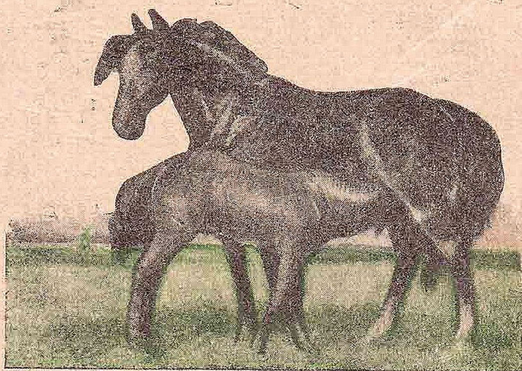
H. WENDELL VACKRA SVARTEN

Henning Wendell

VACKRA SVARTEN

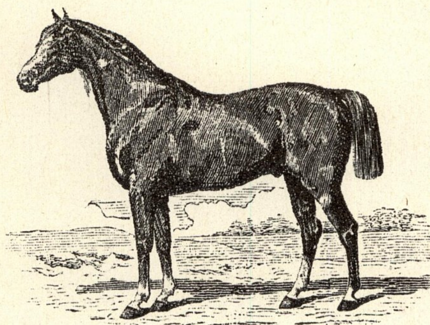

Stockholm

P. A. Norstedt & Söners
Förlag

VACKRA SVARTEN

HISTORIEN OM EN HÄST BERÄTTAD
AV HONOM SJÄLV

Fritt efter miss A. Sewell's »Black Beauty»

Utgiven av

HENNING WENDELL

Åttonde upplagan

Stockholm. P. A. Norstedt
& Söners Förlag

STOCKHOLM 1923
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
230692

INNEHÅLL.

Första kapitlet.

MITT BARNDOMSHEM.

På Sjövalla gård i Skåne är jag uppfödd. Bland mina vackraste och tidigaste minnen räknar jag den gröna äng vid Ringsjöns strand, där jag under långa, sköna sommardagar fick följa min moder, som på denna inhägnade plats gick fritt omkring tillsammans med åtskilliga andra hästar. Så länge jag ännu ej kunde äta gräs, fick jag näring av min moders mjölk. Likasom jag om dagen troget följde henne, så vilade jag ock om natten vid hennes sida. Här voro dock nätterna under högsommaren ej synnerligen långa, men i stället var de ljusa dagarnas glädje så mycket längre, och mamma brukade rätt ofta leka med mig under glada språng. När det blev alltför varmt, vadade vi ut i vattnet vid den långgrunda stranden eller ställde oss i skuggan av några bokar, som i tätt sluten grupp bildade ett svalt lövvalv på en hög kulle mitt i ängen. Härifrån hade vi även utsikt till vår husbondes gård, som, byggd i fyrkant kring en rymlig gårdsplan, vette med stallbyggnadslängan och den stora inkörsporten åt en livlig landsväg. Så snart jag blev så stor, att jag kunde äta gräs, brukade mamma gå bort i arbete om morgonen och komma tillbaka på kvällen.

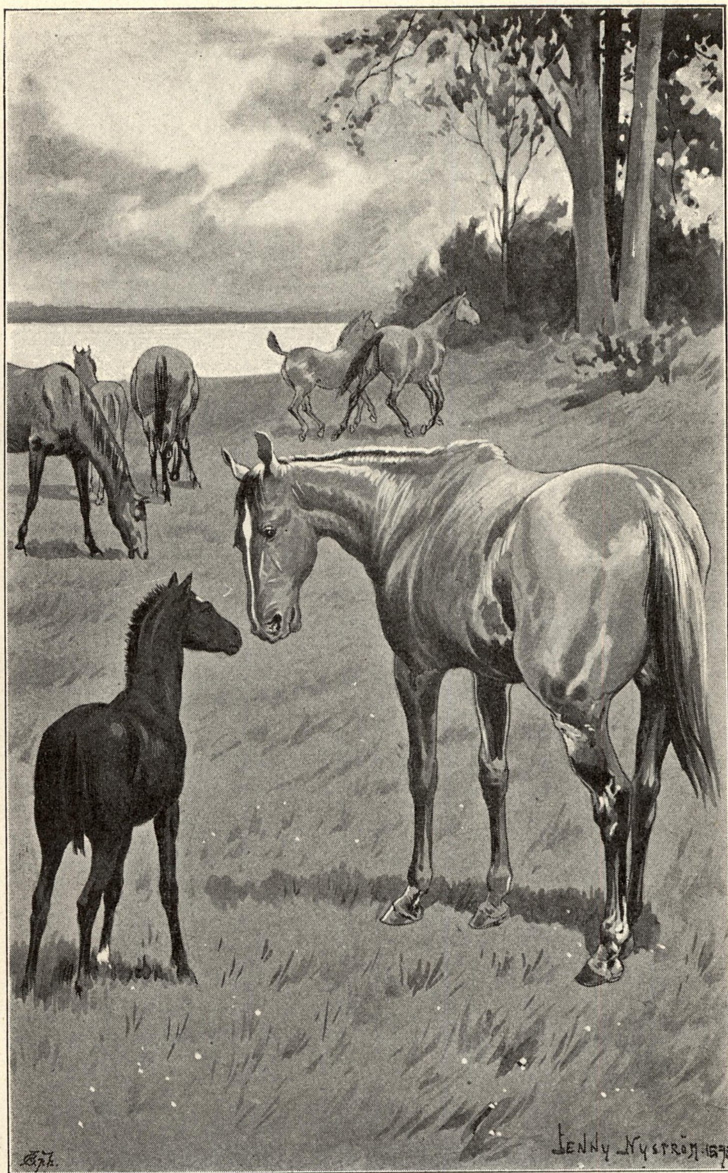
På ängen funnos utom mig fem andra fölungar, men de voro mycket större än jag, somliga redan unghästar eller nästan fullvuxna. Med dem brukade jag ofta leka och fann stort nöje i att galoppera härs och tvärs över ängen med de ystra kamraterna. Leken blev ibland lite hård, ty de ej blott galopperade utan kunde även bitas och slåss rätt duktigt.

Då vi sålunda en dag hade rasat mer än vanligt, gnäggade mamma mig till sig och sade:

»Giv nu akt på vad jag säger dig! De där kamraterna äro ganska hederliga unghästar, men deras föräldrar äro grova arbetshästar och ha naturligtvis inte kunnat lära dem några finare seder. Med dig förhåller det sig helt annorlunda. Din fader har ett mycket aktat namn här på trakten, och din farfar vann första priset två år å rad på kapplöpningarna i Hälsingborg. Ett frommare lynne än din mormor hade, vet jag mig aldrig ha sett hos någon häst, och mig har du aldrig sett bitas eller sparkas. Jag hoppas du skall växa upp till en mild och snäll häst och aldrig taga efter dåliga exempel. Gör alltid ditt arbete godvilligt, lyft på foten ordentligt, när du travar, och låt aldrig förleda dig att bitas eller slåss, om det än vore bara på lek.»

Aldrig har jag glömt dessa min moders råd. Jag vet, att hon var en förståndig och klok gammal hästmamma och att vår husbonde hade höga tankar om henne. Hennes namn var egentligen »Hertiginnan», men han kallade henne ofta »mitt hjärta».

Vår husbonde, som kallades herr From, var en god och snäll man. Han gav oss god föda, en bra bostad och vänliga ord. Han talade lika vänligt till oss som till sina små barn. Vi tyckte alla mycket

JENNY NYSTRÖM

om honom, och mamma höll särskilt av honom. Då hon fick se honom vid porten, brukade hon trava fram till honom med en glad gnäggning. Då kunde han smeka henne och säga: »Nå, mitt hjärta lilla», och »hur mår din lille gosse, Vackra Svarten?» Så kallade han mig, därför att jag var glänsande svart, och så kunde han ge mig en bit gott bröd och mamma en morot. Alla hästarna brukade gå till honom, men jag tror, att han tyckte bäst om mamma och mig. Om torgdagarna fick hon alltid draga honom till stationen i en lätt gigg.

Intill vår äng stötte ett fält, där statkarlens rödhårige »påg» Ola brukade gå och vakta gässen, men det hände icke sällan, att Ola glömde gässen för de söta krusbär, som hos oss växte vilda innanför stenmuren. Men ej nog härmed. Då han ätit så mycket han ville, plägade han, som han uttryckte sig, »skoja» med unghästarna genom att kasta stenar och käppar efter dem för att sålunda få dem att galoppera. Väl brydde vi oss i allmänhet icke mycket därom, ty vi sprungo undan, men ibland kunde en sten träffa oss och göra oss rätt illa. Flera gånger hade vi hört herr From förbjuda Ola detta »nöje». En dag upprepade han likväl ofoget, men herr From, som hade märkt det, var i ett nu över häcken och fick Ola i armen med ett hårt tag samt gav honom en duktig »sittopp», så att han började tjuta. Så snart vi sågo, att det var husbonden, travade vi fram för att se, vad som stod på.

»Stygga pojke», sade han, »stygga pojke, att så jaga hästarna! Det är inte första gången heller, men det skall bli den sista. Gå hem med dig! Hos mig kommer du ej vidare att förtjäna ditt bröd.»

Därefter sågo vi ej mera till Ola. Gamle Daniel, som hade tillsyn över hästarna, var lika snäll som husbonden, så vi hade det alltid bra på alla vis.

Kort före min tvåårsdag inträffade en händelse, som jag aldrig kunnat glömma. Det var en dag tidigt på våren. Det hade varit lite frost om natten, och en lätt dimma hängde ännu som en slöja över skog och äng. Jag och de andra unghästarna gingo och betade längst bort vid den sidan av vår äng, som gränsade till den stora herrgården Rosenlunds ägor, varifrån vår husbondes område skildes av en bäck eller liten å, vilken mellan tämligen branta stränder här genom dalsänkningen hoppar i väg till sjön.

Baron Törne på Rosenlund var, liksom vår husbonde, mycket snäll mot sina hästar, efter vad jag ofta hörde mamma säga, och han ogillade de jakter, som hans son, den unge husarlöjtnanten, plägade ställa till i sällskap med kamrater, vilka besökte honom. Vid dessa jakter gick det så till, att de lössläppta hundarna, som i vild fart stormade åstad, grepo det uppjagade villebrådet, antingen det nu var en slug räv eller blott en stackars rädd hare, och jägarna satte efter på sina hästar, som följde hundarna, varvid ryttaren, utan att fråga efter vilka hinder som lågo i vägen, blott sporrade sin häst framåt. Mången häst ådrog sig vid sådana tillfällen *skada för hela sitt liv,* och att även större olyckor kunde hända, därpå var just den tilldragelse, jag nu går att berätta, ett slående exempel.

Som sagt, nämnda vårdag gingo vi och betade i all ro, då vi plötsligt fingo höra hundskall på avstånd. Den äldsta unghästen höjde på huvudet,

klippte med öronen och sade: »Där ha vi hundarna», varpå han genast satte åstad, följd av oss andra, till den högre belägna delen av vår äng, varifrån vi hade fri utsikt över de bortom ån belägna fälten. Mamma och vår husbondes gamla ridhäst, som stodo i närheten, tycktes känna till hela saken.

»De ha fått upp en hare», sade mamma, »och om de komma den här vägen, få vi se hela jakten.»

Snart kommo hundarna farande ned över den mot ån sluttande åkern. Aldrig i mitt liv hade jag hört ett sådant väsen, som de förde. Jag kan varken säga, att de skällde eller tjöto, utan det var ett det allra gällaste, mest ihållande skrik man kunde tänka sig. Efter dem kommo några herrar till häst i full karriär, men i närheten av bäcken saktades farten, hundarna tystnade och sprungo hit och dit med nosen vid marken.

»De ha tappat spåret», sade den gamla ridhästen, »kanske haren kommer undan.»

»Vad för en hare?» sade jag.

»*Vad* för en hare, det vet jag inte — kanske en från vår egen skog, men lika gott vilken, så tycka både hundar och karlar, att det är ett *nöje* att jaga den stackaren på det här viset.»

Och så började oväsendet igen, i det alla hundarna med full fart satte av ned emot den branta åbrädden, som skildes från åkern av en häck.

»Nu få vi se haren», sade mamma, och just i detsamma kom haren i vild dödsfruktan, tog ett skutt över häcken och så över vattnet, varefter han fortsatte över vår äng, hack i häl följd av jägare och hundar. Några av de förra satte med sina hästar över häck och å tätt efter hundarna, och

haren sökte att med en tvär vändning komma över stenmuren men för sent; hundarna voro redan över honom — ett förtvivlat skri hördes, och det var slut med honom. En av jägarna red fram och drev bort hundarna med sitt ridspö, ty de skulle annars ögonblickligen ha slitit haren i stycken. Jägaren tog honom vid ena bakfoten och höll upp det sönderslitna och blödande offret, *och alla herrarna tycktes finna nöje i denna anblick.*

Vad mig angår, var jag så häpen, att jag först icke sett, vad som under tiden försiggick vid bäcken. Men då jag såg dit, möttes mitt öga av en sorglig syn. Två vackra hästar hade stupat. Den ena låg sprattlande i bäcken, och den andra låg stönande i gräset. Den ena av ryttarna steg drypande upp ur vattnet, nedsmord av gyttja, den andra låg alldeles stilla på stranden.

»Han har brutit nacken av sig», sade mamma.

»Det var rätt åt honom», sade en av unghästarna.

Jag tyckte detsamma, men mamma delade ej vår mening.

»Ånej», sade hon, »så få ni inte säga. Men fastän jag är en gammal häst och har sett och hört mycket, har jag likväl aldrig kunnat fatta vad det är, som gör, att människor finna nöje i detta slags jakt. Ej sällan bliva de själva skadade, förstöra ofta goda hästar och trampa ned säden på åkrarna — allt detta bara för en stackars hare eller en räv, som de lättare kunde göra slut på. Men vi äro ju bara hästar och förstå intet.»

Under det mamma så talade, stodo vi och sågo på. De övriga ryttarna hade stigit av och gått till

det ställe, där den unge mannen låg, men min husbonde, som hade sett hela förloppet, var den förste, som försökte resa upp honom. Huvudet föll tillbaka, armarna hängde slappa ned, alla sågo mycket allvarliga ut. Nu hördes intet buller, till och med hundarna voro alldeles tysta och tycktes förstå, att något sorgligt var på färde. Man lyfte upp den hjälplöse och bar honom till min husbondes hem. Sedan fick jag höra, att det var unge baronen, ende sonen till baron Törne på Rosenlund. Nu blev det ett ridande åt alla håll för att skicka bud på doktorn och veterinären och sannolikt även till gamle baronen för att underrätta honom om vad som hänt hans son. När veterinären anlänt, gick han till den svarta hästen, som låg stönande i gräset, kände på honom överallt och skakade på huvudet. Nu sprang någon till husbondens och kom tillbaka med en bössa, ett skott hördes, och den svarta hästen rörde sig icke mer.

Mamma såg mycket nedslagen ut och sade, att hon för flera år sedan hade varit nära bekant med denna häst; han hade varit en snäll häst och ej haft några fel. Till ingen nytta hade han nu fått dö i förtid.

Ej många dagar därefter hörde vi kyrkklockorna ringa länge, och då vi sågo nedåt vägen, fingo vi se en underlig, lång vagn, klädd med svart kläde och dragen av svarta hästar. Därefter kom en annan vagn, så en annan, och så en hel rad, alla svarta, och klockorna ringde och ringde.

Aldrig skulle unge baronen rida mer. Man förde honom till kyrkogården för att begrava honom. Och allt detta för en stackars liten hare!

Andra kapitlet.

JAG BLIR INKÖRD.

Man sade, att jag nu började bli riktigt vacker, så att jag gjorde fullt skäl för mitt namn »Vackra Svarten». Min dräkt hade blivit fin och mjuk, och färgen var glänsande svart. Jag hade en vit fot och en vacker vit stjärna i pannan. Min husbonde ämnade sälja mig men inte förrän jag fyllt fyra år; »ty», sade han, »barn böra ej arbeta såsom män, och unghästar ej såsom äldre hästar, förrän de äro alldeles fullvuxna». Då jag hade fyllt tre år och befann mig i min fjärde vinter, kom baron Törne för att se på mig. Han granskade mina ögon, min mun och mina ben, som han kände på överallt uppifrån och ned till hoven. Så fick jag gå, trava och galoppera för honom; han syntes tycka om mig och sade: »När han blir inkörd, kommer han att bli en utmärkt häst.» Herr From sade, att han själv ville köra in mig, ty han ville vara säker om att jag ej bleve skrämd eller skadad. Han förlorade ingen tid, ty redan följande dag begynte han.

Det är ej alla, som veta, vad det betyder att tämja en häst, och därför vill jag beskriva det. Att tämja en häst betyder att lära honom gå med sadel och betsel och att på ryggen bära en karl, en kvinna eller ett barn, att gå just den väg de önska och att gå lugnt. Vidare betyder det, att han skall lära sig bära seldon, ländstycke, hindertyg och att stå stilla, medan allt detta lägges på; vidare att få en kärra,

vagn eller släde spänd efter sig, så att han ej kan gå eller springa utan att draga den med sig, och han måste gå fort eller sakta, alldeles efter den körandes önskan. Han får aldrig skygga för vad han ser, ej heller, under det han köres, tala till andra hästar eller bitas eller sparkas eller ha någon egen vilja, utan alltid göra sin herres vilja, vare sig han är trött eller hungrig. Men det värsta av allt är, att han, så snart han är sadlad eller påselad, aldrig får hoppa av glädje eller lägga sig ned av trötthet. Man ser alltså, att tämjandet är en viktig sak.

Jag hade naturligtvis länge varit van vid grimma och huvudlag och att stilla ledas omkring på fält och vägar, men nu måste jag även hava betsel och tygel. Min husbonde gav mig lite havre som vanligt, och efter många smekningar lade han munlaget eller bettet i munnen på mig och spände på betslet; men vad det kändes otäckt! De, som aldrig haft ett betsel i munnen på sig, kunna ej föreställa sig, hur det känns. Att få ett stort stycke kallt, hårt järn i munnen, tjockt som ett finger, tvärs över tungan och med ändarna utanför mungipan, där det fasthålles med remmar, som gå över huvudet, under halsen, runt om nosen och under hakan, så att man inte på något upptänkligt sätt kan göra sig det otyget kvitt — det är svårt, ja i sanning svårt! Åtminstone tyckte jag det, men jag såg ju, att mamma och alla andra fullvuxna hästar fingo ha det på samma sätt, när de skulle ut, och så fick min husbonde, dels med lockelsen av litet god havre, dels med smekningar och vänligt tilltal, även mig att tåligt bära mitt betsel.

Så kom sadeln, men det var inte hälften så svårt.

Herr From lade den så sakta på min rygg, under det Daniel höll mig vid huvudet, därefter spände han fast sadelgjordarna under min kropp, allt under smekningar och vänliga ord; så fick jag lite havre och blev därefter ledd omkring några slag. Detta upprepades varje dag, till dess jag började se efter havren och sadeln. Slutligen satte sig en dag min husbonde upp på min rygg och red mig runt kring ängen på det mjuka gräset. Det kändes visserligen rätt underligt, men jag var på samma gång stolt över att få bära min husbonde, och då han fortfarande red mig något varje dag, blev jag snart van vid det. Det nästa obehaget var att få järnskor på sig, och i början kändes även detta rätt svårt. Husbonden följde mig till hovslagaren för att tillse, att jag ej skulle bli skadad eller skrämd. Denne lyfte stilla och varsamt upp mina fötter, den ena efter den andra, och sedan han lagt min fot i sin hand, skar han bort en del av hoven bara så mycket, att skon skulle passa. Detta gjorde alls inte ont, så att jag stod helt stilla på mina tre ben, medan han, såsom de sade, »verkade» en hov i sänder. Därefter tog han ett stycke järn av samma form och storlek som undre sidan av min hov, passade det noga intill denna och nitade fast det med några spikar, som han kallade söm och som med hammarslag drevos tvärs igenom kanten på hoven men utan att det minsta skada mig. Visst kändes mina fötter sedan en smula styva och tunga, men snart blev jag van vid det och erfor ej längre något obehag.

Medan vi ännu voro kvar hos hovslagaren, kom en bonde med sin häst för att få honom skodd. Men

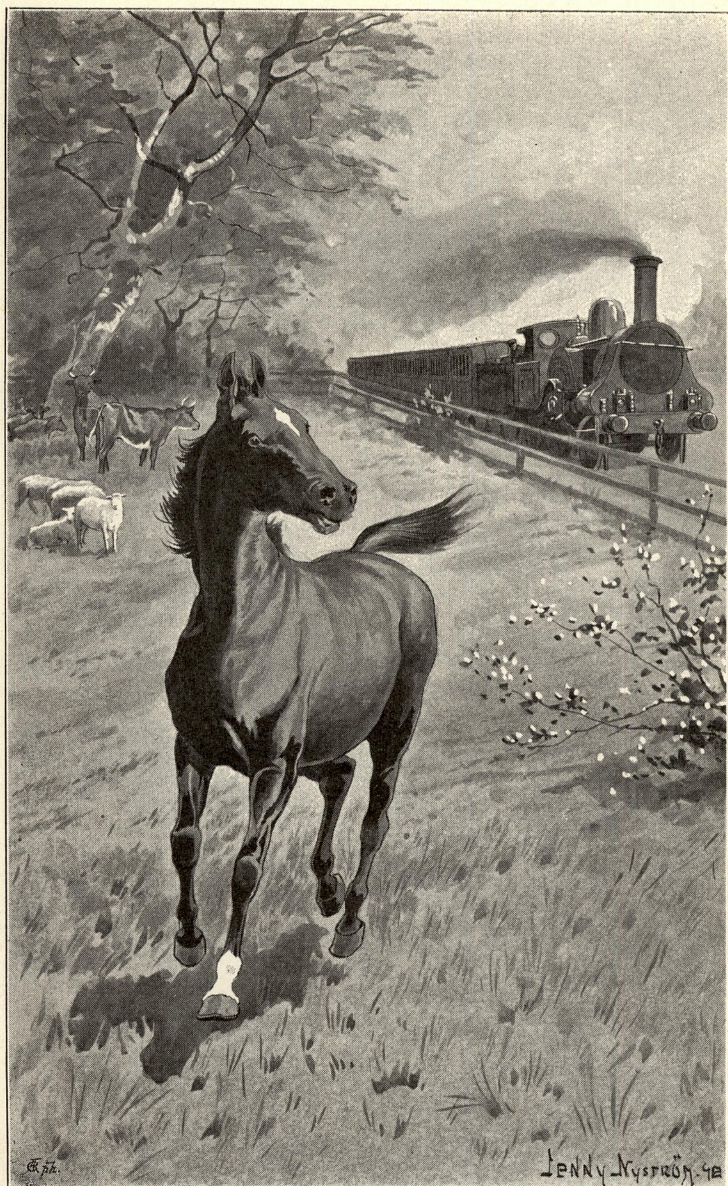
det gick ej så lätt för sig, och man måste till och med fängsla hästen i en stygg tillställning, som de kallade nödspilta. Hovslagaren sade, att det kom sig därav, att okunniga smeder förut fått sko hästen, varvid de dels »verkat» foten för hårt, d. v. s. skurit bort för mycket av hoven, dels också drivit in sömmen, så att de stuckit hästen. Fötterna hade härigenom också blivit platta och fula. — Sedan jag var så långt kommen, återstod att vänja mig vid seltyget. Här var nu mycket att bära på. Först och främst tunga bogträn över manken, och på betslet vid ögonen framstående lappar av läder, som kallades skygglappar. Och skygglappar voro de i sanning, ty jag kunde ej se åt sidorna utan endast rakt fram. Därnäst kom selen med en otäck rem, som gick rätt under svansen på mig. Det var ländstycket. Jag hatade detta, ty att få min långa svans uppviken och trädd genom denna rem, det kändes nästan lika svårt som bettet eller munlaget. Aldrig har jag känt mig mera böjd att slå bakut, men jag gjorde det naturligtvis inte mot en så god herre, och så blev jag med tiden van vid alltsammans och kunde göra mitt arbete lika bra som mamma.

Jag får ej glömma att omtala en del av min uppfostran, som jag alltid ansett vara mig till stor fördel. Min husbonde hade redan föregående sommar skickat mig på en fjorton dagar bort till en granne, som hade en till järnvägen gränsande äng. Här betade några kor och får, och bland dem släpptes jag. Aldrig glömmer jag det första tåget, som gick förbi. I allsköns ro gick jag och åt i närheten av det stängsel, som skilde ängen från järnvägen, då jag på avstånd fick höra ett underligt ljud, och

innan jag visste, varifrån det kom — ett brusande och slamrande och utstötande av rök, en lång svart rad av något, som flög förbi, förrän jag hann hämta andan! Jag vände tvärt och galopperade till andra änden av ängen, så fort jag kunde, och där stod jag fnysande av förvåning och fruktan. Under dagens lopp gingo många andra tåg förbi, somliga mera långsamt. Dessa stannade vid den närbelägna stationen och gjorde stundom ett förskräckligt larm och oväsen, innan de stodo stilla. Jag tyckte det var fruktansvärt, men korna och fåren gingo och betade så lugnt, som om ingenting hänt, ja, de knappast tittade upp, då det svarta otyget for rykande och pustande förbi. De första dagarna kunde jag aldrig äta med ro, men då jag fann, att odjuret aldrig kom in på ängen eller gjorde mig den ringaste skada, brydde jag mig inte om det och kunde snart med samma lugn som korna och fåren se tåget passera. Jag har sedan dess sett många hästar rädda och istadiga vid anblicken eller ljudet av ett lokomotiv, men tack vare min gode husbondes omtanke är jag lika lugn vid järnvägsstationerna som i mitt eget stall.

Den, som vill tämja en unghäst väl, vet nu något om sättet.

Min husbonde körde mig ofta tvåspännings med min moder, ty hon var stadig och förstod bättre än en främmande häst att lära mig, hur jag skulle gå. Hon sade mig, att ju bättre jag uppförde mig, desto bättre skulle jag bli behandlad, och att jag alltid gjorde klokast i att göra mitt bästa för att behaga min husbonde. »Men», sade hon, »det finnes många slags människor; det finnes goda och tänkande, så-

JENNY NYSTRÖM 98

dana som herr From, vilka varje häst kan vara stolt över att få tjäna, och det finnes dåliga och grymma, vilka aldrig borde hava en häst eller en hund, som de kunde kalla för sin. Dessutom finnes det en stor mängd dumma, fåfänga och okunniga människor, som aldrig göra sig besvär med att tänka. Dessa fördärva flera hästar än alla de övriga, bara av brist på vanligt sunt vett. De mena just ingenting illa, men de göra det i alla fall. Jag hoppas du kommer i goda händer, men en häst vet aldrig, vem som kan komma att köpa eller köra honom. Allt beror på en slump för oss. Men det säger jag dig ändå: Gör ditt bästa, vart du än må komma, och upprätthåll städse ditt goda namn!»

Tredje kapitlet.

ROSENLUND.

En vacker vinterdag kom en karl från baron Törne för att hämta mig till herrgården. Herr From sade: »Farväl med dig, käre Svarten; låt se, att du blir en snäll häst och alltid gör ditt bästa.» Jag kunde inte säga »farväl» utan blott sticka min nos i hans hand. Han smekte mig vänligt, och så lämnade jag mitt första hem. Som jag kom att bo några år på Rosenlund, må jag så gärna här säga några ord om stället.

En vidsträckt park skilde herrgården från järnvägsstationen och dess tätt bebyggda område. En stor järngrind ledde in till parken, och strax där innanför låg skogvaktarens bostad. Därefter fick man

trava fram på en jämn, bred väg mellan väldiga, gamla träd, vilkas grenar nu böjde sig under det vita snöhöljet. Så kom ännu en grind och portvaktens stuga, varefter man körde fram till den av en vacker trädgård omgivna stora byggnaden med flygelbyggnader på båda sidor om gårdsplanen. Bortom trädgården vidtog en gammal fruktträdgård, och där bakom lågo ladugårds- och stallbyggnader. Där fanns rum för många hästar och vagnar, men jag vill blott beskriva det stall, till vilket jag fördes. Det hade endast fyra spiltor men var mycket rymligt och hade ett stort fönster, som öppnades åt gården, vilket gjorde det ljust och luftigt. Första spiltan var stor och alldeles fyrkantig och hade en träbom för ingången. De andra spiltorna voro vanliga, bra spiltor men ej på långt när så rymliga som den första, vilken hade en låg häck för hö och en låg krubba för havre. I denna spilta stod hästen ej bunden, utan fri, såsom han behagade. Det är en stor fördel att få ha en sådan spilta, och här blev jag nu insatt av stalldrängen. Aldrig har jag haft en bättre och trevligare spilta. Dess väggar voro ej högre, än att jag fritt kunde se mig omkring åt alla håll.

Drängen gav mig ett mål god havre, klappade mig, sade några vänliga ord och gick.

När jag hade ätit, började jag se mig omkring. I spiltan näst intill min stod en liten fet, grå öländing med tjock man och svans, vackert huvud och en liten söt nos. Jag lyfte på huvudet, tittade över mellanbalken och sade: »God dag, hur står det till? Vad heter du?»

Han vände sig åt min sida, så långt grimman

tillät, sträckte upp huvudet och sade: »Mitt namn är Lättfot, jag är vacker och får bära de unga fröknarna på min rygg, och ibland får jag draga friherrinnan i den låga giggen. De sätta stort värde på mig, och det gör Troed, stallpojken, även. Skall du bo vägg om vägg med mig i den spiltan?»

»Ja», svarade jag.

»Gott», sade han, »jag hoppas du är godlynt? Jag tycker ej om en granne, som bits.»

Just nu stack ett hästhuvud upp över nästa spilta. Öronen på detsamma voro bakåtlagda, och ögonen sågo rätt onda ut. Det var ett högt, brunt sto med lång, vacker hals. Hon såg tvärs över till mig och sade: »Jaså, det är du, som har kört ut mig ur min spilta; att en fölunge skall komma och köra ut ett fruntimmer ur hennes eget hem, förvånar mig verkligen.»

»Ber om förlåtelse», sade jag, »inte kör jag ut någon. Karlen, som fört mig hit, ställde mig här, och inte rår jag för det. Men vad det anbelangar, att jag skulle vara en fölunge, så ber jag få nämna, att jag är fyra år gammal och en fullvuxen häst. Aldrig har jag bytt ord vare sig med häst eller sto, och för min del vill jag helst vara i fred.»

»Gott», sade hon, »vi få se. Naturligtvis vill jag inte byta ord med ett barn, som du är.»

Jag bara teg och svarade ingenting vidare.

När hon gick ut på eftermiddagen, berättade mig Lättfot följande om henne.

»Saken är den», sade Lättfot, »att Snäggan har den stygga vanan att bitas och snägga, därav hennes namn, och då hon stod i din spilta, nafsade hon efter vem som helst. En dag bet hon Troed i armen, så

den blödde, och fröknarna Anna och Maria, som tycka så mycket om mig, tordes ej längre komma i stallet. Förut kommo de alltid till mig med goda saker, ett äpple, en morot, en brödbit, men sedan Snäggan kom i den spiltan, våga de ej komma, och jag saknar dem ganska mycket. Nu hoppas jag de komma igen, om bara inte du också bits.»

»Jag biter aldrig i annat än gräs, hö och havre eller vad man annars ger mig att äta, och jag kan inte begripa, vad nöje Snäggan finner i att bitas.»

»Inte tror jag hon gör det för nöjes skull», sade Lättfot, »det är bara av gammal vana. Hon säger, att aldrig någon varit vänlig mot henne, och varför skulle hon då inte bitas? Naturligtvis är det en mycket stygg vana, men visst är, att om allt vad hon säger är sant, så måste hon ha blivit mycket illa behandlad, innan hon kom hit. Sven, vår kusk, gör allt möjligt för att behaga henne, och Troed gör allt, vad han kan, och vår husbonde brukar aldrig piskan, om en häst gör, vad rätt är, så att här tror jag nog hon kommer ifrån sitt dåliga humör med tiden. Ser du», tillade han med snusförnuftig uppsyn, »jag är tolv år gammal, har mycken erfarenhet och kan säga dig, att ett bättre ställe för en häst än detta finns då inte i hela landet. Sven Heder är den bäste stalldräng, som någonsin funnits, och har varit här i fjorton år, och en snällare pojke än Troed får man leta efter, så att det är helt och hållet Snäggans eget fel, att hon inte fick behålla sin spilta.»

Kusken hette, som sagt, Sven Heder och bodde med sin hustru och en liten flicka i en stuga nära stallarna.

Följande morgon tog han mig ut på gården och

gav mig en god rykt, och just som jag gick in i spiltan med min svarta rock nyborstad och skinande, kom baronen in för att se på mig, och han tycktes bli belåten. »Sven», sade han, »jag hade tänkt försöka honom nu på morgonen, men jag har fått annat att göra. Du kan så gärna spänna honom för kappsläden och köra en tur med honom. Det är tämligen kallt, så att du kommer nog ihåg, att du bör gnida betslet med ylle, innan du lägger det i munnen på honom. Du kan köra bort om storskogen och allmänningen och tillbaka om bron och kvarnen, så får du se, hur han går.»

Så skedde, och när vi återkommo genom parken, mötte vi baronen och friherrinnan. De stannade, och Sven höll stilla och steg ur.

»Nå, hur går han?»

»Alldeles utmärkt, herr baron», svarade Sven. »När vi kommo på storskogen, lossade jägaren just ett skott på en hare tätt vid vägen. Vackra Svarten bara klippte till lite med öronen, men vek varken till höger eller vänster utan fortsatte i samma takt som förut rakt fram. På allmänningen mötte vi ett tattarfölje, som kom åkande med sina ungar och all möjlig bråte på lasset, och skreko och skojade gjorde de som vanligt. Sådana bruka ej hästar tycka om att möta, men Svarten bara såg på dem och gick förbi med sin vanliga, lugna gång. Inte blev han heller det minsta orolig av bullret och bruset vid kvarnen. Jag tror, att han aldrig blivit skrämd eller illa behandlad, när han var liten. Mycket känslig är han också i munnen, så att man behöver aldrig hålla särdeles hårt i tömmen.»

Dagen därefter red min husbonde ut på mig,

först i sakta skritt, därefter i trav, så i raskt galopp, när vi kommo ut på allmänningen. Baronen var en mycket god ryttare, och jag tyckte högeligen om att få bära honom. När vi kommo hem, stod friherrinnan på trappan.

»Nå, min kära vän», sade hon, »hur fann du honom?»

»Utmärkt», svarade han, »alldeles sådan, som Sven sagt.»

Sven syntes vara riktigt stolt över mig. Han brukade kamma manen och svansen på mig, så att de blevo jämna och glänsande som fruntimmershår, och alltid hade han en hel hop att säga mig. Naturligtvis förstod jag inte allt, men jag lärde mig alltmer inse, vad han *menade* och vad han ville att jag skulle göra. *Jag fattade stor tillgivenhet för honom, ty han var så mild och god. Han tycktes just förstå, huru en häst känner, och då han ryktade mig, var han så varsam vid ömtåliga och kittliga ställen; när han borstade huvudet på mig, gick han så försiktigt över ögonen, som om de varit hans egna, och aldrig retade han mig till misshumör.*

Den fjärde hästen i mitt stall hette »Majoren». Han var gammal och hade egentligen tjänat ut men var en stor gunstling hos baronen, som för det mesta lät honom gå fritt omkring i parken. Ibland fick han utföra något lättare arbete hemma vid gården eller bära en av fröknarna, när de redo ut med sin pappa, ty Majoren var mycket sedig, och man kunde tryggt anförtro honom ett barn. Så väl med honom som med Lättfot blev jag snart god vän, och det dröjde ej heller synnerligen länge, innan jag även lyckades vinna Snäggans förtroende.

Nog var jag lycklig på mitt nya ställe, och om jag likväl saknade något, så var jag därför ej missnöjd. Alla, som hade att göra med mig, voro snälla. Jag hade ett rent, luftigt stall och fick alltid den bästa föda. Vad mera kunde jag väl önska?

Jo, frihet!

I tre och ett halvt år av mitt liv hade jag haft all den frihet, jag kunde önska, men nu måste jag vecka efter vecka, månad efter månad och säkerligen år efter år stå i stall dag och natt, utom då man behövde mig, och då måste jag visa mig lika allvarlig och stadig som den häst, vilken redan varit med i tjugu år. Remmar här och remmar där, betsel i munnen och skygglappar för ögonen! Nå, inte för jag klagar, ty jag vet, att det måste så vara. Jag ville bara säga, att för en ung häst, kraftfull och livlig och som varit van vid ett stort öppet fält, där han kunde kasta upp huvud och svans och sätta åstad i fullt galopp och så vända tillbaka till kamraterna med en glad gnäggning — för honom är det svårt att aldrig få göra en smula, som han själv tycker om. Ibland, då jag någon tid haft mindre rörelse än vanligt, har jag känt mig så livfull och levnadsglad, att, då Sven tagit ut mig, jag knappast kunnat hålla mig i styr. Göra vad jag ville, men jag har tyckt, att jag *måste* hoppa och dansa, och jag vet, att jag säkert har gett honom månget duktigt ryck i synnerhet i början, men han har alltid varit snäll och tålig.

»Stilla, stilla, gossen min», brukade han säga. »Vi ska snart ta oss en bra svängom, så att det kittlar mindre i fötterna på dig.» När han så väl fått mig ut på vägen, kunde han låta mig sträcka ut i raskt trav en halvmil eller så och föra mig tillbaka

lika frisk som förut, bara befriad från oron, som han sade. *Livliga hästar, som ej få nog rörelse, få ofta heta ostadiga,* då de endast äro lekfulla, och somliga stalldrängar straffa dem då, men det gjorde inte Sven, ty han visste, att det var bara livlighet. Också hade han ett eget sätt att göra sig förstådd genom tonfallet i sin röst och greppet i tömmarna. När han var mycket allvarsam och bestämd, visste jag det alltid av hans röst, varigenom han hade mera makt över mig än genom något annat, ty jag höll av honom.

Jag bör nämna, att vi på Rosenlund ibland fingo några timmars frihet, vilket brukade inträffa på vackra söndagar under sommaren. Åkdonen togos aldrig ut om söndagarna, ty kyrkan låg mycket nära. Det var en fröjd för oss att få gå ut i den gamla fruktträdgården. Gräset var så svalkande och mjukt under våra fötter, luften så mild och friheten att göra som vi behagade så angenäm — att få galoppera, lägga sig ned, tumla om på rygg eller beta av det söta gräset! Och så var det även god tid att prata med varandra, då vi stodo i skuggan av det stora valnötsträdet.

Fjärde kapitlet.

SNÄGGAN.

Då Snäggan och jag en dag stodo för oss själva i skuggan, pratade vi en hel hop. Hon ville veta allt rörande min uppfostran och inkörning, och jag berättade.

»Ja», sade hon, »*om jag hade fått din uppfostran, så hade jag kanske varit lika snäll som du,* men nu blir jag det nog aldrig.»

»Varför inte?» sade jag.

»Emedan allt har varit så olika för mig», svarade hon. »*Aldrig har jag haft någon, som varit vänlig emot mig, vare sig häst eller människa,* eller någon som jag brytt mig om att behaga. Ty först togs jag från min mamma, så snart jag blev avvand, och sattes bland en hop andra fölungar. Ingen av dem brydde sig om mig, och jag inte om dem. Ingen vänlig husbonde som din fanns att se efter mig och tala till mig och ge mig godbitar. *Karlen som hade uppsikt över oss, talade aldrig i livet ett vänligt ord till mig.* Jag menar inte, att han misshandlade eller var stygg emot oss, men han brydde sig inte en smula om oss, annat än att han såg till, att vi hade nog att äta och tak över huvudet om vintern. En gångstig ledde över vår beteshage, och ganska ofta kommo stora pojkar gående, som kastade stenar på oss för att få oss att springa. Jag träffades aldrig, men en ung, vacker fölunge blev så svårt skadad i ansiktet, att jag tror ärret kommer att synas, så länge han lever. Inte brydde vi oss stort om pojkarna, men de gjorde oss vildare, och vi fingo den föreställningen om pojkar, att de voro våra fiender. Så länge vår frihet varade, hade vi mycket roligt, jagade varandra runt om hagen och ställde oss sedan under träden. Men så skulle jag tämjas, och det blev en svår tid för mig. Flera karlar kommo för att taga mig, och då de fått mig instängd i ett gärdesgårdshörn, fick en mig i luggen och en annan om nosen, där han höll i så hårt, att jag knappt

kunde andas. En annan tog min underkäke i sin hårda hand, bröt upp min mun, och så fingo de med våld ett betsel på mig. Därpå tog en och drog mig framåt med tygeln, under det en annan drev på med slag bakifrån, och detta var min första erfarenhet av människors godhet — alltsammans våld. De bjödo ej till att göra begripligt för mig, vad de ville. Jag hade en livlig och eldig natur och var utan tvivel något vild, så jag tror nog jag gav dem fullt upp att göra, men det var förfärligt att dag efter dag stå instängd i ett stall i stället för att hava sin obegränsade frihet; jag sörjde och trånade efter att komma lös. Du vet, hur svårt det kan kännas att sakna friheten, även då man har en snäll husbonde och blir vänligt behandlad, men något sådant visste jag ej av.

Det fanns en — den gamle herrn på gården — som jag tror skulle kommit till rätta med mig och lätt nog gjort någonting utav mig, men hela den mödosammare delen av affären hade han överlämnat åt sonen och en annan man, som ansågs ha erfarenhet, och utövade själv blott överinseendet. Sonen var en lång, stark, övermodig karl. De kallade honom Simson, och han brukade skryta av att han ännu aldrig träffat en häst, som lyckats kasta av honom. Hos honom fanns ingen mildhet såsom hos fadern utan endast hårdhet, en hård röst, ett hårt öga, en hård hand. Från första ögonblicket kände jag, att allt, vad han ville, var att kuva allt mitt mod och förvandla mig till ett stilla, ödmjukt och lydigt stycke hästkött — ja, *hästkött!* det var alltsammans, vad han ville ha mig till», och Snäggan stampade härvid med foten, som om blotta

tanken på honom gjort henne ond. Därefter fortsatte hon:

»Om jag inte gjorde precis, vad han önskade, blev han utom sig och brukade låta mig löpa i lina runt omkring på stallgården, till dess han alldeles tröttat ut mig. Jag tror han drack ganska mycket, och ju mera han drack, desto värre blev det för mig, det vet jag visst. En dag hade han ansträngt mig med all upptänklig hårdhet, och när jag lade mig, kände jag mig ej blott uttröttad utan högst olycklig och förbittrad. Följande morgon kom han åter och tog ut mig mycket tidigt och lät mig löpa i linan en lång stund. Knappast hade jag haft en timmes vila, förrän han åter kom efter mig med sadel och ett betsel med något slags nytt munlag. Jag kan knappast säga, huru det gick till, men han hade just ridit mig ett slag kring banan, då jag gjorde något som försatte honom i misshumör, varvid han tyglade mig mycket hårt. Det nya munlaget förorsakade mig stor smärta, och jag stegrade mig plötsligt, vilket gjorde honom ännu ondare, så att han började piska mig. Nu råkade hela min varelse i uppror, och jag begynte slå bakut, kasta och stegra mig, så att det blev en ordentlig kamp mellan oss. En god stund höll han sig fast i sadeln och hanterade mig grymt med ridpiskan och sporrarna, men mitt blod ordentligt kokade, och jag brydde mig inte om vad han gjorde mig, bara jag kunde kasta av honom. Detta lyckades mig slutligen efter en förfärlig strid. Jag hörde honom falla tungt bakom mig på marken, och utan att se mig om galopperade jag bort till andra änden av banan; där vände jag mig om och såg min plågoande långsamt stiga upp och gå in i

stallet. Jag stod under en ek och väntade, men ingen kom för att taga mig. Tiden gick, och solen brände hett. Flugorna svärmade kring mig och satte sig på mina blödande sidor i hålen efter sporrhuggen. Jag kände mig hungrig, ty jag hade icke ätit sedan tidigt på morgonen, men där jag nu var, fanns ej gräs nog för en gås att äta sig mätt på. Jag önskade lägga mig ned och vila, men den tätt åtspända sadeln hindrade mig, och ej en droppe vatten stod att få. Kvällen kom, och solen sjönk allt längre ned. Jag såg de andra unghästarna ledas in och visste, att de skulle få ett ordentligt mål. Slutligen, just som solen gick ned, såg jag den gamle herrn komma ut med en korg i handen. Han var en vacker gubbe med alldeles vitt hår, och han hade en röst sådan, att jag skulle kunna känna igenom honom bland tusende. Den var varken hög eller låg men fulltonig, klar och vänlig, och då han gav en befallning, skedde det på ett så fast och bestämt sätt, att var och en, vare sig häst eller människa, visste, att den skulle åtlydas. Nu kom han vänligt fram, då och då skakande på havren i korgen, och talade till mig uppmuntrande och milt: 'Så, så, min snälla flicka, kom, kom!' Jag stod stilla och lät honom gå fram till mig; han höll upp havren emot mig, och jag började äta utan fruktan. Hans röst borttog all farhåga. Han stod och klappade och smekte mig, medan jag åt, och då han såg det levrade blodet på mina sidor, såg han mycket ledsen ut.

'Stackars liten', sade han, 'det var en stygg affär, en stygg affär.' Därpå tog han lugnt tygeln och ledde mig till stallet. I dörren stod Simson. Jag lade öronen tillbaka och nafsade efter honom.

'Gå undan och håll dig ur vägen', sade fadern, 'du har gjort ett dåligt dagsverke med hästen här.' Sonen mumlade något om 'ett odygdigt kräk'. 'Hör på du', sade fadern, 'en ond man kommer aldrig att göra en god häst; du har inte lärt ditt yrke ännu, Simson.' Därefter ledde han mig till min spilta, tog av sadeln och betslet med egen hand och befallde fram ett ämbar med varmt vatten samt en svamp. Sedan tog han av sig rocken, och, medan stalldrängen höll ämbaret, tvättade han mina sidor en god stund med svampen så försiktigt, att jag var viss om att han *kände,* huru ont jag hade. Under tiden talade han vänligt till mig, och *själva hans röst gjorde mig gott.* I mina mungipor var skinnet så söndertrasat, att jag icke kunde äta hö, emedan det smärtade i såren. Han granskade dem noga, skakade på huvudet och befallde drängen att gå efter en god mjöldryck. Hur gott detta smakade och hur välgöranle det kändes för min såriga mun! Han stod bredvid mig och smekte mig hela tiden, som jag åt, och till drängen sade han: 'Om ett livligt kreatur, sådant som detta, icke kan tämjas med godo, så blir det aldrig bra.'

Därefter kom han ofta för att se till mig, och när munnen var läkt, fick den andre medhjälparen ta hand om min dressyr. Han var fast och besinningsfull, och snart lärde jag mig inse, vad han önskade.

Sedan jag blivit inkörd», fortfor Snäggan, »köptes jag av en handlande till parhäst åt en annan brun häst. I några veckor körde han oss tillsamman och sålde oss därefter till en fin stockholmsherre. Redan handlanden hade kört mig med stup-

tygel, och jag hatade den mer än något annat, men nu åtspändes den ännu hårdare, då både vår nye herre och hans kusk tyckte, att vi sålunda sågo stiligare ut. Ofta körde man ut med oss på Djurgården och andra ställen för att visas. Du, som aldrig haft någon stuptygel, kan inte veta, hur det är, men jag kan försäkra dig, att det är fruktansvärt. Jag tycker om att kunna skaka på huvudet och håller det så högt som någon annan häst, men tänk bara, om du lyfte ditt huvud högt *och bleve tvungen att i timmar hålla det lika högt, ur stånd att röra det, om icke med ett ännu högre kast, och med en hals, som värkte, tills du ej visste, vad du vill ta dig till!* Och till på köpet att ha två betsel i stället för ett. Mitt var dessutom vasst, så att blod från min tunga färgade fradgan, som stod mig om munnen, då jag tuggade på betslet. *Allra värst var det, då vi fingo stå och vänta timtals på frun, när hon var ute på någon förlustelse,* och om jag vid sådana tillfällen stampade och röjde min otålighet, fick jag genast smaka piskan. Det var, så att man kunde bli kollrig.»

»Tänkte aldrig er husbonde på er?» sade jag.

»Nej», svarade hon, »han brydde sig endast om att det såg stiligt ut, som man säger. Jag förmodar han var ganska okunnig i fråga om hästar, och han lämnade oss helt och hållet åt kusken, som sade, att jag hade ett retligt lynne och icke hade blivit väl inkörd med stuptygel men att jag snart skulle bli van därvid. Detta var likväl icke *han* mannen att göra, ty då jag stod i stallet, olycklig och förargad, så gav han mig endast ovänliga ord eller slag i stället för att med vänlighet blidka och lugna mig.

Om han ändå hade varit hygglig, skulle jag försökt att härda ut. Jag var villig att arbeta och att arbeta hårt till på köpet, men att plågas för ingenting annat än deras infall, det förargade mig. Vad rätt hade de att sålunda tillfoga mig lidande? Utom min såriga mun och smärtan i nacken *kände jag alltid något ont i luftstrupen,* och skulle jag stannat där länge, hade jag slutligen ej kunnat andas fritt. Men jag blev allt oroligare och retligare och begynte bita och sparka den, som kom för att sela på mig. Därför slog stalldrängen mig, och en dag, då man just hade spänt oss för vagnen och höll på att binda upp mitt huvud med den där tygeln, började jag slå och sparka allt vad jag kunde. Snart hade jag fått sönder seldonen och sparkat mig loss. Och därmed var det slut för mig på det stället. — Därefter skickades jag till en hästmarknad i Örebro för att säljas. Naturligtvis kunde man ej gå i god för att jag var felfri, men mitt vackra utseende och min hållning gjorde, att en hästhandlare köpte mig. Han försökte mig på alla sätt och med olika slags betsel och fann snart, vad det var, som jag ej kunde fördraga. Slutligen kunde han sälja mig såsom en alldeles felfri häst till en herre på landet. Han var snäll, men olyckligtvis flyttade hans gamle stalldräng, och den, som kom i stället, var lika hårdhjärtad och hårdhänt som Simson. *Han talade alltid på ett rått och otåligt sätt,* och om jag inte flyttade mig i spiltan just i det ögonblick han ville, kunde han slå mig över knälederna med stallkvasten eller grepen, vilketdera han då hade i handen. Allt, vad han gjorde, var rått, och jag började hata honom. Han ville skrämma mig till undergivenhet,

men därtill var mitt sinne alltför stolt, och en dag, då han förargat mig mer än vanligt, bet jag honom. Han blev naturligtvis rasande och gav sig till att slå mig kring huvudet med en ridpiska. Därefter vågade han aldrig mer gå in i min spilta; jag hade antingen hovar eller tänder i beredskap för honom, och det visste han. Min husbonde hade aldrig någon olägenhet av mig, men han lyssnade naturligtvis till vad drängen sade, och så skulle jag säljas igen. En hästhandlare fick höra detta, han köpte mig och förde mig nedåt landet, och så kom jag händelsevis hit ej långt före din ankomst, men då hade jag fått i mitt sinne, att människor voro mina naturliga fiender och att jag måste försvara mig emot dem. Här är det naturligtvis ett helt annat förhållande, men vem vet, hur länge det varar? Jag önskar, att jag kunde tänka som du om saker och ting, men det kan jag inte efter allt, vad jag gått igenom.»

»Gott», sade jag, »jag tycker det vore en skam, om du skulle ge dig på och bita eller sparka Sven eller Troed.»

»Det ämnar jag inte heller», sade hon, »så länge de äro snälla mot mig. En gång bet jag verkligen Troed rätt duktigt, men Sven sade: 'Försök henne med vänlighet!' och i stället för att straffa mig, såsom jag väntat, kom Troed till mig med sin förbundna arm och gav mig ett gott mål gröpe och smekte mig. Sen dess har jag aldrig bitit honom och kommer ej heller att göra det.»

Jag var ledsen på Snäggans vägnar, men min erfarenhet var då ännu ej stor, och jag trodde, att hon såg allting för mörkt. Emellertid fann jag, att hon,

JENNY NYSTRÖM.93

allt som tiden led, blev mildare och gladare, och hennes blick hade ej längre det där spejande och misstrogna uttrycket, när någon främmande kom henne nära. En dag sade Troed: »Jag tror, att Snäggan rent av börjar tycka om mig, ty i dag morse gnäggade hon efter mig, då jag hade borstat hennes huvud.»

»Ja, ja, min käre Troed», sade Sven, »hon blir nog småningom lika snäll som Vackra Svarten; godhet är det enda läkemedel hon behöver.»

Husbonden märkte också förändringen, och då han en dag stigit ur vagnen och kom och talade till oss som vanligt, strök han Snäggans vackra hals och sade: »Hur är det, min piga? Jag tror du är bra mycket lyckligare nu, än då du först kom hit.»

Hon satte upp nosen på ett vänligt, förtroendefullt sätt, medan baronen sakta smekte den.

»Sven! Vi ska kurera henne», sade han.

»Ja, herr baron, hon har blivit märkvärdigt bättre; hon är inte samma kreatur som förut. Det är *Rosenlunds hästpiller,* som gjort det», tillade Sven skrattande.

Han brukade skämtsamt säga, att en ordentlig kur med »Rosenlunds hästpiller» kunde kurera nästan vilken odygd som helst hos en häst; »de bestodo», sade han, »av tålamod och mildhet i förening med bestämdhet och fasthet, ett skålpund av vardera, att blanda med lite vanligt sunt förstånd att giva hästarna in dagligen».

Femte kapitlet.

ETT SAMTAL I FRUKTTRÄDGÅRDEN.

Snäggan och jag tillhörde ej det vanliga slaget av höga vagnshästar utan hade mera fullblod i oss. Vi dugde därför lika bra till att ridas som köras, och vår husbonde brukade säga, att han ej tyckte om dem, som kunde göra blott *en* sak, det måtte nu vara hästar eller människor. Som han ej hade sina hästar för att ståta med dem, föredrog han de nyttigaste. Vad oss beträffar, var det vårt största nöje, när vi blevo sadlade för en ridtur, då baronen red på Snäggan, friherrinnan på mig, och de unga fröknarna på Majoren och Lättfot. Det var så roligt att alla i sällskap få trava eller ta ett kort galopp, och vi voro då vid det allra bästa lynne. Jag hade det bäst, ty jag fick alltid bära friherrinnan, hon var ej tung, hennes röst var mild, och handen låg så lätt på tygeln, att jag styrdes nästan utan att märka det. — *Åh! om människor visste, vilken lisa en lätt hand är för hästen,* och huru den håller både munnen och det goda lynnet vid makt — de skulle då sannerligen icke rycka, draga och slita i tygeln, såsom de nu göra. Vår mun är så ömtålig, då den ej blivit fördärvad eller hård genom elakhet eller okunnighet i behandlingen, att den känner minsta rörelse av den körandes eller ridandes hand, och vi veta på ögonblicket, vad som fordras av oss. Min mun hade aldrig blivit fördärvad, och jag tror det var därför, som friherrinnan alltid föredrog mig

framför Snäggan, fastän hennes gång var fullkomligt lika bra som min. Hon brukade ofta säga, att hon avundades mig och att hela felet låg i hennes inkörning samt i stuptygeln, ty annars skulle hon varit lika känslig i munnen som jag. Då kunde Majoren falla in och säga: »Nå, nå, oroa dig inte! Du har den största äran. Ett sto, som kan bära en karl av vår husbondes tyngd så lätt och livligt som du, behöver ej sänka huvudet, därför att hon ej bär en dam; vi hästar måste ta sakerna, som de komma, och alltid vara nöjda och villiga, så länge man behandlar oss väl.»

Jag har ofta för mig själv undrat, hur det kom sig, att Majoren hade en så förfärligt kort svans. Den var verkligen bara sex eller sju tum lång med en vidhängande tageltovs. På en av våra fridagar i fruktträdgården vågade jag fråga honom, genom vilken olyckshändelse han hade mist sin svans. »Olyckshändelse!» fnyste han med en vild blick, »det var ingen olyckshändelse, utan *en nedrig grymhet, med kallt blod förövad!* När jag var ung, fördes jag till ett ställe, där dessa dåd begingos; man band mig så fast, att jag icke kunde röra mig, varefter man tog bort min långa, vackra svans medelst ett hugg genom kött och ben».

»Så förskräckligt!» utropade jag.

»Förskräckligt, ja det var det verkligen, men det var ej endast smärtan, ehuru denna var svår och varade länge; ej endast den ovärdiga handlingen, att man tog ifrån mig min bästa prydnad, så illa detta än var; nej, det värsta var detta: *huru skulle jag någonsin mer kunna mota bort flugorna från mina sidor och bakben?* I, som haven svansar, kunnen

vifta bort flugorna utan att tänka därpå, och i kunnen ej förstå, vilken olidlig plåga det är att känna flugorna oupphörligt sitta på samma ställe och bita och bita och att inte ha någonting att jaga bort dem med. Det säger jag, att sådant är en orättfärdighet och en förlust för hela livet.»

»Varför gör man det då?» sade Snäggan.

»Varför? Jo, därför att det är *på modet*», sade gamle Majoren med en stampning. »*Modet!* Om ni visste, vad det betyder! Det finns inte en häst på våra husarregementen nu för tiden, som fått behålla sin svans. Det går väl an ändå, så länge den göres måttligt kort och åtminstone räcker fram till ljumsken. *Besynnerligt, att människorna, som skola vara så visa, inte kunna begripa, vartill en hästsvans är ämnad av naturen.*»

»Det är väl också modet», sade Snäggan, »som gör, att man binder upp våra huvud med dessa förfärliga stuptyglar, varmed man plågat mig?»

»Ja, naturligtvis», svarade han; »i mitt tycke är modet en av de värsta saker i världen. Se t. ex., hur man bär sig åt med hundar, då man skär av dem svans och öron, för att de skola se morska och pigga ut, kantänka. Jag hade en gång en liten kär väninna, en brun terrier, som var mig så tillgiven, att hon aldrig ville sova annorstädes än i min spilta. Hon hade rett sig ett läger under krubban, och där hade hon en kull av fem små valpar, de vackraste man kunde se. Ingen av dem skulle dränkas, ty de voro av en värdefull ras, och deras mamma var alldeles betagen i dem. Det var verkligen en vacker anblick, när de fått ögonen öppna och började kravla omkring. Men en dag kom en karl och tog bort

dem allesamman. Jag trodde det var därför, att man var rädd att jag skulle trampa på dem, men det förhöll sig ej så. På aftonen kom den stackars modern bärande dem tillbaka en och en i munnen, men ej samma lyckliga små kräk, som de varit förut, utan blödande och ömkligt kvidande. Alla hade fått svansarna och de små söta öronlapparna avskurna. Hur deras moder slickade dem, och hur bedrövad hon var, den stackarn. Jag har aldrig kunnat glömma det. I sinom tid läktes de väl, och de glömde smärtan, men den fina öronlappen, *som naturligtvis var ämnad att skydda den ömtåligare delen av deras öron för orenlighet och skada, var för alltid borta. Varför skära inte människor av sina egna barns öron, för att de skola se pigga ut? Varför skära de inte av nästippen på dem för att ge dem ett morskare uttryck?* Det ena kan just vara lika förnuftigt som det andra. Vad rättighet ha de att plåga och vanställa Guds skapade varelser?»

Ehuru Majoren var så snäll, fanns det likväl en stor livlighet hos den gamle gossen, och allt, vad han sade, var så nytt för mig och så förfärligt, att jag hos mig erfor en känsla av bitterhet emot människor, som jag aldrig förr hade märkt. Snäggan var naturligtvis mycket upprörd. Hon slängde upp huvudet med blixtrande ögon och utspända näsborrar, i det hon förklarade, att människorna voro ena oförnuftiga dumskallar.

»Vem talar om dumskallar?» sade Lättfot, som just kom fram från det gamla äppelträdet, där han stått och gnidit sig mot de lågt sittande grenarna. »Vem talar om dumskallar? Jag tycker det är ett styggt ord.»

»Stygga ord äro till för stygga saker», sade Snäggan och berättade för honom allt, vad Majoren hade sagt.

»Det är allt sant», sade Lättfot sorgset, »och det där med hundarna har jag sett mer än en gång på mitt förra ställe, men låt oss inte tala om det nu. Ni vet, att vår husbonde och Sven och Troed alltid äro snälla emot oss, och att på ett sådant ställe som detta tala illa om människorna synes mig ej vara vackert eller tacksamt. Naturligtvis finnes det goda herrar och stalldrängar förutom våra, fast våra äro de bästa, förstås.»

Dessa förståndiga ord av den lilla snälla Lättfot, som vi insågo vara fullkomligt sanna, lugnade oss alla och särskilt Majoren, som mycket höll av sin husbonde, och för att vända samtalet på något annat ämne sade jag: »Kan någon av er säga mig, vartill skygglappar äro nyttiga?»

»Nej», sade Majoren kort, »ty de äro inte nyttiga alls.»

»Man tror väl», sade Lättfot, »att om hästarna icke kunna se åt sidan, de därigenom skola hindras från att bli rädda och skena och att olyckshändelser sålunda skola förebyggas.»

»Vad är då skälet till att man i allmänhet ej begagnar skygglappar på ridhästar, i synnerhet sådana för damer?» sade jag.

»Det finnes inte alls något annat skäl än *modet*», svarade han lugnt; »de säga, att en häst skulle bli så rädd att se hjulen på sin egen vagn efter sig, att han säkerligen skulle skena, ehuru han naturligtvis ser dem lika bra, då han rides, ifall det är på en livlig landsväg eller stadsgata. Jag medger, att

hjulen stundom komma oss närmare, än angenämt är, men inte skena vi för det; vi äro vana därvid och förstå det, och om vi aldrig hade fått skygglappar på oss, skulle vi aldrig behöva dem. Vi skulle se allt omkring oss och veta, vad det vore, och sålunda skulle vi bli mycket mindre skrämda, än vi mången gång bli genom att blott få se en skymt av något, som vi ej begripa. Naturligtvis kan det finnas nervösa hästar, som i ungdomen blivit skadade eller skrämda, och för dem kan det möjligen vara bättre att ha skygglappar, men som jag aldrig varit så synnerligen nervös, kan jag ej döma om den saken.»

»Jag anser», sade majoren, »*att skygglappar äro farliga nattetid;* vi hästar kunna nämligen se bättre i mörker än människorna, och mången olycka skulle aldrig ha inträffat, om hästen fått riktigt använda sina ögon. Jag kommer ihåg, att en mörk natt för några år sedan kom en tom droska, förspänd med två hästar, på återväg från stationen, och då kusken hunnit just mitt för den djupa märgelgraven, ni vet, vid vägen över patron Sparfs ägor, kommo hästarna för nära kanten av graven, så att droskan stjälpte och drog hästarna med sig. De drunknade, och kusken kom med knapp nöd undan med livet. Naturligtvis uppsattes efter denna olyckshändelse ett starkt, vitt räcke, som lätt kunde ses, men *om hästarna icke hade varit delvis förblindade genom skygglapparna,* skulle de självmant hållit undan från kanten, och ingen olyckshändelse hade inträffat. Då vår husbondes vagn en gång stjälpte, innan ni kom hit, sades det, att om inte lyktan på vänstra sidan hade slocknat, skulle Sven kunnat se den stora gro-

pen, som fanns på vägen, vilken stod under lagning. Det kan nog så vara, men *hade inte gamle Brunte haft skygglappar på*, så skulle han sett den, med eller utan lykta, ty han var en alltför klok gammal häst för att utan vidare löpa i fördärvet. Som det nu var, blev han illa skadad, vagnen slogs sönder, och hur Sven kom undan med livet, kunde ingen förstå.»

»Jag tycker det vore bäst», sade Snäggan, i det hon rynkade på nosen, »att dessa människor, som äro så visa, utfärdade en befallning, att alla föl hädanefter skulle födas med ögonen mitt i pannan i stället för på sidorna. De tro sig alltid om att kunna förbättra naturen.»

Samtalet hotade nu åter att taga en ömtålig vändning, då Lättfot satte upp sitt lilla förståndiga huvud och sade: »Jag vill berätta er en hemlighet; jag tror inte, att vår husbonde gillar skygglappar, ty jag hörde honom häromdagen säga till Sven: 'Det vore bra, om hästar alltid kördes in utan skygglappar, såsom det här och där brukas både i främmande land och i Sverige; men om de en gång blivit vana därvid, kan det måhända stundom vara förenat med fara att taga bort dem.' — Se så, låt oss nu vara glada och taga oss en liten avstickare till andra änden av fruktträdgården; jag tror där äro några nedblåsta äpplen, och vi kunna lika gärna som sniglarna äta upp dem.»

Lättfot var oemotståndlig, vårt långa samtal avbröts, och vi friskade upp oss med några sköna sötäpplen, som lågo i gräset.

Sjätte kapitlet.

RENT SPRÅK.

Ju längre jag bodde på Rosenlund, desto mera stolt och lycklig kände jag mig över att ha ett sådant husbondfolk. Både vår husbonde och hans fru åtnjöto aktning och kärlek av alla, som kände dem. De voro goda och vänliga mot envar och alla, ej blott emot män och kvinnor utan ock emot hästar, hundar, kattor, boskap och fåglar. Det fanns ej en förtryckt eller misshandlad varelse, som icke i dem hade en vän, och om några av byns barn gjorde sig kända för grymhet emot djur, fingo de snart höra av herrskapet. — Vid den närbelägna järnvägsstationen rådde stor verksamhet, ty ett nytt stationshus skulle byggas, emedan det gamla på grund av den städse växande trafiken sades vara för litet. Min husbonde plägade ofta rida på mig nedåt stationen, där just då schaktning pågick i och för grundläggningsarbete till det nya stationshuset. Den byggmästare, som åtagit sig detta arbete, hade ingen tanke på att, så vitt möjligt var, härvid på minsta sätt spara eller för överansträngning skona de stackars gamla, till större delen redan utslitna hästar, som han för ändamålet inköpt och vilka nu obarmhärtigt utpinades för att tillskynda entreprenören desto större vinning. Min husbonde, som något kände den ifrågavarande byggmästaren, herr Stengrund, emedan denne tillförne haft något arbete vid herrgården, där han likväl icke varit i tillfälle att ådagalägga sin

hjärtlöshet emot djuren, blev högeligen upprörd, då han fick se, vad de stackars gamla hästarna hade att utstå under det nämnda arbetet vid stationen. Han tog rätt på herr Stengrund och förehöll honom det orätta i hans sätt att använda djuren men fick endast ett ohövligt svar. »Herr Stengrund», sade då min husbonde, »ni skadar ert eget anseende värre än edra hästar genom ert råa och hänsynslösa beteende, och då ni icke vill hörsamma en enskild persons vänliga varning, så kan ni vara övertygad om att ni skall inför domstol bli tilltalad för djurplågeri. Jag ber er därjämte komma ihåg, att det ges en domstol, inför vilken vi alla en dag skola ställas och där vi skola dömas, eftersom vi handlat, medan vi levde här på jorden, och *ni torde väl icke kunna föreställa er, att ett grymt och hjärtlöst handlingssätt emot djuren skall undgå den slutliga domen.*»

Byggmästaren blev mycket riktigt på baronens angivelse åtalad av länsmannen för djurplågeri och dömd till böter, visserligen vida lindrigare, än han förtjänat, men för honom likväl betydliga nog, då penningen var honom mycket kär. Härvid stannade det likväl icke. Då han nämligen icke gjorde sitt arbete till vederbörandes belåtenhet och i överensstämmelse med uppgjort kontrakt, blev fortsättningen därav uppdragen åt en person, som antogs därtill på rekommendation av min husbonde. Nu var det slut med djurplågeriet vid stationen. En »brygga» anlades vid schaktningen, så att tvära stalp och stötar kunde undvikas. Sådana äro nämligen hästen till stor plåga. Men ej blott på detta sätt sökte man mildra de antydda olägenheterna utan jämväl på baronens tillstyrkan genom att förse hästarnas sel-

don med så kallade *hästskyddare, medelst vilka alla arbetshästar borde få en lindring i sin möda.* Jag kan av egen erfarenhet intyga, att dessa dragfjädrar i hög grad spara hästens krafter.

Människorna hava ett ordspråk, vars sanning jag ofta erfarit, nämligen: »Sådan herre, sådan dräng.» Åtminstone kunde det väl tillämpas på både Sven Heder och Troed. Ingen av dem var rädd att säga djurplågare sanningen och att befordra dem till laga näpst, där ej goda ord hjälpte.

Så erinrar jag mig en dag, då Sven gjort en tur med mig till kvarnen, att vi på hemvägen fingo på något avstånd se en pojke, som red på en öländing och försökte tvinga honom att sätta över en grind. Den lilla förståndiga hästen såg, att grinden var för hög, och ville därför ej våga språnget. Pojken slog honom med ridspöet, men hästen endast vände åt sidan. Nya slag — vändning åt andra hållet. Då steg pojken av och började piska hästen och slog honom till och med på huvudet. Så satt han upp igen och försökte åter få hästen över grinden, allt under fortsatt misshandling. Hästen vägrade likväl att hoppa. Då vi kommo närmare, sågo vi öländingen sätta ned huvudet, slå bakut och sålunda helt beskedligt kasta av sin ryttare på huvudet i en hagtornshäck, varefter hästen med tyglarna hängande ned över huvudet satte åstad mot hemmet i fullt galopp. Sven kunde ej låta bli att gapskratta. »Det var rätt åt honom!» hörde jag.

»Oj, oj, oj!» skrek pojken, sprattlande för att komma ur den taggiga häcken, »kom och hjälp mig!»

»Tack du», sade Sven, »jag tror du är just, där

du bör vara, och en liten skrapa lär dig kanske att en annan gång ej söka tvinga en häst att hoppa över en grind, som är honom för hög.» Och därmed körde Sven vidare. »Kanhända», sade han för sig själv, »att den där unge slyngeln förstår sig på att ljuga lika väl som att vara grym. Vi kunna ju taga vägen om hans hem, Svarten, och om då någon vill veta något, så kunna vi tala om det, ser du.» Vi togo alltså av till höger och kommo snart upp till den välmående nämndemannen Nils Åkessons gård. Han kom just springande ut, under det hustrun stod i dörren och såg förskrämd ut.

»Ni har väl inte sett till min pojke», sade nämndemannen; »för en timme sen red han ut på min svarta öländing, som just nyss kom tillbaka utan ryttare.»

»Jag skulle tro», sade Sven, »att hästen befinner sig bättre utan ryttare, åtminstone om han ej blir riden på hyggligt sätt.»

»Vad menar ni?» sade nämndemannen.

»Jo, jag menar, att jag såg er son slå och misshandla det stackars djuret på ett skamligt sätt, därför att det ej ville hoppa över en grind, som var för hög. Hästen skickade sig väl och visade ingen odygd. Men slutligen slängde han sin unge herre i hagtornshäcken. Ni ursäktar, hoppas jag, att jag ej kände mig böjd för att hjälpa honom därifrån, då jag kunde förstå, att han icke lidit någon allvarsammare skada utan endast fått några skråmor.»

Nu började gossens moder gråta och ropa: »Å, min stackars Pär, jag får lov att gå och ta rätt på honom; han har säkert gjort sig illa.»

»Du gör bäst i att stanna hemma, mor», sade

nämndemannen allvarligt. »Pär behöver en läxa, och nu har han fått den; det är inte första gången han visat sig elak mot djur, men nu hoppas jag det är slut. Och tack ska ni ha, Sven, som sade mig, hur det förhöll sig. Farväl.»

Därmed begåvo vi oss på hemvägen, och jag hörde därunder, hur Sven belåtet skrattade för sig själv. När vi kommit hem, talade han om alltsammans för Troed, som sade: »Det var rätt åt Pär. Jag kände honom, då vi båda gingo i folkskolan, där han alltid brukade göra sig kavat, därför att hans far var nämndeman, kantänka. Mot dem, som han vågade sig på, var han alltid en översittare. Jag kommer ihåg, huru jag en dag på middagsrasten fann honom sysselsatt med att i det stora fönstret fånga flugor och rycka av dem vingarna. Han såg mig icke, men jag gav honom tvärt en örfil, så att han blev liggande på golvet. Där låg han och sparkade och skrek, så att jag blev nästan rädd. Barnen kommo inspringande från lekplatsen, och skolmästaren, som var ute på vägen, kom rusande in för att se, vem som höll på att bli mördad. Naturligtvis omtalade jag genast öppet, vad jag hade gjort, ävenså anledningen. Därefter visade jag läraren flugorna, som antingen lågo krossade eller kravlade hjälplösa omkring på fönsterposten. Aldrig har jag sett honom så ond. Men nämndemannens Pär, som ännu låg där och grät och tjöt, slapp smörj den gången. Däremot ställde läraren honom i skamvrån under eftermiddagslektionen och förbjöd honom att gå ut och leka den veckan. Sedan talade han mycket allvarligt till alla gossarna om grymhet och sade oss, huru fegt och hårdhjärtat det var att

skada och tyrannisera de hjälplösa och svaga, men vad som särskilt fäste sig i mitt minne, var hans ord, att *grymheten är ett djävulsmärke,* och om vi såge någon, som fann nöje i grymhet, så kunde vi veta, vem han tillhörde, ty djävulen var en mandråpare från begynnelsen. Men om vi å andra sidan såge människor, som älskade sin nästa och voro goda mot både människor och djur, så skulle vi hos dem igenkänna *gudsmärket,* ty Gud är kärleken.»

»Aldrig kunde er lärare undervisa er sannare», sade Sven, »ty ingen religion finnes utan kärlek, och folk må tala så mycket de vilja om sin religion, men *om den icke lär dem att vara goda och vänliga mot människor och djur, så är alltsammans bara humbug* — bara humbug, Troed, och skall ej äga bestånd på den dag, då allt visar sig, såsom det är, och alla bedömas efter sitt verkliga värde.»

Sjunde kapitlet.

EN STORMIG DAG.

En dag fram på senhösten måste min husbonde göra en längre affärsresa. Jag spändes för jaktvagnen, och Sven följde med husbonden. Jag tyckte mycket om att gå för jaktvagnen, ty den var så lätt, och de höga hjulen rullade så lustigt framåt. Det hade regnat rätt mycket under en längre tid, men nu hade regnet upphört, och det hade i stället tagit till att blåsa. Vinden, som drev de torra löven framför sig i virvlar, blev allt våldsammare. I vår väg låg

en å, över vilken en ganska låg träbro ledde. Vid början av bron var en bom, där en avgift upptogs av de resande. Brovakten hade sin stuga strax bredvid. När vi kommo dit, sade han, att vattnet stigit så högt, att det säkerligen snart skulle stå över bron, men då denna hade starka träräcken på ömse sidor, ansågs ingen fara vara å färde. Emellertid såg det ut till att bliva en svår natt. Många av ängarna stodo under vatten, och på ett ställe, där vägen var låg, gick det halvvägs upp på mina ben. Vägen var emellertid fast, och husbonden körde sakta, så att det bekom mig ingenting. Då vi kommo fram, dit vi skulle, blev jag naturligtvis väl förplägad, men min husbondes affärer upptogo honom länge, så att det redan var tämligen sent på aftonen, då vi anträdde återfärden. Vinden hade tilltagit i styrka, och jag hörde husbonden säga till Sven, att han aldrig varit ute i en sådan storm. Jag tänkte detsamma, då vår väg gick längs ett skogsbryn, där det knakade och brakade förfärligt i de väldiga stammarna och stora grenar blåste ned.

»Jag önskar vi vore väl förbi skogen», hörde jag husbonden säga.

»Ja», svarade Sven, »det vore illa nog, om en av dessa stora grenar komme neddansande över oss.»

Knappt hade han sagt detta, förrän ett förskräckligt brak hördes, därpå ett susande och vinande ljud, och krossande de mindre träden omkring föll en väldig fura, uppryckt med rötterna, över vägen alldeles strax framför oss. Jag kan ej säga, huru rädd jag blev. Jag tvärstannade, och jag tror, att jag skälvde, men det föll mig naturligtvis icke in att vända och springa min väg. Det var

ej så jag hade blivit uppfostrad. Sven hoppade ur och stod ögonblickligen framme vid mitt huvud.

»Där sluppo vi med nöd undan», sade min herre. »Vad är nu att göra?»

»Vi kunna ej komma fram över trädet», sade Sven, »och inte heller kunna vi köra omkring det; jag ser ingen annan råd än att köra tillbaka till korsvägen, fast det då är en god mil, innan vi komma till bron igen. Det blir sent, men Svarten är ej trött.»

Vi körde alltså tillbaka till korsvägen, men innan vi hunno till bron, hade det blivit nedmörkt. Vi kunde nätt och jämnt se, att vattnet stod över den. Då häruti likväl ej tycktes ligga någon fara, körde husbonden sakta på. Men i samma ögonblick jag vidrörde bron, kände jag, att någonting var på tok. Jag tvärstannar och törs ej gå ett steg längre. »Gå på Svarten!» sade husbonden och gav mig ett lätt slag med piskan. Jag rör mig ej ur stället. »Gå på!» säger han ännu en gång och ger mig ett tämligen hårt slag. Jag gör ett hopp men rör mig ej framåt.

»Någonting är på tok», sade Sven och hoppade ur vagnen och gick fram till mitt huvud. Han försökte leda mig framåt. »Se så, Vackra Svarten min, kom, vad står på?» Naturligtvis kunde jag ingenting säga honom, men jag visste mycket väl, att bron ej var i ordning. Just nu kom mannen vid bommen på andra sidan springande ut ur sin stuga och svängde med ett bloss, som om han varit utom sig.

»Åhoj, åhoj, stanna, stanna!» ropade han det värsta han kunde.

»Vad står på?» skrek min husbonde.

»Bron är sönder på mitten, och en del av den är borta; om ni kör vidare, kommer ni i ån.»

»Gud vare tack!» sade min husbonde. Sven tog mig vid betslet och vände mig sakta om mot den väg, som gick till höger vid stranden av ån. Solen hade nu varit nere en lång stund, men vinden hade stillnat av något efter den förfärliga våldsamhet, varmed den slet upp furan, som kastades i vår väg. Det blev allt lugnare och tystare. Jag travade lugnt framåt, och på den mjuka vägen hördes knappast något buller av vagnshjulen. En god stund voro både husbonden och Sven tysta, men så började den förre tala med allvarlig röst. Inte kunde jag förstå allt, vad de sade, men så mycket fann jag av deras samtal, att, om jag hade gått på, såsom husbonden ville, skulle häst, vagn, herre och dräng ha fallit i ån, och som strömmen var mycket stark och ingen hjälp fanns att få i mörkret, skulle vi utan tvivel alla ha drunknat. Husbonden sade, att *Gud hade givit människorna förstånd, varmed de kunde tänka sig för; åt djuren däremot hade han givit en kunskap, som ej berodde av tanken men som likväl var mycket snabbare och säkrare, och mången gång hade de därigenom räddat livet på människor.* — Slutligen kommo vi, efter den tämligen långa omvägen, till parkgrindarna, där skogvaktaren var ute för att se efter oss. Han sade, att friherrinnan varit i en förskräcklig oro, alltsedan det blev mörkt, av fruktan att någon olycka hänt oss, och att hon låtit Troed rida åstad på Snäggan för att fråga efter oss vid bron. Vi sågo ljus vid trappan och i fönstren, och när vi hunnit fram, kom friherrinnan springande ut och sade:

»Är du äntligen här, min älskade! O, vad jag har varit orolig. Jag hoppas ingen olycka hänt?»

»Nej, älskade, men hade inte Vackra Svarten varit klokare än vi, så hade vi nog allesammans legat i ån.»

Jag hörde ej mer, emedan de gingo in, men mig tog Sven till stallet och gav mig ett gott kvällsmål av mjöldryck och havre och en tjock bädd av friskt strö. O, vad det var skönt och vad det gjorde mig gott, ty jag var verkligen ganska trött.

Åttonde kapitlet.

DEN GAMLE STALLDRÄNGEN.

Någon tid efter de i föregående kapitlet beskrivna tilldragelserna beslöt mitt husbondfolk att göra ett besök hos några vänner, som bodde i Blekinge. Vi foro första dagen till Kristianstad, där nattläger togs på stadens förnämsta hotell. Sedan husbondfolket stigit ur, körde Troed, som på denna resa var kusk, in med mig och Snäggan genom en lång portgång på en gård, vid vars längst bort belägna ände voro flera stallar och vagnshus. Två av hotellets stalldrängar kommo och togo emot oss. Den ene av dem var en äldre, liten, gladlynt och rörlig man med ett krokigt ben och gulrandig väst. Aldrig i mitt liv har jag sett någon spänna ifrån och sela av så kvickt, som han gjorde. Med en klapp och ett vänligt ord förde han mig till ett långt stall med

tio till tolv spiltor och fyra eller fem hästar. Den andre karlen kom in med Snäggan, och Troed stod bredvid, medan vi ryktades och borstades. Aldrig hade någon gjort detta så lätt och fort som den lille gubben. Då han hade slutat, kom Troed och kände överallt på mig, liksom om han trott, att det inte kunde vara väl gjort, men han fann min päls ren och mjuk som silke.

»Gott», sade han, »jag trodde, att jag var tämligen kvick i vändningarna och vår Sven ännu kvickare, men ni är den värsta jag nånsin sett till att göra allt fort och väl på en gång.»

»Övning ger färdighet», sade den lille krokbente stalldrängen, »och illa vore det väl annars. Fyrtio års övning och ingen färdighet, ha, ha, det vore just vackert! Och vad angår att vara kvick i vändningarna, så beror det bara på vanan. Ifall man blir van därvid, så går det precis lika lätt som att vara långsam. Lättare, skulle jag säga; ja, jag mår rent av illa, när jag ser någon gå och söla och dra benen efter sig, så att han behöver dubbelt så lång tid till sitt arbete som någon annan. Jag skulle väl inte kunna vissla, om jag gjorde på det viset. Ser ni, jag har alltid haft med hästar att sköta, ända sen jag var femton år gammal, ridhästar, vagnshästar, arbetshästar, och eftersom jag var liten och lätt, använde man mig även såsom jockej i åtskilliga år. Det var just då en av kapplöpningshästarna störtade, som jag fick en obotlig skada i mitt ben, och sedan kunde jag naturligtvis inte vara jockej längre. Men utan hästar kunde jag ej leva, och så höll jag mig till de större hotellen. Och det kan jag säga, att det gör mig stor glädje för var gång

jag får att göra med ett djur sådant som detta, sedigt och välskött. *Jag kan säga, huru en häst blivit behandlad; låt mig bara få hand om honom i tjugu minuter, så vet jag, vad slags stalldräng han haft.* Se på den här, så lugn och lydig! Han vänder sig åt vilken sida man än önskar och lyfter upp foten till rengöring och gör vad helst man annars vill. En annan däremot kan vara nyckfull och ondsint, vill ej röra sig åt rätta hållet, ställer sig på tvären i spiltan, kastar upp huvudet, så snart man kommer nära honom, lägger öronen bakåt och synes rädd eller visar bakhovarna. Stackars kräk! Jag vet, vad för en behandling de haft. Den, som av naturen var känslig, har blivit skygg; den modige har blivit elak och farlig. Deras lynnen bestämmas för det mesta av behandlingen i ungdomen. *De likna just barn. Såsom de tillvänjas i ungdomen, sådana bliva de vanligen hela sitt liv igenom.*»

»Jag tycker om att höra er tala», sade Troed; »det är alldeles, vad min husbonde brukar säga.»

»Och vem är han, om jag får fråga? Det måste vara en god herre, efter allt vad jag kan se.»

»Det är baron Törne på Rosenlund», sade Troed.

»Jaså han», sade drängen; »honom har jag nog hört talas om. Han skall vara en av de bästa hästkarlar och ryttare i Skåne.»

»Nog är han det alltid», sade Troed, »men nu för tiden är han inte så ofta ute och rider, sen stackars unge baronen red ihjäl sig.»

»Å, stackars herre! Jag läste hela den ledsamma historien i tidningarna på sin tid. En vacker

häst fick ju också sin död vid det tillfället, eller hur?»

»Jo», svarade Troed, »ett vackert djur, bror till den här hästen och alldeles lik honom.»

»Skada, skada!» sade den gamle; »det var visst ett svårt ställe att sätta över, om jag minnes rätt: en häck på backkrönet och en brant sluttning ned mot ån, eller hur? Ingen möjlighet för en häst att se, vart det bar i väg. Jag tycker om djärva ritter så mycket som någon annan, men det ges i alla fall språng, som blott en gammal, övad jägare får tillåta sig. *En karls och en hästs liv är av högre värde än en hares* eller borde åtminstone vara det, menar jag.»

Under tiden hade den andre drängen skött om Snäggan och gett oss vår havre, och Troed lämnade nu stallet i sällskap med den gamle.

Nionde kapitlet.

ELDSVÅDAN.

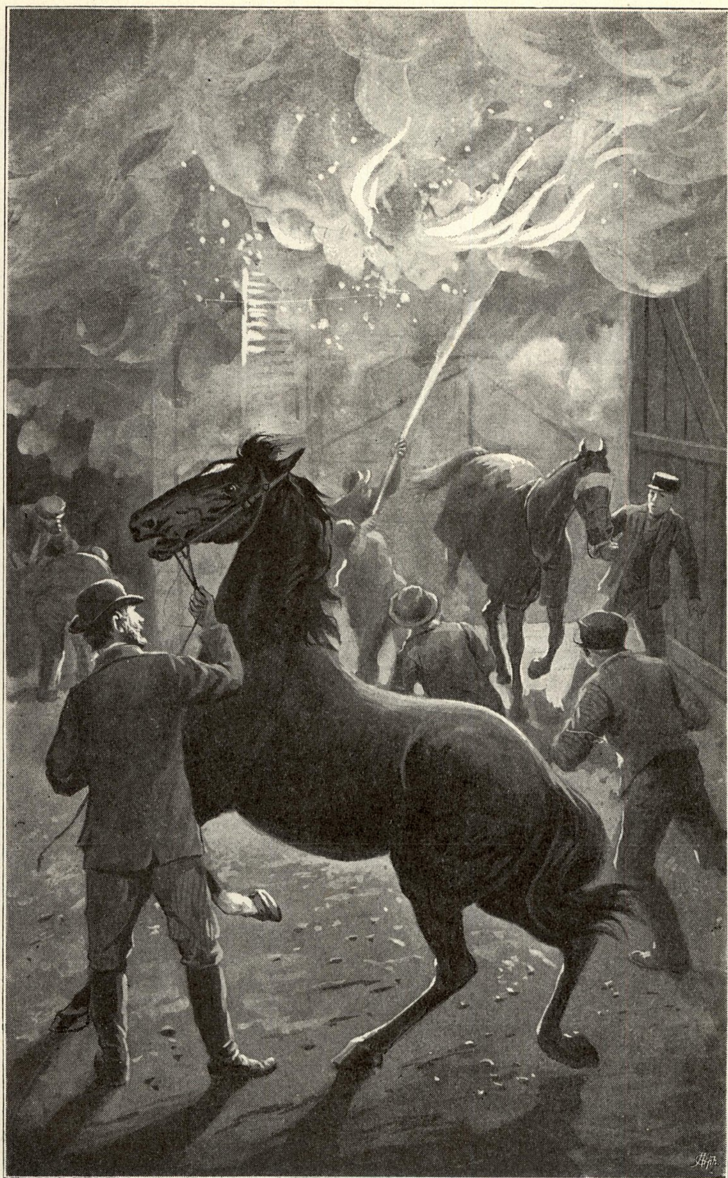
Senare på aftonen fördes en resandes häst in i stallet av den andre stalldrängen, och medan denne höll på att göra honom ren, kom en ung man med pipa i munnen in i stallet för att prata.

»Hör du, Pettersson», sade stalldrängen, »du kunde gärna vara snäll och springa uppför stegen på foderskullen och kasta ner lite hö i den här hästens häck. *Men lägg ifrån dig pipan först.*»

Den andre klev upp genom luckan, och jag hörde honom gå där uppe på skullen rätt över mitt

huvud och kasta ner höet. Troed kom in för att ännu en gång se till oss på kvällen, varefter alla gingo ut, och dörren stängdes. — Jag kan ej säga, hur länge jag hade sovit eller vid vad tid det var på natten, men då jag vaknade, kände jag mig mycket illa till mods utan att veta varför och reste på mig. Luften kändes tjock och kvävande. Jag hörde Snäggan hosta, och en av de andra hästarna var mycket orolig. Det var alldeles mörkt, så att jag ingenting kunde se, men stallet tycktes vara fullt av rök, och jag kunde knappast andas.

Luckan till skullen hade blivit lämnad öppen, och jag tyckte det var därifrån röken kom. Jag spetsade öronen och hörde ett sakta susande ljud och ett stilla sprakande och fräsande. Jag visste inte, vad det var, men i ljudet låg någonting underligt, som gjorde, att jag började darra i hela kroppen. De andra hästarna hade nu vaknat. Några av dem ryckte i sina grimmor, andra stampade. Slutligen hörde jag steg utanför, och den stalldräng, som lett in den sista hästen, kom springande in i stallet med en lykta och började lösa hästarna och försöka att leda ut dem, men han tycktes ha så bråttom och var så uppskrämd, att han gjorde mig ännu mera rädd. Den första hästen ville inte gå med honom. Han försökte med den andra och tredje, men icke heller de ville röra sig. Därnäst kom han till mig och försökte med våld dra mig ur stallet, men det tjänade naturligtvis ingenting till. Han försökte så med oss alla, den ena efter den andra, varpå han lämnade stallet. Visst voro vi mycket oförståndiga, men fara tycktes hota oss på alla håll, det fanns ingen, som vi kunde ha förtro-

ende till, och allt var så underligt och osäkert. Den friska luft, som kommit in genom den öppna dörren, gjorde det lättare att andas, men det sprakande ljudet över oss tilltog i styrka, och då jag såg upp genom spjälorna på min tomma häck, varseblev jag ett fladdrande rött sken på väggen. Därefter hörde jag ropas utanför: »Elden är lös!» Och in kom nu den gamle stalldrängen fort men lugnt. Han fick ut en häst och gick till en annan, men lågorna lekte kring luckan, och sprakandet där uppe var förfärligt.

Därefter hörde jag Troeds röst, lugn och uppmuntrande som alltid.

»Kom, kom, gossen min, nu är tid för oss att ge oss av, kom nu!» Jag stod närmast dörren, så att han kom först till mig och klappade mig. »Se så, Vackra Svarten, på med betslet nu, min pojke, snart ska vi vara ur den här röken.» I ett nu var betslet på; därefter tog han av sig halsduken, band den lätt över mina ögon och ledde mig under smekningar och vänliga ord ut ur stallet. Så snart han fått mig i säkerhet på gården, tog han halsduken från mina ögon och ropade: »Hör hit någon, kom och tag hästen här, medan jag går tillbaka efter den andra!»

En lång karl kom fram och tog mig, och Troed sprang tillbaka till stallet. Jag gav till en gäll gnäggning, då jag såg honom gå. Snäggan sade mig sedan, att den gnäggningen var det bästa jag kunnat göra för henne, ty hade hon ej hört mig utanför, skulle hon aldrig haft mod att gå ut. — På gården rådde mycken oreda, då hästar fördes ut ur de andra stallbyggnaderna och vagnar drogos ur

vagnshusen för att ej ge ännu mera näring åt elden. På andra sidan gården öppnades fönster, och folk hördes ropa, jag vet ej allt vad, men jag höll ögonen stadigt på stalldörren, varest röken virvlade ut allt tjockare, och jag kunde se röda flammor. Plötsligt hörde jag genom allt larmet en klar, hög stämma, som jag igenkände vara min husbondes:

»Troed, Troed, är du där?» Intet svar — men jag hörde ett brakande av något, som föll i stallet, och nästa ögonblick gav jag till en glad gnäggning, ty jag såg Troed komma genom röken, ledande Snäggan med sig; hon hostade våldsamt, och han var ej i stånd att tala.

»Bra, min gosse!» sade baronen, i det han klappade honom på axeln, »är du skadad?»

Troed bara skakade på huvudet, ty han kunde ännu ej säga något.

»Ja, han är en duktig pojke», sade den långe karlen, som höll mig, »det är då säkert.»

»Och nu», sade husbonden, »så snart du hinner hämta andan, vilja vi härifrån ju förr dess hellre»; varpå vi begåvo oss ut genom porten. Fıån torget hördes ett ljud av galopperande fötter och rasslande hjul.

»Sprutan, sprutan!» ropade två eller tre röster; »tillbaka, ur vägen!» Och slamrande över stenläggningen rusade två hästar med sprutan efter sig in på gården. Brandsoldaterna hoppade av. Man behövde ej fråga, var elden var; lågorna slogo högt ut genom taket.

Så fort som möjligt kommo vi ut på det rymliga torget. Stjärnorna strålade på himmeln, och med undantag av bullret bakom oss var allt stilla.

Husbonden gick förut till ett stort hotell på andra sidan, och så snart stalldrängen kom, sade han: »Troed, jag måste nu skynda mig till min hustru; hästarna anförtror jag helt och hållet åt dig, säg till om vad du anser behövas»; och därmed gick han. Husbonden sprang inte, men aldrig har jag sett en människa gå så fort som han den natten. — Innan vi kommo in i vårt nya stall, hördes ett förfärligt läte: skriket av de stackars hästar, som blevo innebrända — det var ohyggligt och gjorde både mig och Snäggan ängsliga. Vi kommo emellertid under tak och vårdades på det bästa. På morgonen kom husbonden för att se, hur det var med oss, och för att tala med Troed. Jag kunde ej höra så mycket, ty stalldrängen höll på att rykta mig, men jag kunde se, att Troed såg mycket nöjd ut, och jag tror, att husbonden var stolt över honom. Vår matmor hade blivit så skrämd på natten, att fortsättningen av resan uppsköts till eftermiddagen. Då Troed således hade förmiddagen på sig, gick han först till brandstället för att se efter seldon och vagn och så för att få höra något närmare om eldsvådan. Då han kom tillbaka, hörde vi honom språka därom med stalldrängen. Först kunde ingen förstå, hur elden kommit lös, men slutligen sade någon, att han hade sett *Pettersson gå in i stallet med pipa i munnen,* men då han kom ut, hade han den icke. Därefter sade den andre stalldrängen, att han bett Pettersson gå upp på höskullen och kasta ned litet hö men tillsagt honom att först lägga ifrån sig pipan. Pettersson förnekade, att han haft pipan med sig, men ingen trodde honom. Jag kommer ihåg vår Sven

Heders regel att *aldrig tåla pipa eller cigarr i stallet,* och jag tror, att det borde vara regel överallt.

Troed sade, att både tak och golv brunnit och att endast de svarta murarna stodo kvar. De stackars hästar, som man ej kunnat få ut, lågo förkolade under de nedfallna takbjälkarna.

Tionde kapitlet.

BUD EFTER DOKTORN.

Återstoden av resan gick lyckligt, och när vi kommit fram till den herrgård, där min husbondes vän bodde, fingo vi ett trevligt stall. Kusken på stället lagade, att ingenting fattades oss, och när han fick höra talas om Troeds uppförande vid eldsvådan, sade han: »Det är klart, att edra hästar veta, vem de kunna lita på; en av de svåraste saker i världen är att få hästar ut ur ett stall vid eldsvåda eller översvämning. Jag vet inte, varför de inte vilja ut, men de *vilja* det icke — inte en av tjugu.»

Vi dröjde på stället tre eller fyra dagar, och därefter foro vi hem. Allt gick väl, och vi voro glada att åter befinna oss i vårt eget stall, och Sven gladde sig även, att vi åter voro hemma. En natt någon tid därefter, då jag ätit mitt nattfoder och låg i min goda sömn på det mjuka ströet, väcktes jag plötsligt därav, att stallklockan ringde. Jag hörde dörren öppnas till Sven Heders kammare. Han sprang i hast upp till herrgården och var tillbaka inom kort. Han öppnade stalldörren,

gick in och ropade: »Vakna upp, Svarten min! Nu om någonsin måste du springa.» Och innan jag väl hunnit sansa mig, voro betsel och sadel på. Sven sprang bara efter sin rock, och så bar det av i raskt trav upp till herrgårdstrappan. Baronen stod där med en lampa i handen.

»Nu, Sven», sade han, »rid nu för brinnande livet — det är för din matmors skull, inte ett ögonblick är att förlora. Lämna det här brevet till doktorn, låt hästen pusta vid gästgivargården, och var tillbaka så fort du kan!»

I nästa minut satt Sven på min rygg. Trädgårdsmästaren hade hört klockan ringa och stod tillreds vid grinden, och så bar det av genom parken och byn, och när vi kommo till bron, ropade Sven så hårt, att brovakten genast kom ut och öppnade.

»Håll bommen öppen för doktorn», sade Sven; »här är pengarna.» Och så bar det av igen.

Framför oss gick vägen jämn ett långt stycke utmed åbrädden. »Se så, Vackra Svarten, gör nu ditt bästa!» sade Sven, och det gjorde jag. Det behövdes varken spö eller sporre, och en halv mil galopperade jag så fort jag kunde. Jag tror knappast, att min farfar, som segrade och tog första priset vid kapplöpningen, kunde ha gjort det bättre. Sven höll nu in mig litet, klappade mig på halsen och sade: »Bra, gossen min!» Han ville låta mig springa mindre fort, men jag var i tagen, och så bar det åstad igen som förut. Luften var kall, månen sken klart, och jag tyckte det var mycket behagligt. Vi foro igenom en by, därefter genom en mörk skog, så backe upp och backe ned,

tills vi efter halvannan mils ritt voro framme vid köpingen, där doktorn bodde. Där hördes ej ett ljud utom slamrandet av mina steg mot stenläggningen — alla sovo. Tornklockan slog just tre, då vi stannade utanför doktorns dörr. Sven bultade på dörren, ett fönster öppnades, och doktorn stack ut huvudet och frågade, vad som stod på.

»Friherrinnan på Rosenlund är illa sjuk. Baronen frågar, om doktorn kan komma genast. Han tror, att hon dör, om inte doktorn kommer. Här är ett brev.»

»Vänta», sade han, »jag skall komma.»

Han stängde fönstret och var snart nere.

»Det värsta är», sade han, »att min häst har gått hela dagen och är alldeles uttröttad. Vad är att göra? Kan jag taga er häst?»

»Han har galopperat nästan hela vägen, och jag ämnade låta honom pusta här, men jag tror inte, att min husbonde har något emot det, om ni anser det lämpligt.»

»Gott», sade han, »jag är strax åter.»

Sven stod bredvid mig och strök mig på halsen; jag var mycket varm. Nu kom doktorn och hade sin ridpiska med.

»Den där behövs inte, herrn», sade Sven, »han är villig att springa, tills han stupar. Akta honom, så mycket ni kan: jag skulle bli ledsen, om något hände honom.»

»Jag hoppas allt skall gå väl», sade doktorn, och inom en minut hade vi lämnat Sven långt bakom oss.

Jag vill ingenting säga om vår återfärd. Doktorn var mycket tyngre än Sven och ej så god ryt-

tare; jag gjorde emellertid mitt bästa. Brovakten hade bommen öppen. Då vi kommo till backen, höll doktorn in mig. »Se så, min gosse», sade han, »låt oss hämta andan.» Och det blev jag glad över, ty det var nära på ute med mig, men denna lilla rast hjälpte mig, och snart voro vi framme. Troed stod vid grinden och husbonden på trappan, ty han hade hört oss komma. Han sade inte ett ord, men doktorn gick in med honom, och Troed ledde mig till stallet. Jag var glad att vara hemma. På hela kroppen hade jag inte ett torrt hårstrå, och svetten lackade av mig. Troed gned och torkade mig, varefter han gav mig ett ämbar vatten att dricka; det var kallt och gott, och jag drack, så länge jag orkade. Sedan gav han mig hö och havre och gick sin väg men hade, underligt nog, glömt att lägga på mig täcket, och snart begynte jag frysa i hela kroppen och skälva; mina ben värkte, det gjorde ont i länderna, i bröstet, ja i hela kroppen, tyckte jag. O, vad jag längtade efter mitt varma täcke, där jag stod och darrade. Jag lade mig ned på mitt strö och försökte sova. Efter några timmar hörde jag äntligen Sven vid dörren. Jag gav till ett lågt stönande, ty jag kände mig mycket sjuk. Inom ett ögonblick var han vid min sida och lutade sig ned över mig. Jag kunde ej tala om för honom, hur det kändes, men han tycktes veta det förut. Han höljde på mig två eller tre varma täcken och sprang sedan efter varmt vatten; sedan han gjort en varm sörpa, som jag drack, tror jag, att jag föll i sömn. Troed blev mycket ledsen, då han hörde, hur det var, och kunde ej själv fatta, att han varit nog tanklös att glömma täcket och

att genast ge mig så kallt vatten att dricka. Jag var nu mycket illa däran. Mina lungor voro starkt angripna, och jag kunde knappast draga andan. Troed skötte mig natt och dag med den ömmaste omsorg för att gottgöra sin försumlighet, och Sven såg mycket ofta till mig. Även husbonden kom och såg om mig. »Stackars Svarten, min vackra gosse», sade han, »du har räddat din matmors liv.» Detta gladde mig, ty jag fick höra, att doktorn sagt, att det hade varit slut med henne, om vi hade kommit senare. Sven sade till husbonden, att han aldrig sett en häst springa fortare och att det såg ut, som om hästen vetat, vad det gällde. Naturligtvis visste jag det, fast Sven inte trodde så — åtminstone visste jag så mycket, att Sven och jag måste skynda oss det fortaste vi kunde, och det för min matmors skull.

Elfte kapitlet.

AVSKEDET.

Huru länge jag var sjuk, vet jag ej, men småningom hämtade jag mig och återfick fullkomligt mina krafter.

Jag hade nu bott på detta lyckliga ställe i tre år, men sorgliga förändringar förestodo oss inom kort.

Då och då hörde vi, att vår matmors hälsa blev sämre. Doktorn hämtades ofta, och husbonden såg allvarsam och orolig ut. Så fingo vi höra, att hon måste lämna sitt hem med ens och fara till ett varmare land för några års tid. Denna underrättelse gjorde alla i huset bedrövade. Husbonden bör-

jade emellertid genast göra förberedelser för hushållets upplösning och avflyttning från Sverige. Det talades därom i stallet, ja, man talade nästan inte om annat.

Sven gick tyst och nedslagen vid sitt arbete, och Troed hördes mycket sällan vissla. Det var ett ständigt kommande och farande. Snäggan och jag hade mycket att göra. — De första, som flyttade, voro fröknarna med sin guvernant. De kommo för att säga oss farväl. Lille Lättfot omfamnade de som en gammal vän, vilket han också var. Så fingo vi höra, vilka anordningar som gjorts för oss. Husbonden hade sålt Snäggan och mig till en vän och anförvant, greve Sjöhjelm på Eveholm i Södermanland. Han trodde, att vi där skulle få ett bra ställe. Lättfot hade han givit till kyrkoherden men på det villkor, *att han aldrig finge säljas, utan då han blivit för gammal att arbeta, skulle han skjutas.* Troed staddes för att sköta honom och hjälpa till med varjehanda arbete i prästgården, så att nog tycktes Lättfot ha fått det bra. Sven hade blivit erbjuden flera goda platser, men han sade, att han ville vänta litet och se sig om.

Aftonen före avresan kom husbonden in i stallet för att göra några anordningar och giva oss den sista smekningen. Han var mycket ledsen; jag förstod det på tonen i hans röst. Jag tror, att vi hästar ofta nog uppfatta sådant bättre än flertalet människor.

»Nå», sade han till Sven, »har du ännu beslutit dig för att antaga någon av de platser, som du vet stå dig till buds på de väl förtjänta rekommendationer, som du fått av mig?»

»Nej», sade Sven, »jag har tänkt, att det skulle passa mig bäst, om jag kunde få plats vid någon hästskötarskola. Många unga djur bli skrämda och förstörda genom oriktig behandling från början. Jag har alltid haft bra hand med hästar, och om jag kunde hjälpa några sådana till en god början, tycker jag nästan, att jag skulle ha gjort en välgärning. Vad tror baronen om min plan?»

»Jag tror», svarade denne, »att ingen kan passa bättre än du för en sådan plats, och det skall vara mig ett nöje att rekommendera dig därtill. Du förstår dig på hästar, och det ser ut, som om de förstode dig. Vill du med tiden sätta upp något eget, så låt mig bara veta om det.»

Därefter tackade han Sven Heder för lång och trogen tjänst, men därvid blev denne överväldigad av rörelse och bad baronen att ej vidare tala därom. »Baronen och friherrinnan», tillade han, »ha gjort mig så mycket gott, att jag aldrig kan gengälda det. Men aldrig skola vi glömma er, och om Gud vill, få vi en dag se friherrinnan igen med hälsan; vi få ej förlora hoppet.» Husbonden räckte Sven handen men utan att tala vidare, och de lämnade tillsamman stallet.

Den sista sorgliga dagen var inne. Betjänten var skickad med det tyngre bagaget dagen förut. Endast herrn och frun samt hennes kammarjungfru voro kvar. Snäggan och jag drogo för sista gången vagnen fram till herrgårdstrappan. Pigorna buro ut kuddar, filtar och mycket annat, och när allt var i ordning, kom husbonden ned för trappan, bärande matmor i sina armar (jag stod på den sidan, som var närmast trappan och kunde

därför se alltsammans) och satte henne varsamt i vagnen, medan husets tjänare stodo gråtande omkring.

»Ännu en gång farväl», sade han; »vi skola ej glömma någon av er.» Och så steg han upp i vagnen. »Kör, Sven!»

Troed hoppade upp, och vi foro långsamt genom parken och byn, där folket stod utanför dörrarna för att se de bortresande ännu en gång och säga sitt: »Gud välsigne dem!»

Då vi kommo till järnvägsstationen, tror jag friherrinnan gick från vagnen in i väntsalen. Jag hörde henne säga med sin milda röst: »Farväl, Sven, Gud välsigne dig!» Härvid kände jag en ryckning i tömmen, men Sven svarade ej; kanske förmådde han ej tala. Så snart Troed tagit sakerna ur vagnen, bad Sven honom stå hos hästarna, medan han gick ut på perrongen. Stackars Troed, han stod tätt invid våra huvud för att dölja sina tårar. Snart brusade tåget in, dörrarna smällde till, stationsinspektoren signalerade, och tåget gick utan att lämna efter sig något annat än svarta rökmoln och tunga hjärtan.

Då det ej mera kunde synas, kom Sven tillbaka.

»Vi få aldrig se henne mer», sade han, »aldrig.» Han tog tömmarna, steg upp på kuskbocken och körde med Troed sakta hem. Men det var ej längre vårt hem.

Tolfte kapitlet.

EVEHOLM.

Följande dag efter frukosten spände Troed Lättfot för friherrinnans låga trilla för att flytta till prästgården. Före avresan kom han och sade farväl till oss. Lättfot gnäggade till oss utifrån gården. Sven sadlade därefter Snäggan, förde mig lös bredvid med en säck foder på ryggen, och red med oss till stationen. Där tog han tillika med oss plats i en hästvagn, och snart voro vi på väg till Södermanland. Det kändes rätt underligt i början att åka på järnväg, och det var ej utan, att vi först voro något oroliga, men vi lugnade oss snart och kände oss trygga i Svens sällskap. Han drog ock försorg om att ingenting fattades oss under resan. På andra dagen kommo vi fram till vår bestämmelseort. Herrgården liknande ett slott, och där fanns en hel mängd stallbyggnader. Vi blevo mottagna av kusken, herr Lydig, en medelålders man med gott utseende, vilkens röst genast röjde, att han ville bli åtlydd. Han var vänlig och hövlig mot Sven, och sedan han kastat en flyktig blick på oss, tillkallade han en stalldräng att taga vård om oss och bjöd Sven in att taga sig något till bästa. Vi fördes till ett ljust och luftigt stall, där vi fingo våra spiltor bredvid varandra. Drängen ryktade oss och gav oss foder. Efter en halvtimme eller så omkring kommo Sven och herr Lydig in för att se på oss.

»Herr Heder», sade den sistnämnde efter att noga ha betraktat oss, »inte kan jag se något fel på dessa hästar, men vi veta, att hästar ha sina egenheter så väl som människor och att de måste behandlas olika. Säg mig nu, vad jag kan behöva veta särskilt om dessa.»

»Nåväl», sade Sven, »jag får säga, att jag knappast tror det finns ett par bättre hästar, och mycket ledsen är jag att skiljas vid dem. Men olika äro de. Den svarta har det bästa sinnelag jag någonsin sett. Han har nog aldrig i sitt liv hört ett hårt ord eller rönt något slags hård behandling — att det inte varit fallet hos oss, det vet jag — och det synes vara hans glädje att göra, vad man önskar. Men den bruna har varit illa behandlad. När hon kom till oss, var hon misstänksam och ville bitas, men när hon kom underfund med vad slags ställe hon kommit till, gick det onda bort så småningom. På tre år har jag inte sett spår av oart hos henne, och om hon blir väl behandlad, kan det inte finnas ett snällare och villigare djur än hon. Men nog är hon av naturen mera ömtålig än Svarten; flugor reta henne mera, och om någonting är på tok i anspannet, så är hon mera orolig. Det är troligt, att hon skulle ge sju för tu, om hon bleve illa behandlad.»

»Jag förstår», sade Lydig, »men det är inte lätt att på ett ställe som detta få alla stalldrängarna till att vara, som de borde. Jag skall emellertid komma ihåg, vad ni sagt mig om stoet.»

De stodo i begrepp att lämna stallet, då Sven stannade och sade: »Jag må så gärna nämna, att vi aldrig brukat ha stuptygel på någon av dem.

Hästhandlaren sade, att det var just den, som till en del förstört lynnet på den bruna.»

»Här måste de tyvärr ha stuptygel», sade Lydig. »*Jag skulle tycka bäst om, att de sluppe den, och greven, som alltid är förståndig i fråga om hästar, tycker detsamma; men se — det är en annan sak med grevinnan.* Hon vill ha det *stiligt,* som hon säger, och när hon skall ut och åka, vill hon, att hästarna alltid skola bära sina huvud högt, annars vill hon inte se åt dem.»

»Det var mycket ledsamt», sade Sven; »men nu måste jag gå, ty annars kommer jag för sent till tåget.»

Han gick nu omkring till var och en av oss för att smeka oss och tala med oss för sista gången. Hans röst lät så sorgsen. Jag lade mitt huvud tätt intill hans; det var allt, vad jag kunde göra för att säga honom farväl. Därpå gick han, och jag har aldrig återsett honom. — Dagen därefter kom greven ned för att se på oss; han tycktes vara nöjd med vårt utseende.

»Jag är viss om att dessa hästar äro bra», sade han, »efter den beskrivning på dem, som jag fått av min vän, baron Törne. Visserligen äro de olika till färgen, men så länge vi äro på landet, kunna vi gott köra dem i par. När vi flytta in till Stockholm för vintern, tar jag nog den svarta till ridhäst, och då få vi försöka köra den bruna tillsammans med den unga fuxen.»

Lydig omtalade nu vad Sven sagt om oss.

»Jaså», sade han, »giv bara akt på stoet och spänn inte stuptygeln för kort. Jag tänker det

går bra med litet frihet i början. Jag skall nämna om det till grevinnan.»

På eftermiddagen blevo vi påselade och spända för vagnen, och då stallklockan slog tre, kördes vi fram till stora trappan. Allt såg storartat ut, och huset var tre eller fyra gånger så stort som det på Rosenlund men inte hälften så trevligt, i fall en häst får ha något tycke. Två lakejer stodo tillreds i brunt livré med knäbyxor och vita strumpor. Snart hörde vi frasandet av siden, och »hennes nåd» kom ned. Hon gick runt omkring för att se på oss. Det var en lång kvinna med stolt utseende, vilken ej tycktes vara nöjd med något, men hon sade ingenting utan steg upp i vagnen. Detta var första gången jag hade stuptygel, och jag får säga, att, ehuru det visserligen var obehagligt att ej få sänka huvudet då och då, tvingades jag ej att bära mitt huvud högre, än jag brukade. Jag kände mig orolig för Snäggan, men hon såg lugn och nöjd ut.

Nästa dag kl. 3 kördes vi åter fram. Lakejer såsom förut, samma frasande, och så kom »hennes nåd» ned för trappan och yttrade i befallande ton: »Lydig måste se till, *att hästarna bära sina huvud högre; som de nu äro, kan man ju inte visa dem.*»

Lydig steg ned från kuskbocken och sade mycket vördnadsfullt: »Ber om förlåtelse, hennes nåd men de här hästarna äro inte vana vid stuptygel, och greven säger det är säkrast att söka vänja dem därvid så småningom. Men om hennes nåd befaller, kan jag ju sätta upp dem litet till.»

»Gör det», sade hon.

Lydig gick fram och tog själv in tyglarna ett hål, tror jag. Även det minsta gör någon skillnad

till bättre eller sämre, och då vi den dagen hade att gå uppför en brant backe, började jag förstå, vad jag hade hört. Naturligtvis ville jag sätta fram huvudet och dra vagnen uppför backen med friska tag, såsom vi voro vana, men nej, nu måste jag hålla upp huvudet och draga, vilket gjorde, *att jag ej kunde andas fritt och att hela tyngden kom på bakre delen av kroppen.* Då vi kommit in, sade Snäggan: »Nu ser du, hur det är; men ännu går det väl an, och blir det ej värre, skall jag inte säga något om det, ty här behandlas vi ju för övrigt väl. Men spänna de åt alltför hårt, så må de vara på sin vakt, ty jag varken kan eller vill fördraga det.»

Dag efter dag förkortades stuptyglarna med ett hål i taget, och i stället för att såsom förr med nöje motse den stund, då jag skulle påselas, började jag nu frukta därför. Snäggan såg orolig ut, fastän hon ej sade mycket. Slutligen trodde jag det värsta vara över, ty på flera dagar hade tygeln ej vidare förkortats, och jag beslöt att tåla det, så gott jag kunde, och att göra min plikt, ehuru det nu var en ständig plåga i stället för ett nöje. Men ännu hade det värsta inte kommit.

Trettonde kapitlet.

ETT SLAG FÖR FRIHETEN.

En dag kom »hennes nåd» ner senare än vanligt, och det frasade värre än vanligt också.

»Lydig, kan ni aldrig få upp huvudena på de

här hästarna? Upp med dem genast och låt det vara slut med det här dagtingandet.»

Lydig gick först till mig, medan stalldrängen stod vid huvudet på Snäggan. Han drog tillbaka mitt huvud *och spände åt stuptygeln så hårt, att det blev nästan outhärdligt.* Därefter gick han till Snäggan, som stod och slängde otåligt med huvudet, såsom det nu blivit hennes vana. Hon begrep, vad som förestod, och i samma ögonblick Lydig tog tygeln ur »nyckeln» för att förkorta den, begagnade hon tillfället och ryckte till så häftigt, att Lydig fick ett hårt slag för näsan och hatten föll av honom; stalldrängen hade nära nog blivit kullkastad. På en gång flögo de i huvudet på henne, men hon var dem vuxen och begynte slå och sparka på det mest förtvivlade sätt. Slutligen sparkade hon så våldsamt, att hon kom rakt över vagnsstången och föll omkull efter att hava gett mig ett våldsamt slag. Man kan ej veta, vad skada hon vidare kunde ha gjort, om inte Lydig ögonblickligen satt sig rätt över huvudet på henne, så att hon ej vidare kunde röra sig, i det han på samma gång ropade: »Spänn ifrån Svarten! Spring efter skruvnyckeln och skruva loss vagnsstången! Skär av remtygen här någon, ifall ni inte kan spänna loss dem!» En av lakejerna sprang efter skruvnyckeln, och den andre kom med en kniv. Stalldrängen lösgjorde mig från Snäggan och vagnen och ledde mig till min spilta. Han lämnade mig, sådan jag var, och återvände genast till Lydig. Jag var mycket upprörd över vad som hänt och skulle velat både slåss och bitas, men då jag aldrig gjort det förr, stod jag där i stumt raseri med mitt värkande ben och huvudet uppbundet utan

någon möjlighet för mig att få ned det. Jag var mycket olycklig och kände mig böjd att sparka den förste, som kom mig nära. Inom kort kommo emellertid två stalldrängar ledande in Snäggan, som var duktigt mörbultad. Lydig kom in på samma gång och gav sina befallningar, och därefter kom han för att se om mig. Han lät mig genast få huvudet fritt.

»De fördömda stuptyglarna!» sade han för sig själv; »jag trodde, att det snart skulle gå galet. Nog blir husbonden mycket ledsen. Men se, om inte mannen kan styra sin hustru, så kan naturligtvis inte hans tjänare det. Jag tvår därför mina händer, och om hon inte får resa bort i dag, så kan jag inte hjälpa det.»

Lydig sade icke detta, så att stalldrängarna hörde det, ty i deras närvaro talade han alltid aktningsfullt om sitt husbondfolk. Nu kände han på mig överallt och fann snart det ställe strax över halsleden, där jag blivit skadad. Det var svullet och gjorde ont. Han föreskrev, att det skulle tvättas med en svamp och ljumt vatten. Greven blev mycket misslynt, då han fick höra, vad som hänt, och han klandrade Lydig, att han givit efter för grevinnan, varpå denne svarade, att han för framtiden skulle mycket hellre vilja emottaga befallningar direkt från herr greven. Därmed tror jag likväl icke, att det blev någon förändring. Jag tyckte, att Lydig kunde ha stått något mera på sina hästars sida, men kanske dömde jag orätt häruti. Snäggan blev aldrig mera spänd för vagnen igen, men då hon hunnit bli återställd från sina blessyrer, sade en av grevens söner, unge greve Georg, att han gärna ville

ha henne till jakthäst, vartill han trodde hon skulle passa bra. För min del blev jag tvungen att fortfarande gå för vagnen med en ny kamrat, som hette Max. Han hade alltid varit van vid stuptygeln. Jag frågade honom, huru han kunde stå ut med det.

»Därför att jag måste», svarade han; »men det förkortar mitt liv och kommer att göra så med ditt också, om du skall hålla i med det.»

»Tror du», sade jag, »att våra herrar veta, huru svårt det är för oss?»

»Det kan jag ej säga», svarade han. »Men hästhandlarna och hästläkarna känna mycket väl till det. Jag var en gång hos en hästhandlare, som körde mig och en annan häst som parhästar. Han band upp huvudet på oss, såsom han sade, litet i sänder för var dag. En herre, som kom dit, frågade, varför han gjorde det. 'Jo', svarde han, 'folk köper dem inte annars; i synnerhet vilja fåfänga storstadsbor, att hästarna skola bära huvudet högt. De sistnämnda ha naturligtvis ont därav, men *det är nyttigt för affären*. Hästarna bli snart utslitna och sjuka, och så behövs ett par nya.' Detta», fortfor Max, »är, vad hästhandlaren sade i min närvaro, och nu kan du själv döma.»

Vad jag led av denna tygel i fyra långa månader, som jag fick gå för grevinnans vagn, kan jag knappast beskriva. Men jag är alldeles säker på att, om det hade varat mycket längre, skulle jag förlorat både min hälsa och mitt goda lynne. Förut hade jag aldrig vetat, vad det ville säga att fradgas om munnen, men nu gjorde det skarpa betslet på min tunga i förening med den tvungna ställningen på hals och huvud, att jag nästan alltid hade skum

kring munnen. Somliga tycka om att se sådant och säga: »Vilka vackra, livliga djur!» Men det är ungefär lika onaturligt för hästar som för människor att fradgas kring munnen. Det är ett säkert tecken till illabefinnande och borde uppmärksammas. Dessutom kände jag ständigt en svårighet att andas, det gjorde ont i hals och bröst, mun och tunga voro ömma, och jag kände mig trött och nedslagen. I mitt gamla hem visste jag alltid, att Sven och husbonden voro mina vänner; men här, ehuru på många sätt väl behandlad, hade jag ingen vän. Lydig borde ha vetat och visste troligen även, huru denna tygel plågade mig, men jag gissar han tog det såsom en nödvändig sak, vilken ej kunde hjälpas. I alla händelser blev ingenting gjort till lättnad för mig.

Fjortonde kapitlet.

FRÖKEN ANNIE OCH SKENHÄSTEN.

På höstsidan flyttade greven med en del av familjen till Stockholm och tog Lydig med sig. Jag och Snäggan jämte en del andra hästar lämnades hemma. Fröken Henriette och hennes syster Annie stannade även hemma. Den förra var mycket sjuklig och kom nästan aldrig ut annat än åkande, då däremot fröken Annie föredrog att rida med en av sina bröder eller kusiner. Hon red väl och var lika glad och mild som vacker. Jag blev utvald att vara hennes ridhäst, och jag tyckte mycket om dessa ritter i den klara, friska höstluften, än i sällskap med Snäggan och än med Stjärna, som var en

ljus fux, nästan fullblod och mycket omtyckt av herrarna för sin livlighet och vackra hållning. Men Snäggan, som kände henne bättre än jag, sade, att hon var alltför nervös. Baron Henrik, en av de unga kusinerna, vilken ofta vistades långa tider på Eveholm, red alltid på Stjärna och berömde henne så mycket, att fröken Annie en dag lät lägga fruntimmerssadeln på henne och den andra sadeln på mig. Då vi kommo fram till trappan, syntes baron Henrik mycket orolig.

»Hur kommer detta sig», sade han, »är Annie trött på Vackra Svarten?»

»Visst inte», svarade hon, »men jag vill vara så älskvärd och låta dig rida honom en gång, medan jag försöker Stjärna, som i alla fall — det måste du medgiva — mera liknar en damhäst både till storlek och utseende.»

»Men jag ber dig äntligen avstå från henne», sade han: »tro mig, hon är alls inte att lita på. Var så snäll och låt byta om sadlarna.»

»Käre kusin», sade fröken Annie skrattande, »du gör dig alldeles onödig oro för min skull; kom ihåg, att jag varit van att rida, sedan jag var en liten flicka, och att jag mången gång följt hundarna på jakten; men, det är sant, du tycker ej om att fruntimmer deltaga i jakt. Jag har i alla fall gjort det, och nu *vill* jag försöka denna Stjärna, som ni, alla herrar, finna så förtjusande. Se så, Henrik, låt mig nu se, att du är en snäll kusin och hjälper mig upp.»

Här var nu intet vidare att säga, varför han omsorgsfullt satte henne i sadeln, såg efter munlag och kedja på stångbetslet, lade tyglarna sakta i hennes hand och satt själv upp på mig. Just som vi

skulle ge oss åstad, kom en betjänt ut med ett brev och en hälsning från fröken Henriettte, att hon ville ha en fråga framförd till doktorn och att de skulle bedja om svar. Doktorn bodde blott en fjärdingsväg därifrån, och vi kommo snart fram. Från landsvägen ledde en kort allé upp till hans hem. Baron Henrik hoppade av vid grinden och skulle just öppna den för fröken Annie, då hon sade: »Jag väntar på dig här, och du kan hänga Svartens tygel över grindstolpen.»

Dröjande svarade han: »Jag är tillbaka om fem minuter.»

»Å gör dig inte bråttom; Stjärna och jag skola inte springa ifrån dig.»

Han hängde min tygel över grindstolpen och var snart ur sikte bland träden. Stjärna stod helt lugn vid vägkanten med huvudet vänt ifrån mig. Unga fröken lät tyglarna hänga och satt och smågnolade på någon sång. Jag lyssnade efter min ryttares steg, till dess jag hörde honom öppna förstudörren. På andra sidan vägen låg en inhägnad äng, till vilken grinden stod öppen. Just i detsamma kommo därifrån några arbetshästar och unghästar travande ut med en pojke efter sig, som klatschade med en piska. Unghästarna voro lekfulla och ystra, och en av dem kom dängande över vägen och stötte till Stjärna på länden. Hon, som blev rädd, antingen det nu var för den dumma unghästen eller pisksmällen, sparkade våldsamt bakut och satte åstad i karriär. Allt skedde så plötsligt, att fröken Annie nära nog blivit avkastad, men hon fattade sig ögonblickligen. Jag gav till en lång, gäll gnäggning för att ropa på hjälp, i det jag skra-

pade marken otåligt och slängde på huvudet för att få loss tygeln. Länge behövde jag ej vänta. Baron Henrik kom springande till grinden, såg sig oroligt omkring och uppfångade just sista skymten av den försvinnande gestalten, nu långt ut på vägen. I blinken satt han i sadeln. Jag behövde varken ridspö eller sporre, ty jag var lika ivrig som min ryttare. Det märkte han, och lindrigt framåtlutad gav han mig lösa tyglar. Omkring en fjärdingsväg gick vägen rakt fram, böjde sig därefter till höger och delade sig i två vägar. Långt innan vi kommo till kröken, var hon försvunnen ur sikte. Vilken väg hade hon tagit? En kvinna stod utanför sin stuga, skuggande ögonen med handen, och såg spänande utåt vägen. Baronen, som knappast höll in tygeln, ropade: »Vilken väg?» »Till höger», skrek kvinnan, pekande åt samma håll, och däråt bar det nu av. För ett ögonblick fingo vi se en skymt av fröken, åter krökte vägen, och så var hon försvunnen. Vi tyckte oss knappast vinna på dem alls. Vid vägen stod en gammal arbetskarl för att breda ut påkört grus. Han var helt förskräckt, hade tappat sin skyffel och stod med upplyftade armar. Då vi närmade oss, gjorde han tecken att vilja säga något. Baronen höll in litet och hörde honom säga: »Till allmänningen, herrn, till allmänningen! Där tog hon av.» Denna allmänning var mig väl bekant — en ojämn mark, betäckt med ljung samt här och där några enar och törnbuskar, högst olämplig för en ritt i sträckt karriär. Knappast hade vi tagit av där, förrän vi åter fingo se en skymt av den gröna klänningen, flygande framför oss. Frökens hatt hade fallit av, och hennes långa, bruna

hår stod ut efter henne. Hon lutade sig tillbaka, som om hon försökte hålla igen av alla krafter, och som om dessa krafter snart vore uttömda. Det var klart, att den ojämna marken hejdat Stjärna i hennes snabba lopp, och det såg ut, som vi möjligen skulle hinna henne. Så länge vi voro på landsvägen, hade baronen givit mig fullkomligt fria tyglar, men nu styrde han mig med lätt hand och vant öga på ett så mästerligt sätt, att min fart knappt minskades i trots av den ojämna marken, och vi vunno uppenbarligen på dem.

Ungefär mitt på heden fanns ett nyligen grävt dike, och den jord, som uppkastats, låg på andra sidan. Detta skulle väl hejda dem? Nej, Stjärna tog sats och hoppade över men snavade mot jordvallen och föll. »Gör nu ditt bästa, Svarten!» ropade baronen, i det han med stadig tygel lät mig taga ett samlat språng, så att jag klarade både diket och vallen.

Utan att röra sig och med ansiktet mot jorden låg min stackars fröken där på ljungen. Baronen föll på knä bredvid henne och kallade henne vid namn. Inte ett ljud till svar. Sakta vände han hennes ansikte uppåt. Det var kritvitt, och ögonen voro slutna. »Annie, kära Annie, tala då!» Intet svar. Han knäppte upp klänningen, lossade på halsduken, kände på hennes händer och handleder, störtade upp och såg sig oroligt om efter hjälp. Ej långt därifrån voro ett par karlar, som togo upp torv. Då de sågo Stjärna löpa utan ryttare, hade de lämnat sitt arbete för att taga fast henne. Vid baronens rop kommo de snart till platsen. Den, som först hann fram, såg mycket bedrövad ut, då han

JENNY NYSTRÖM 1898

fick se den medvetslösa fröken Annie och frågade, om det var något, som han kunde göra.

»Kan du rida?»

»Å, inte är jag just någon ryttare, men jag vill gärna våga nacken för fröken Annie, som var så god emot oss, då min hustru låg sjuk i vintras.»

»Tag då den här hästen, min vän — din nacke skall ej löpa någon fara — rid till doktorn och bed honom komma hit genast! Rid sen till herrgården och säg dem allt, vad du vet, och bed dem skicka hit vagnen med fröken Annies kammarjungfru. Jag stannar här.»

»Skall ske, herrn; jag vill göra mitt bästa och bedja Gud, att den kära, unga fröken snart må öppna sina ögon.» Då han därefter fick syn på sin kamrat, ropade han till denne: »Hör hit, Jon, spring efter litet vatten och säg till min hustru, att hon genast kommer hit till fröken Annie!»

Sedan krånglade han sig upp i sadeln och med ett »hopp då!» samt ett slag med benen emot mina sidor satte han i väg, tagande en omväg för att undvika diket. Han hade icke något ridspö, varöver han tycktes oroa sig, men då jag började springa, var det snart slut med det bekymret, ty han hade göra nog att hålla sig fast i sadeln. Jag »stötte» så litet jag möjligen kunde, och när vi kommo på landsvägen, gick allt bra. Hos doktorn och på herrgården uträttade min ryttare sitt ärende som en hel karl. Man frågade honom, om han inte ville ta något till bästa, men han svarade: »Nej tack, jag springer en genväg, så att jag hinner till dem före vagnen.»

Det blev stor uppståndelse, då olyckshändelsen

omtalades. Jag leddes genast in i min spilta, sadel och betsel togos av, och ett täcke kastades över mig. Snäggan sadlades och skickades ögonblickligen efter greve Georg, och snart hörde jag vagnen rulla från gården. Tiden föreföll mig lång, innan Snäggan kom tillbaka och vi blevo lämnade för oss själva. Då talade hon om för mig, vad hon sett.

»Jag kan inte säga mycket», sade hon. »Det gick i galopp nästan hela vägen, och vi kommo fram, just som doktorn hunnit dit. En kvinna satt på marken med frökens huvud i sitt knä. Doktorn hällde någonting i munnen på henne, men allt, vad jag hörde, var: 'Hon lever ännu.' Därefter ledde en karl bort mig ett stycke, hon lyftes upp i vagnen, och vi kommo hem samtidigt. Jag hörde greve Georg säga till en herre, som vi mötte, att han hoppades, att hon ej var farligt skadad, men ännu hade hon ej talat.»

Då greve Georg tog Snäggan till jakthäst, skakade Lydig betänksamt på huvudet; han sade, att det behövdes en stadig hand för Snäggan och att det ej var bra med en så oförvägen ryttare som greve Georg. Snäggan tyckte mycket om det, men ibland, då hon kom tillbaka, kunde jag se, att hon var mycket ansträngd, och stundom hördes en kort hostning. Hon var för mycket mån om sin heder för att klaga, men jag kunde ej låta bli att känna mig orolig för henne. Två dagar efter olyckshändelsen fick jag ett besök av baron Henrik. Han klappade mig och berömde mig mycket. Till greve Georg yttrade han, att han var viss om att hästen kände fröken Annies fara lika bra som han själv. »Jag skulle ej kunnat hålla in honom den gången,

om jag också velat det. Annie borde aldrig rida på någon annan häst än Svarten.» Av herrarnas samtal fann jag, att min unga fröken nu var utom fara och snart skulle kunna rida igen. Detta var glada nyheter för mig, och jag hoppades få ett lyckligt liv.

Femtonde kapitlet.

MÅRTEN LÄTT.

Nu måste jag tala litet om Mårten Lätt, den stalldräng, som skulle ha uppsikt över hästarna, när Lydig var med herrskapet i Stockholm. Ingen kunde förstå sin sak bättre än Lätt, och så länge han var som han skulle, kunde det ej finnas en trognare cch pålitligare karl. Han var mild och skicklig i behandlingen av hästar, och om någon av dem blev sjuk, förstod han att sköta den nästan så bra som någon hästdoktor, ty han hade i två års tid haft tjänst hos en veterinär. Såsom kusk av första ordningen kunde han med samma ledighet köra ett fyrspann och ett enkelspann som ett par hästar. Han hade ett fördelaktigt utseende, ett gott sätt och saknade ej kunskaper. Jag tror alla tyckte om honom; åtminstone gjorde hästarna det. Man kunde förvånas över att en man med dessa egenskaper hade en så underordnad ställning och att han icke kunnat få en kusksyssla såsom Lydig. Men saken var den, att han hade *ett* stort fel: han drack. Icke så som somliga supare, vilka ständigt dricka, utan han kunde hålla sig nykter i veckor och månader, men så kom det plötsligt över honom, att han skulle ut på »rummel» och bliva en skam för sig själv, en

skräck för sin hustru och ett plågoris för var och en, som hade med honom att göra. Han gjorde emellertid så mycken nytta, när han var nykter, att Lydig ett par gånger tystat ned saken, på det att greven ingenting skulle få veta; men en natt, då Mårten skulle köra hem med sitt herrskap från en bjudning, hade han berusat sig så, att han ej kunde hålla i tömmarna, utan en av herrarna måste sätta sig på kuskbocken och köra hem. Detta kunde naturligtvis icke döljas, och Mårten blev med ens avskedad. Hans arma hustru och små barn måste lämna den trevliga stugan vid parkgrinden, där de hittills bott, och söka sig tak över huvudet, var de kunde. Gamle Max var den, som berättade mig allt detta, vilket hänt för ganska längesedan. Men kort före min och Snäggans ankomst hade Mårten blivit tagen till nåder igen. Lydig hade bett för honom hos greven, som var mycket godhjärtad, och Mårten hade högtidligen lovat, att han inte skulle smaka en droppe starkvaror, så länge han bodde där. Detta löfte hade han hittills hållit så bra, att Lydig litade på att Mårten under hans frånvaro skulle kunna fylla hans plats, för vilken ingen kunde vara skickligare.

Det började nu våras, och familjen kunde väntas hem fram i maj månad. Då baron Henrik nu var tvungen att återvända till sitt regemente och den ljusa trillan behövde repareras, beslöts det, att baronen skulle åka i densamma till staden, varvid Lätt skulle köra och sedan rida tillbaka. För detta ändamål tog han sadel med, och jag utvaldes för resan. Vid framkomsten gav baronen drickspengar åt Lätt, men då han sade honom farväl, yttrade han:

»Tag väl vara på din unga fröken, Mårten, och låt inte vilken glop som helst flänga åstad på Vackra Svarten, utan spara honom för fröken!»

Vi lämnade trillan hos vagnmakaren, och Lätt red med mig till gästgivargården, där han lämnade mig åt drängen med tillsägelse att fodra mig väl och hålla mig i ordning till fyratiden. Lätt kom emellertid först klockan fem och sade då, att han ej skulle rida förrän klockan sex, emedan han träffat några bekanta. Drängen på gästgivargården sade honom nu, att han märkt, att ett söm gått ur skon på min ena framfot, och frågade, om han skulle låta se om foten.

»Ånej», sade Lätt, »det reder sig nog, tills vi komma hem.»

Hans tal var högröstat och larmande, och jag tyckte det var mycket olikt honom att ej vilja ha skon omsedd, han, som vanligen var så noggrann i fråga om lösa söm i våra skor. Han kom ej klockan sex, inte heller sju och inte heller åtta utan först framemot klockan nio, och då befallde han fram mig i en sträv, högljudd ton. Han tycktes vara vid mycket dåligt lynne och var ovettig på drängen, ehuru jag inte kunde förstå varför. Gästgivaren stod vid porten och sade: »Var försiktig, herr Lätt!» Men därpå svarade han vresigt och med en ed. Knappast var han utom staden, förrän han satte mig i galopp, under det han ofta slog mig med piskan, ehuru jag sprang, så fort jag kunde. Himlen var mulen, så att det var rätt mörkt. Vägarna voro steniga, ty de hade nyss blivit påkörda med krossad sten, och då jag nu skulle fram med sådan fart, lossnade skon alltmera och föll slutligen av.

Om Lätt nu varit vid sina sinnen, skulle han ha märkt, att något var på tok, men han var alltför drucken för att märka något. Sålunda fick det gå i samma fart över de vassa stenarna, under ständiga förbannelser och piskrapp av min ryttare. Naturligtvis gjorde det förfärligt ont i min skolösa fot; hoven var spräckt ända intill kvicken och sönder-sargad av de skarpkantade stenarna.

Länge kunde det ej fortgå så. Ingen häst kan hålla sig på benen under sådana omständigheter. Smärtan blev mig för stor; jag snubblade och föll våldsamt ned på knäna. Mården kastades av vid mitt fall, och då det gick med sådan fart, måste han ha fallit ganska tungt. Snart kom jag på benen igen och linkade till vägkanten, som var fri från sten. Månen hade just gått upp, och i dess ljus kunde jag se Mårten ligga ett stycke bakom mig. Han steg ej upp utan gjorde blott ett svagt försök att resa sig, varefter han föll ned igen med ett jämrande läte. Jag kunde också haft skäl att jämra mig, ty jag led oerhört i foten och knäna, men hästar äro vana att under tystnad uthärda smärta. Jag gav därför ej ifrån mig ett ljud men stod där och lyssnade, om jag ej skulle kunna uppfånga bullret av någon vagn eller häst eller fotsteg av människor. Vägen var ej särdeles befaren, och vid denna tid på dygnet kunde vi få vänta timtals på hjälp. Det var en lugn, vacker vårnatt. Ej ett ljud hördes förutom av ängsknarren, och ingenting rörde sig utom en uggla, som tyst flög fram över gärdesgården. Jag tänkte på de längesedan svunna sommarnätter, då jag brukade få lägga mig ned bredvid min moder på herr Froms vackra äng.

JENNY NYSTRÖM 1898

Sextonde kapitlet.

HURU DET SLUTADE.

Det måste ha varit nära midnatt, då jag långt borta hörde ljudet av hästfötter. Ibland dog det bort, men sedan hördes det tydligare och närmare. Vägen till Eveholm gick genom skogar, som tillhörde greven; ljudet kom från det hållet, och jag hoppades, att det måtte vara någon, som var ute och sökte efter oss. Alltefter som ljudet närmade sig, var jag nästan säker på att det var Snäggans steg; ännu litet närmare, och jag kunde säga, att det var hon för jaktvagnen. Jag gnäggade högt och blev hjärteglad, då jag hörde svar från Snäggan jämte människoröster. De kommo långsamt vägen fram och stannade framför den mörka gestalt, som låg på marken.

En av karlarna hoppade ned och såg efter vem det var. »Det är Mårten», sade han, »och han rör sig inte.» Den andre karlen följde efter och lutade sig ned över honom. »Han är död», sade han; »känn huru kalla hans händer äro!»

De lyfte upp honom, men det syntes ej tecken till liv, och håret var genomdränkt av blod. De lade åter ned honom och kommo för att se på mig. De fingo snart syn på mina söndersargade knän.

»Hästen har ju fallit och kastat av honom! Vem skulle ha trott det om Svarten? Ingen kunde föreställa sig, att han ens kunde falla. Mårten måste

ha legat här i timmar. Underligt också, att hästen inte rört sig från stället.»

Den ena av männen försökte nu leda mig framåt. Jag tog ett steg, men det var så när jag hade fallit igen.

»Se, han har ont både i foten och knäna, och hela hoven är ju alldeles sönderskuren. Stackars gosse, vad han råkat illa ut. Jag är rädd, att inte allt stått rätt till med Mårten. Tänk bara att rida på de här kantiga stenarna med en häst, som saknar en sko! Det hade varit ungefär lika klokt av honom att vilja tvinga hästen över månen. Jag misstänker att han åter fallit för den gamla frestelsen. Stackars Kristina, hon var fasligt blek, när hon kom till oss för att fråga, om han inte kommit hem. Hon låtsade, som om hon inte alls var orolig, och talade om en mängd saker, som kunde ha uppehållit honom. Men hur ivrigt hon bad mig att fara och möta honom! Och hur skola vi nu bära oss åt? Vi måste föra hem hästen där så väl som liket, och det blir ingen lätt sak.»

Därpå följde en överläggning, och det beslöts att den ena av karlarna skulle leda mig och den andra taga liket. Det var ingen lätt sak att få det upp i jaktvagnen, ty vem skulle hålla Snäggan? Men hon visste lika väl som jag, vad det gällde, och stod stilla som en mur. Jag vill anmärka, att om hon hade något fel, så var det, att hon ej gärna ville stå länge stilla. Snart körde den ena av karlarna bort med sitt sorgliga lass, och den andra kom och såg på min fot igen. Därefter tog han sin halsduk och band den stadigt om foten, varefter han ledde mig hem. Aldrig glömmer jag denna natt-

liga färd. Vi hade över en halv mil hem. Karlen ledde mig långsamt, och jag linkade fram så gott jag kunde men med stor smärta. Jag är viss om att han var ganska ledsen för min skull, ty han klappade mig vänligt och talade uppmuntrande ord. Slutligen stod jag i min egen spilta och fick litet havre. Drängen lade våta omslag på mina knän och gröt omkring foten för att draga ut hettan och få foten ren, innan veterinären kom för att se på mig följande morgon. Jag lyckades komma i sömn, sedan jag med möda lagt mig ned på mitt strö. Då doktorn följande dag undersökt mina sår, sade han att han hoppades, att leden ej var skadad, och att jag i så fall skulle bli arbetsduglig, men utseendet vore för alltid förstört. Jag tror att den behandling, jag underkastades, var den bästa möjliga, men kuren var både lång och svår. Dödkött, såsom de kallade det, bildades på mina knän och brändes bort med frätmedel, och då äntligen såren voro läkta, ströks någon vätska på, som tog bort allt håret på knäna. Förmodligen hade man sina skäl härför, och jag förmodar det var, som det borde vara. Då Lätt vådligen omkommit och ingen människa åsett, huru det gick till, hölls en undersökning, varvid det ådagalades genom vittnesmål av gästgivaren i staden och hans folk, att Lätt varit berusad, när han red därifrån. Min sko fanns på vägen bland stenarna, och så var det klart, huru alltsammans gått till, så att jag gick fri från allt klander. Alla beklagade änkan. Hon var alldeles utom sig och hördes oupphörligen ropa: »Ack! han var så god, så god — alltsammans kom sig av det olycksaliga brännvinet. Varför skola de få sälja sådant? O,

Mårten, Mårten!» Så höll hon på, tills han var begraven, och då hon varken hade hem eller anförvanter, måste hon med sina sex små barn ännu en gång lämna sitt trevliga tjäll under de höga ekarna i parken och taga vägen till det dystra, glädjelösa fattighuset.

Sjuttonde kapitlet.

RESAN UTFÖR.

Så snart mina knän hunnit bli riktigt läkta, släpptes jag ut på en liten äng, där jag fick gå en fem, sex veckor. Där voro inga andra kreatur, och ehuru jag njöt av friheten och det goda gräset, hade jag likväl så länge varit van vid sällskap, att jag kände mig ganska ensam. Snäggan och jag hade blivit riktiga vänner, och jag saknade hennes sällskap ofantligt. Ofta gnäggade jag, då jag hörde hästar passera den närbelägna vägen, men sällan fick jag svar, förrän grinden en morgon öppnades, och vem såg jag komma, om inte den gamla kära Snäggan. Karlen, som ledde henne, tog av grimman och släppte henne där. Med en glad gnäggning travade jag fram till henne. Vi gladde oss båda lika mycket över återseendet, men snart fann jag, att det inte var för roskull, som hon blivit förd tillsammans med mig. Det skulle bli för långt att berätta hela historien, men slutet på den var, att hon blivit förstörd genom alltför våldsam ridning, och nu skulle hon släppas på bete, för att man skulle få se, vad vila kunde göra.

Unge greven hade ej velat lyssna till några var-

ningar. Han var en ivrig ryttare och jägare och gav sig ut, så ofta tillfälle erbjöd sig, utan att alls tänka på sin häst. Kort efter det jag blivit släppt på ängen, skulle en kapplöpning med hinder äga rum, och han beslöt att taga del däri. Ehuru stalldrängen sade honom, att Snäggan var överansträngd och ej passade för löpningen, ville han ej tro det utan tvingade henne, då löpningen skulle äga rum, att hålla ut med de främsta. Med sitt begrepp om heder ansträngde hon sig till det yttersta och kom in till målet med en av de tre första hästarna, men då var hennes bröst förstört, och emedan hennes ryttare var för tung, hade hon även fått ryggen försträckt. »Och så», sade hon, »äro vi nu båda här, brutna i blomman av vår ungdom, du genom en drinkare och jag genom en galenpanna. Det är verkligen hårt.» Vi kände båda med oss själva, att vi ej längre voro, vad vi förut varit. Detta fördärvade dock icke det nöje, som vi hade av varandras sällskap. Visserligen galopperade vi ej mera omkring såsom fordom, men vi åto och vi lade oss ned tillsamman och stodo långa stunder under de skuggrika lindarna med våra huvuden tätt tillhopa, och så gick tiden, tills familjen kommit hem från huvudstaden.

En dag sågo vi greven komma till ängen, i sällskap med Lydig. Då vi sågo, vilka de voro, stodo vi stilla under vår lind och läto dem kommo fram till oss. De undersökte oss noga. Greven såg mycket ledsen ut.

»Här äro nu ett par tusen kronor bortkastade till ingen nytta», sade han; »men vad som mest gör mig ledsen är, att dessa hästar, som min gamle vän

trodde skulle få ett gott hem här, blivit förstörda. Stoet må gå ledigt ett år, så att vi få se, vad det kan göra henne, men Svarten måste säljas. Det är skada, men jag kan naturligtvis inte ha en häst med sådana knän i mitt stall.»

»Nej, herr greve», sade Lydig, »det är nog så, men han kan få en plats, där utseendet inte betyder så mycket och där han i alla fall blir väl behandlad.»

Därmed lämnade de oss.

Omkring en vecka därefter kom en av stalldrängarna med en grimma, som han lade över mitt huvud, och ledde genast bort mig. Det blev ingen tid att ta farväl av Snäggan. Vi gnäggade till varandra, då jag leddes bort, och hon travade längs med gärdsgården, gnäggande efter mig, så länge hon hörde ljudet av mina steg.

Lydig förde mig därefter på järnväg till Stockholm, där jag på grevens rekommendation blivit köpt av en läkare.

Adertonde kapitlet.

EN TJUV OCH EN ÖGONTJÄNARE.

Min nye herre hade förut ej haft egen häst, men då han fått allt större praktik, köpte han mig, såsom nyss nämndes, och hyrde ett stall, som låg på något avstånd från hans bostad. En dräng staddes att sköta mig. Min husbonde förstod sig ganska litet på hästar, men han var god och ville, att jag skulle bli väl behandlad. Jag skulle således funnit mig väl på mitt nya ställe, ifall inte omständigheter varit, om vilka doktorn var okunnig. Han hade, såsom

jag själv hörde, givit order om inköpandet av rikligt och gott foder, både havre och hö. Några dagar var allt, som det skulle. Jag fann snart, att drängen förstod sin sak. Han höll stallet rent och luftigt, ryktade mig mycket ordentligt och var alltid vänlig. Förut hade han varit stalldräng vid ett av de stora hotellen, men sedan han gift sig, hade han lämnat detta yrke och arrenderade en trädgård på Söder, där han odlade frukt och grönsaker tillsammans med sin hustru, som tillika sysselsatte sig med att göda kycklingar till avsalu. Efter en tid märkte jag, att havreransonerna minskades betänkligt. Inom några veckor började detta att taga på mina krafter. Höet var visserligen gott, men det var ej tillräckligt att ensamt hålla mig vid hull. Emellertid kunde jag ju varken omtala något eller beklaga mig. Så fortgick det ett par månader. Jag undrade, att min husbonde inte märkte, att något var på tok. En eftermiddag föll det honom emellertid in att rida utåt landet för att besöka en av sina vänner, som var lantbrukare och hade en egendom ej långt från Stockholm. Denne herre förstod sig bra på hästar. Efter att ha välkomnat sin vän, doktorn, kastade han en blick på mig och sade: »Det ser ut, som om din häst inte vore riktigt frisk. Har han varit sjuk?»

»Nej, inte det jag vet», sade doktorn, »fastän jag visserligen märkt, att han är mindre livlig nu, än då han först kom till mig, men min dräng säger, att jag inte kan vänta mig annat, emedan hästar alltid bruka bli svaga och tröga på hösten.»

»På hösten — sådant prat! Och även om så vore förhållandet, behövde din häst med sitt jämförelse-

vis ganska lätta arbete och den goda föda, han utan tvivel får, alldeles inte falla av på det här viset.»

Därmed började han känna på mig överallt, varefter han sade: »*Inte vet jag, vem som äter upp din havre, min bror, men inte är det din häst.* Har du ridit mycket fort?»

»Tvärt om ganska långsamt.»

»Känn här», sade han, i det han förde min husbondes hand över min hals och bog. »Han är ju varm och svettig som en häst, vilken nyss kommit från grönfodret. Jag råder dig att titta lite mera till ditt stall. Ogärna är jag misstänksam och är glad, att jag inte behöver vara det, emedan jag har pålitligt folk. Men du får se till, hur det är, ty *uslingar finnas verkligen, som äro nog lågsinnade att beröva ett stackars stumt djur dess föda.*» Sedan sade han till sin dräng, som kommit för att ta emot mig: »Giv den här hästen ett gott havrefoder och tag till bra!»

»Stumma djur» — ja, det äro vi; men hade jag kunnat tala, så skulle jag sagt min husbonde, vart hans havre tog vägen. Drängen brukade komma varje morgon klocken sex med sin pojke, som bar en korg med lock. Gossen följde sin far in i stallkammaren, där havren förvarades, och då dörren stod öppen, kunde jag se dem fylla en liten påse med havre ur bingen, varefter pojken gick. Fem eller sex dagar efter det nyss nämnda besöket på landet, just som gossen lämnade stallet, stöttes dörren häftigt upp, och en poliskonstapel inträdde, hållande gossen i armen. Sedan han stängt dörren, sade han till gossen: »Visa mig det ställe, där din far brukar ta havre till sina höns.»

Pojken såg rädd ut och begynte gråta, men då han ej hade någon utväg att komma undan, visade han vägen till havrebingen. Här fann poliskonstapeln en tom påse, likadan som den, vilken full med havre låg i pojkens korg. Drängen var just i färd med att rengöra mina fötter och märkte först ingenting, men då han fick syn på poliskonstapeln och fick veta, varom fråga var, började han överösa denne med otidigheter. Det hjälpte emellertid icke, utan han fick följa med, och jag hörde sedan omtalas, att han blev dömd till straffarbete.

Ännu samma dag kom en ny stalldräng. Det var en lång, vacker karl, och han hade ett synnerligen vänligt sätt. I synnerhet brukade han klappa och smeka mig och tala vänligt till mig, när husbonden var närvarande. Han borstade manen och svansen på mig med vatten och gned mina hovar med olja, så att jag skulle se riktigt fin ut, men han såg inte efter, huru det var med mina fötter undertill, ej heller ryktade han mig ordentligt. *Mitt betsel fick rosta, sadeln var städse fuktig, och remtygen styvnade.*

Han tyckte nog också själv, att han var mycket vacker, ty han använde mycket tid på att putsa hår och skägg samt att knyta sin halsduk framför en liten spegel i stallkammaren. Då hans herre talade till honom, var det aldrig annat än: »Ja, herr doktor, ja, herr doktor», och att röra på mössan vid vartannat ord. Alla tyckte, att det var en särdeles hygglig karl och att doktorn haft tur, som fått en så bra dräng. Men jag kan säga, att det var den lataste och egenkäraste slyngel jag någonsin sett. Det var nu visserligen gott och väl att slippa bli misshand-

lad. Men det är inte nog för en häst. Jag fick stå fritt i spiltan och kunde haft det mycket trevligt, om han inte varit för lat att hålla rent under mig. *Han tog sällan bort det gamla ströet,* och följden blev naturligtvis, *att det alltid luktade illa omkring mig.* Den skarpa utdunstningen gjorde, att mina ögon ledo och begynte bliva röda, varjämte jag ej hade lika god matlust som förr.

En dag kom min husbonde in och sade: »Alfred — så hette drängen — jag tycker här är en sådan frän lukt. Borde du ej sopa grundligt och inte spara på vattnet?»

»Som herr doktorn befaller», sade han, i det han rörde vid mössan. »Men jag tror inte det är bra att ha vatten i spiltan. Hästar förkyla sig lätt, och jag skulle bli mycket ledsen, om någonting hände doktorns häst. Men jag skall göra, som doktorn befaller.»

»Naturligtvis», sade husbonden, »vill jag inte, att hästen skall förkyla sig, men jag tycker inte om lukten i stallet. Månne avloppstrummorna äro klara?»

»Då doktorn nu säger det, skulle jag tro, att det nog kan vara något fel med trummorna. Jag tycker det kommer en elak lukt från dem ibland.»

»Så låt se om dem», sade min husbonde.

En rörläggare kom och rev upp en hel del men fann ingenting i olag, lade ned en hop kalk, skrev en dryg räkning på min husbonde och — det luktade lika illa som förut i stallet. Men ej nog härmed: *då jag jämt fick stå på en massa fuktigt strö,* började min hälsa och mina krafter avtaga. En gång sade husbonden: »Jag kan inte begripa, vad som

går åt hästen, han snubblar så ofta, och ibland är jag rädd han skall falla omkull.»

»Ja, herr doktor», sade Alfred, »jag har själv märkt detsamma, när jag leder ut hästen för att låta honom röra på sig.»

Nu var fallet det, att han aldrig ledde ut mig i det fria, då, såsom emellanåt hände, doktorn kunde vara bortrest på flera dagar, utan jag fick då stå alldeles stilla med samma utfodring som vanligt. Följden blev, att jag kände mig tung och olustig men ofta även feberaktig och orolig. Aldrig fick jag grönfoder eller sörpa, som kunde svalkat mig, ty drängen var lika okunnig som egenkär. Och så fick jag piller och annan medicin i stället för rörelse och ombyte av foder, vilket gjorde, att jag blev ännu sämre.

En dag, då min husbonde åkte ut, voro mina fötter så ömma, att jag snubblade flera gånger än vanligt, och som vi foro förbi en hovslagare, som min husbonde kände, bad han denne se på mina fötter. Han lyfte upp dem, den ena efter den andra, och sade:

»Hästen har fått 'strålröta', och svår till på köpet. Hans fötter måste vara mycket ömma, och det är tur, att han inte stupat. Det är underligt, att inte stalldrängen kommit underfund med det. Vi få ofta nog se hästar med denna åkomma, som har sin orsak däri, att det gamla ströet inte tas bort ur spiltan utan får ligga kvar.»

Följande dag tog en veterinär hand om mig, då jag fick hovarna grundligt rensade och behandlade med någon skarp vätska. Allt strö togs dagligen ur min spilta och utbyttes mot nytt, och golvet hölls

noga rent. Med denna behandling blev jag snart frisk, men doktorn hade fått nog av sina två stalldrängar, så att han beslöt att ej längre ha egen häst utan sälja mig och leja, när det behövdes.

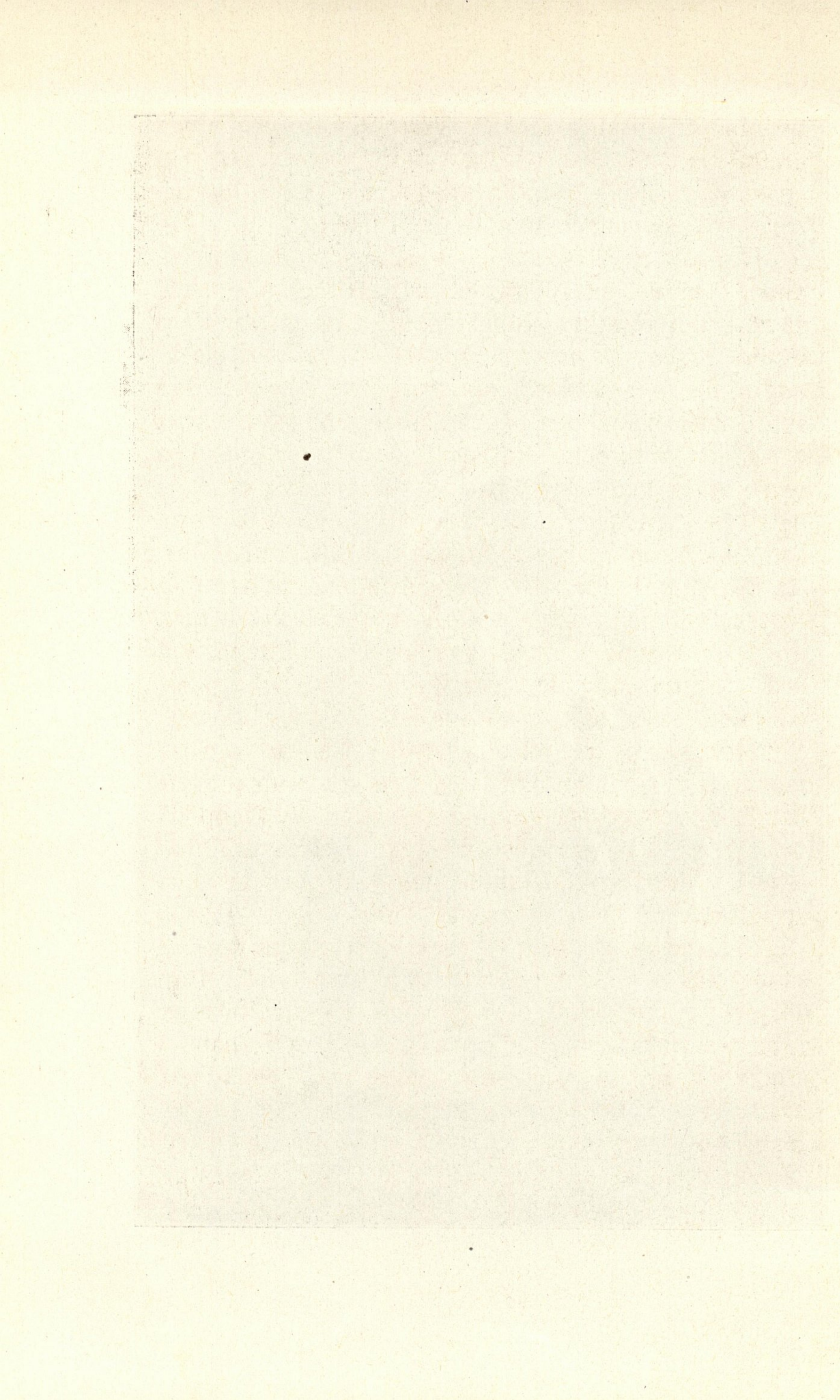
Nittonde kapitlet.

HÄSTMARKNADEN.

En hästmarknad kan nog vara ganska rolig för dem, som ingenting ha att förlora; i alla händelser finns där mycket att se.

Den nu ifrågavarande hölls om hösten på Ladugårdsgärdet. Här var nu en hel hop hästar sammanförda: unga friska hästar, som kommit direkt från landet; gamla, utslitna hästar, som redan länge vandrat från den ene hästskojaren till den andre; hästar, som gått för åkardroskan eller spårvagnen i Stockholm så länge, att livet blivit för dem en börda; välfödda, skinande, muntra hästar, som förde huvudet högt och käckt kastade fram de välformade, smala frambenen, när deras förare lät dem vid linan sträcka ut för att visa dem för någon spekulant; hästar, som, sargade i munnen och randade av piskan, med ännu oläkta selbrott förgäves sökte undkomma sina plågoandar under förtvivlade hopp; hästar med sorgsen blick och hängande underläpp, med öronen starkt bakåtlutade och magra, så att revbenen kunde räknas; hästar utan glädje och utan hopp — sorgliga att se på för oss andra, som i likhet med mig ännu voro unga och kraftiga men som

genom en tillfällig skada redan sjunkit ned bland andra klassens hästar och ej visste, om icke även vi snart nog skulle komma att befinna oss i samma sorgliga belägenhet som de nyssnämnda.

Här var nu ett köpslående och prutande utan all ände. Om det må tillåtas en häst att säga sin tanke, så vitt han förstår, skulle jag vilja påstå, att *flera lögner sägas och mera bedrägeri övas på hästmarknader, än en hederlig människa gärna kan tro.* Jag stod tillsammans med några hästar, som sågo starka och duktiga ut, och flera herrar kommo och sågo på oss, men de vände sig alltid bort ifrån mig, så snart de fingo syn på mina skadade knän, ehuru mannen, som bjöd ut mig, svor på att jag bara halkat i stallet.

Då någon undersökte mig närmare, såg han mig först i munnen, därpå i ögonen, sedan kände han mig överallt på kroppen och benen, varefter han prövade min gång. Det var märkvärdigt att erfara, på huru olika sätt dessa undersökningar skedde. Somliga gjorde den hårdhänt och vårdslöst, som om jag endast varit ett trästycke, medan andra förde handen över kroppen mjukt och med en klapp då och då, såsom om de velat säga: »Med din tillåtelse.» Naturligtvis kunde jag rätt bra bedöma spekulanterna efter deras sätt emot mig.

Det var ibland dem i synnerhet en, som jag önskade skulle köpa mig, ty jag trodde genast från början, att han skulle göra tillvaron lycklig för mig. Han var tämligen liten men välväxt och snabb i alla rörelser. Av det sätt, varpå han behandlade mig, såg jag genast, att han var van vid hästar. Hans röst var mild, och hans grå ögon hade ett vänligt och glatt uttryck. Det kan tyckas underligt,

men det förhöll sig i alla fall så, att den rena, friska lukt, som hans person hade, gjorde, att jag tyckte om honom; *ingen inbiten lukt av öl och tobak,* som jag hatar, utan en fin hödoft, som om han nyss kommit från skullen. Han bjöd tre hundra kronor för mig, men då detta ej antogs, gick han. Jag såg efter honom, men han var borta, och så kom en högröstad karl med hårt och strävt utseende. Jag blev så rädd, att han skulle vilja ha mig, men han gick sin väg. Sedan kommo ett par andra, men det blev heller ingen affär av. Nu återkom mannen med det hårda utseendet och bjöd tre hundra kronor. Ett mycket ivrigt köpslående började nu, ty min säljare trodde, att han ej skulle få så mycket han ville ha för mig och såg tveksam ut, men just i detsamma kom den gråögde mannen tillbaka. Jag kunde ej låta bli att sträcka mitt huvud emot honom. Han strök mig vänligt om nosen.

»Nå, gamle gosse», sade han, »tror du inte, att vi skulle passa för varandra?»

Jag kunde endast gnägga mitt ja till frågan.

»Jag skall giva 325 kronor för honom», fortsatte han vänd till säljaren.

»Säg 350, och hästen tillhör er.»

»Tre hundra trettiofem då», sade min vän i en mycket bestämd ton, »och inte ett öre mer. Ja eller nej?»

»Får gå då», sade säljaren, »och ni kan lita på, att ni har fått full valuta för edra penningar.»

Det var nu nästan mörkt, och min nye ägare ledde mig åstad gata upp och gata ned, såsom jag tyckte en fasligt lång väg, men lyktorna brunno, så vi kommo utan svårighet fram över de flerstädes

livligt trafikerade platserna, tilldess vi slutligen hunno droskstationen på Södra Bantorget.

»Nå, se Svensson!» ropade en av de kuskar, som höllo där; »har ni fått er en bra häst nu?»

»Tror nog det», svarade min nye ägare.

»Lycka till då!»

»Tack, Pettersson!» Och därmed ledde mig min husbonde ännu ett stycke uppåt Söder, tills vi kommo till Tjärhovsgatan. Vid en port där bultade han på, den öppnades, och en ung hustru, åtföljd av ett par små vackra barn, en gosse och en flicka, välkomnade hjärtligt sin man.

»Se så, Gustav, öppna stalldörren, mamma kommer nog strax med en lykta.»

Så skedde, och snart stodo alla omkring mig och betraktade mig vid lyktskenet.

»Är han snäll, pappa?»

»Ja, lilla Mia, snäll som din lilla kisse; kom och klappa honom.»

Och genast var den lilla handen färdig att klappa mig på halsen utan all fruktan. Det kändes så gott.

»Får jag gå och hämta litet sörpa åt honom, medan du ryktar honom, far?»

»Ja, tack skall du ha; det var just, vad jag ämnade be dig om.»

Jag blev inledd i ett bekvämt och renligt stall, och efter att ha blivit ryktad och fått ett rikligt kvällsmål, lade jag mig nöjd ned på mitt friska strö och hoppades åter bli lycklig.

Tjugonde kapitlet.

HOS EN SNÄLL ÅKARE.

Såsom redan är nämnt, var min nye herres namn Svensson. Hans hustru, Johanna, var en så god maka, någon man kunde önska sig. Hon hade en liten rund och trevlig figur, mörkt, glänsande hår, bruna ögon och en vacker, leende mun. Gossen, Gustav, var en duktig, rask och snäll pojke på omkring tio år, och flickan, lilla Mia, en täck åttaåring, var sin moder upp i dagen. De höllo alla mycket av varandra, och jag vet mig knappast ha sett en lyckligare familj varken förr eller senare. Svensson var själv både kusk och ägare till sina hästar. Han hade utom mig endast en häst till, vit till färgen, storväxt och med grov benbyggnad. Han var nu gammal men måste ha sett ståtlig ut, då han var ung. Ännu kråmade han sig och bar sitt huvud högt. Man kunde se, att han var en riktigt ädel gammal häst. Han berättade mig, att han varit med i fransk-tyska kriget, där han ridits av en svensk officer i fransk tjänst, som varit adjutant hos en fransk general, och att han av den svenske officeren blivit efter krigets slut medtagen till Stockholm, där hans husbonde skänkt honom åt sin ridknekt, Svensson, då denne efter långvarig och trogen tjänst ville bli sin egen såsom åkare. Hästen kallades nu »Generalen» till erinran om den höga grad, som hans forne herre sedermera uppnått i tjänsten.

Följande morgon, då jag blivit väl borstad och ryktad, kommo min matmor och lilla Mia för att se på mig nogare och göra närmare bekantskap med mig. Gustav hade sedan tidigt på morgonen hjälpt sin pappa i stallet. Lilla Mia hade tagit med sig ett äpple, som hon delade med mig, och hennes mamma gav mig bröd. De gjorde riktigt affär av mig, som om jag varit forna dagars Vackra Svarten. Det smakade något att återigen vara föremål för smekningar och bliva så vänligt tilltalad. Också lät jag dem förstå, så gott jag kunde, att jag ville vara vänlig igen. Min matmor tyckte, att jag var mycket vacker och nästan för god till att bli åkarhäst, om inte mina knän varit så illa skadade.

»Naturligtvis kan man inte säga, vem som varit skulden därtill, men nog vill jag fritaga hästen, till dess jag får bevis emot honom, ty en nättare och säkrare gång, än han har, får man söka efter», sade husbonden. »Vad skall han heta, Johanna? Jag tror säljaren sade sig hava hört, att han brukat kallas för Vackra Svarten.»

»Då kan han ju få heta så, ty namnet passar bra», svarade min matmor. Och så fick jag behålla mitt gamla namn, vilket gjorde sitt till att jag kände mig likasom hemmastadd.

»Generalen» var ute och gick för droskan hela förmiddagen. När Gustav kom hem från skolan, gav han mig mitt middagsfoder och vatten. På eftermiddagen blev det min tur att spännas för droskan. Svensson var mycket noga med att se till, att seldon och remmar passade ordentligt. Det var alldeles, som om jag haft Sven Heder igen. Då vi voro i ordning, bar det av till droskstationen

vid Södra Bantorget. Här kommo nu de andra droskkuskarna för att betrakta mig och göra sina anmärkningar, vilka ej alla voro så milda.

»Passar bra vid begravningar», sade en.

»Alldeles för fin», sade en annan, i det han snusförnuftigt skakade på huvudet, tilläggande: »Ni kommer nog endera dagen underfund med att hästen har något svårare fel, min käre Svensson.»

»Jag hoppas det dröjer åtminstone så länge, till dess hästen kommer underfund med kuskens fel», svarade min husbonde godmodigt.

Den första veckan av mitt liv som åkarhäst var ganska ansträngande, men jag fann snart, att jag kunde ha fullt förtroende för den, som körde mig, och därigenom blev mig arbetet lättare. Svensson körde mycket väl och, vad ännu bättre var *hade fullt ut så mycken omtanke för sina hästar som för sig själv.* Han förstod snart, att jag villigt och gärna gjorde vad jag skulle, och aldrig ett piskrapp gav han mig utan bara strök mig sakta med piskan över ryggen, då det skulle gå fort, men detta visste jag vanligen redan av det sätt, varpå han tog tömmarna, och jag tror, att piskan oftare stod upprätt vid hans sida, än han hade den i handen.

Inom kort förstodo min husbonde och jag varandra så bra, som det är möjligt för häst och karl. I stallet gjorde han allt vad han kunde för min trevnad. Spiltorna voro gammalmodiga med starkt bakåt sluttande golv, vilket alltid är olämpligt, emedan hästen då onödigtvis får anstränga sig, även när han står i sin spilta, men de voro rymliga, och om natten, när vi skulle vila oss, sattes en bom för spiltan, och grimmorna togos av, så att vi hade vår

fullkomliga frihet att vända oss, såsom vi behagade. Svensson höll oss mycket rena och gav oss alltid riklig och god föda med så mycken omväxling han kunde åstadkomma. Han sörjde för *att vi alltid hade friskt vatten stående hos oss, så att vi kunde dricka, när vi ville.* Det finnes människor, som påstå, att en häst inte bör få dricka, när som helst, men jag vet, att, om vi få dricka när vi behöva, dricka vi blott litet i sänder, och det gagnar oss vida mer än att sätta i oss ett halvt ämbar åt gången, när vi blivit lämnade utan vatten så länge, att vår törst blivit alldeles odräglig. Det finnes kuskar, som låta oss få endast torrföda av havre och hackelse utan något att fukta den med, och om vi då till på köpet äro mycket varma och svettiga, när vi äntligen få vatten, så dricka vi för mycket, vilket i synnerhet kan vara skadligt, om vattnet är iskallt. Men det bästa vi hade hos Svensson var, *att vi fingo ha söndagen till vilodag* och att vi då endast i sällsynta undantagsfall behövde förrätta något arbete. Jag kan knappast säga, att jag känt någon bättre människa än min nye herre. Alltid vänlig och glad, var han lika färdig som Sven Heder att taga till ordet för vad som rätt var, och då han var så godmodig, var det ingen lätt sak att komma i gräl med honom. Tvärt om var han den, som ofta lyckades stifta fred, då, såsom ibland hände, någon misshällighet uppstod bland de andra kuskarna på hållplatsen.

Såsom jag nyss nämnde, kom söndagsarbete ej i fråga för oss annat än undantagsvis. Jag vill här omtala ett sådant fall. En söndagsmorgon höll Svensson just på att putsa mig ute på gården, då

hans hustru kom till honom och tycktes ha något särskilt på hjärtat.

»Nå vad är det, Johanna?» frågade han.

»Jo, det är så», svarade hon, »att jungfru Lina, du vet, som tjänar hos grannen här och som alltid är så snäll och vänlig mot våra barn, nyss var inne och var alldeles över sig given, därför att hon fått brev, att hennes gamla mor ligger för döden, och nu får hon väl knappast se henne mer i livet, ty flickan kan för sin tjänst ej få vara borta länge, och hennes föräldrar bo på ett torp i Täby socken, dit det är över två mil. Nu undrar hon så mycket, om du skulle vilja skjutsa henne; hon vill gärna betala, vad det kostar.»

»Jag skall tänka på saken — inte för pengarnas skull utan därför att det är söndag och hästarna så väl som jag äro trötta. Det är där skon klämmer, kära Johanna.»

»Nåja, för den skull klämmer den nog annanstans också, ty när du inte är hemma, så är det i alla fall inte riktigt söndag, men vi skola ju göra mot andra, som vi vilja, att de skola göra mot oss, och jag vet mycket väl, vad jag skulle vilja göra, om min mor låge för döden. Och inte tror jag du begår något sabbatsbrott, om du skjutsar henne ut.»

»Du talar som en präst, Johanna, och eftersom jag sålunda redan fått min ottesångspredikan, så kan du gå och säga Lina, att jag är färdig klockan 10, och så kunde du gärna springa om hörnet och fråga patron Johansson, om han ville vara snäll och låna mig sin lilla, lätta kärra; *det skulle göra saken betydligt lättare för hästen.»*

Hon gick och kom snart igen med hjärtligt tack från Lina och hälsning från patronen, att kärran skulle han gärna få låna.

»Det är bra», sade han, »och lägg nu in litet ost och bröd åt mig; jag kommer igen så tidigt jag kan på eftermiddagen.»

»Och jag skall ha middagen färdig», sade Johanna. »Det gör ju ingenting, om det blir litet senare än vanligt, det kan då vara middag och kväll på en gång.»

Jag blev utvald för resan, och klockan 10 bar det av med den lätta kärran, som jag tyckte var ingenting att dra i jämförelse med den vanliga droskan. Det var en vacker majdag, och så snart vi kommit utom staden, gjorde den milda luften, det doftande gräset och de mjuka vägarna, att jag likasom kände mig försatt tillbaka till forna lyckliga dagar.

Linas föräldrar bodde i en torpstuga, som, rödmålad och trevlig, låg i skogsbrynet, och i hagen bredvid betade två kor. Hennes bror, som kom ut och tog emot oss, frågade, om han icke fick sätta in hästen i ladugården, varpå min husbonde svarade, att han vore tacksam, om jag i stället finge gå lös i hagen, och han hoppades, att korna ingenting hade däremot. Den unge mannen sade, att det gick mycket väl för sig, och så frågade han min husbonde, om han inte ville gå in och om de inte finge bjuda honom på något, men han tackade och sade, att han hade fått mat med sig och föredrog att hålla mig sällskap i hagen. Jag blev alltså avselad och fick min frihet. O, vad det smakade skönt! I början visste jag knappast, vad jag skulle göra först —

antingen äta av det sköna, fina gräset eller tumla om på ryggen eller ta mig en galopp över hagen, men snart gjorde jag både det ena och det andra. Min husbonde syntes vara lika lycklig som jag, där han slagit sig ned i skuggan av ett träd. Än lyssnade han till fåglarnas sång, än sjöng han sakta för sig själv, än läste han i den lilla boken med bruna läderpärmar, vilken han tyckte så mycket om och brukade ta fram på lediga stunder, än gick han ett slag kring hagen och ned till en sorlande bäck, där han plockade gula blommor att glädja lilla Mia med. Tiden gick så fort; jag hade ej haft min frihet ute på fältet, alltsedan jag lämnade Eveholm.

Vi kommo lyckligt hem i tämligen god tid på eftermiddagen, och jag hörde husbonden säga till sin hustru, som glatt hälsade honom välkommen, att han, när allt kom omkring, icke hade förlorat sin söndag, »ty», sade han, »fåglarna sjöngo sina lovsånger i var buske, och jag stämde in i gudstjänsten. Och vad Svarten vidkommer, så var han munter som en fölunge.»

Någon tid därefter hörde jag, att Linas ankomst verkat så välgörande på hennes gamla moder, att sjukdomen tog en annan vändning och gumman åter kunde lämna sängen.

Tjuguförsta kapitlet.

DÖD I TJÄNSTEN.

Svensson hade en gång kört ner någon resande till Centralstationen. Det var »Generalen», som drog honom. Just då man var på väg därifrån,

kom en rusig bryggardräng flängande med sin tomma vagn, förspänd med två stora, starka hästar. Körsvennen svängde oupphörligt piskan över dem, och de ökade alltmer den redan snabba farten, till dess de utan att se sig för, skrämda som de voro, besinningslöst ilade framåt. Husbonden och »Generalen» hunno ej att vika undan, droskan fick en törn, så att den kastades över ända, skaklarna spittrades, och en av dem trängde in i sidan på »Generalen». Huru Svensson kom undan med livet, kunde ingen säga, men alla, som voro vittne därtill, tyckte, att det rent av var ett under. Han fick endast några ofarliga stötar. Värre var det med den stackars »Generalen». De fingo honom emellertid på benen igen, men en sorglig syn var det att se, huru det röda blodet, som droppade från hans sida och bog, färgade hans vita skinn, när husbonden sakta kom ledande hem honom. Det blev lätt bevisat att bryggardrängen varit drucken och vållande till olyckan, så att han blev pliktfälld, och bryggaren fick betala vår husbonde en skadeersättning, men ingen betalte stackars »Generalen» för sveda och värk.

Veterinären och husbonden gjorde allt, vad i deras förmåga stod, för att lindra hans lidande. Droskan måste skickas till vagnmakaren för att undergå en grundlig reparation. Under tiden fanns det intet arbete för mig, så jag behövde ej gå ut på flera dagar. Då vi första gången efter olyckshändelsen åter befunno oss på droskstationen, kom en av Svenssons kamrater för att fråga honom, huru det var med »Generalen».

»Han kommer aldrig att gå igenom det», sva-

rade Svensson, »åtminstone duger han aldrig mera för vårt yrke, efter vad veterinären sade i morse. Jag önskar bara, att alla fyllhundar vore på hospitalet i stället för att fritt få fara omkring och fördärva folk och kreatur. Om de bara ville vara så goda och bryta sina *egna* ben och krossa sina *egna* vagnar och fördärva sina *egna* hästar — det kunde då äntligen få vara deras egen sorgliga affär, men nu får nästan alltid bara den oskyldige sitta emellan. Och så tala de om skadeersättning! Jo, vackert! Skadeersättning för all denna förargelse och tidsförlust, för att nu inte tala om förlusten av en snäll häst, som är så god som en gammal vän — skadeersättning! Likasom om detta kunde ersättas. *Om det finnes någon djävul, som jag skulle önska ned i den bottenlösa avgrunden framför någon annan, så vore det dryckenskapsdjävulen.*»

»Aj, aj, käre Svensson», sade nu den andre åkaren, som hette Pettersson, »nu trampade du hårt på mina liktornar.»

Det var nämligen så, att Pettersson var alltför svag för glaset.

»Nå, men varför bryter du inte med denna olyckliga vana?» frågade Svensson. »Du är en alldeles för bra karl för att vara slav därunder.»

»Ja, nog medger jag, att det är illa, och en gång eller ett par har jag verkligen bjudit till att vara utan brännvin i några dagar, men det var så förskräckligt svårt, så jag trodde jag skulle dö.»

»Jag har själv varit illa däran», sade Svensson, »och jag slet en hund de första veckorna, jag avhöll mig därifrån, ehuru jag aldrig hade varit vad man vanligen kallar drinkare utan endast måttlighets-

supare. Men jag fann i alla fall, att jag icke var min egen herre och att jag inte kunde säga *nej*, när frestelsen kom på. Jag började inse, att en av de två, antingen dryckenskapsdjävulen eller Svensson, måste ligga under i striden, och jag sade, att det med Guds hjälp icke skulle bli Svensson. Men en strid var det, och jag behövde all den hjälp jag kunde få, ty jag visste aldrig, huru stark denna vana verkligen var, förrän jag försökte bryta med den. Men så var min Johanna alltid mån om att jag skulle få god och närande mat, och alltid hade hon snyggt och trevligt hemma, så att jag inte för den skull behövde sakna krogen. Och när jag kände behov av något uppiggande, så lagade hon, att jag fick en kopp gott och starkt kaffe, och ibland kunde jag taga några pepparmyntdroppar. Men mången gång måste jag säga till mig själv: »Upphör att dricka, annars mördar du din själ! Upphör att dricka, eljest krossar du Johannas hjärta!» Vad som även hjälpte mig var att ofta läsa ett stycke i den boken, du vet. Gud och min kära hustru vare tack, att mina bojor krossades och att jag nu är en fri man, sedan jag ej på tio år smakat en droppe brännvin, och aldrig känner jag något behov därav.»

»Nog har jag lust att försöka lägga bort det», sade Pettersson, »ty det är ömkligt att inte vara sin egen herre.»

»Gör så, och du skall aldrig ångra det! Och vilken hjälp du därmed skulle lämna mången stackars kamrat, när han fick se, att du kunde vara av med det. Jag vet, att det finnes en och annan ibland dem, som gärna skulle hålla sig från krogen, om de bara kunde.»

»Generalen» tycktes repa sig, men han var rätt gammal, och det var blott hans starka natur i förening med Svenssons oavlåtliga omsorger, som gjort att han kunnat så länge hålla ut som droskhäst. Nu voro hans krafter brutna. Veterinären sade, att han nog ännu kunde säljas för en femtio kronor eller så, men då sade Svensson nej. Att sälja en gammal trotjänare till tungt arbete och elände skulle ej bringa någon välsignelse, och då han ej visste, om han kunde finna en god och snäll husbonde åt »Generalen» för hans återstående dagar, så ville han ge honom en kula rätt i det gamla, vackra huvudet. Han finge då dö i »tjänsten» på ett sätt, som för en gammal stridshäst var mest ärofullt.

Dagen efter, sedan detta blivit avgjort, tog Gustav mig till hovslagaren, att jag skulle få mig nya skor, och då jag kom igen, var »Generalen» borta.

Jag och hela familjen kände det tomt efter honom. Medan nu Svensson såg sig om efter en annan häst i stället för »Generalen», fick jag naturligtvis mera att göra, men jag fann likväl, att med den goda behandling, som kom mig till del, min lott ändå icke var beklagansvärd.

I desto högre grad var detta däremot fallet med en av mina forna vänner, kanske den bästa jag ägt, som jag nu fick återse under lika sorgliga som oväntade omständigheter.

Det var nämligen så, att en dag, då min husbonde stod i underhandling med en person om köp av en ny häst, höll han stilla med mig utanför en nybyggnad på Söder. Där såg jag många stackars

utslitna hästar släpa fram byggnadsmateriel till det hus, som snart skulle stå färdigt på platsen. Bland dessa hästar var det en, som ådrog sig min särskilda uppmärksamhet. Jag hade fått mig litet hö och stod nu och åt. Ett stycke från mig stod den ifrågavarande hästen stilla, medan hans lass höll på att avlastas. En vindstöt kom och bortförde till honom en del av mitt hö, som den utsvultna stackaren med begärlighet förtärde, därvid blickande åt min sida efter mera. I ögat låg ett uttryck av förtvivlan, som jag ej kunde låta bli att lägga märke till, ty jag tyckte mig känna igen denna häst, och just i detsamma hörde jag ett utrop: »Vackra Svarten, är det du?»

Det var Snäggan, men huru förändrad! Den fordom så glänsande och stolt böjda halsen var nu hopfallen och matt framsträckt, de fina benen uppsvällda och knotiga, ländknotorna utstående, revbenen synliga, bogarna såriga, de fordom så livliga ögonen talade om lidande, och av den tunga andedräkten och de täta hostanfallen kunde jag förstå, huru sjuk hon var.

Jag gick litet närmare för att höra, vad hon hade att säga, och en sorglig historia var det i sanning.

Här må nu blott i korthet nämnas, att, sedan hon, såsom ovan berättats, på Eveholm blivit överansträngd genom alltför häftiga ritter och därför en längre tid måst vara i stillhet, ansågs hon åter fullt arbetsför och blev såld till en herre, som åter igen överansträngde henne så, att hon å nyo måste säljas, och sedan gick hon genom flera händer, alltjämt utför, tills hon nu befann sig hos en av dessa

arbetskarlar, som för en spottstyver köpa gamla, utslitna hästar för att på släparbete ytterligare pina ur dem deras sista återstående krafter.

Därhän hade det nu kommit med Snäggan.

Numera önskade hon blott att få dö. Hon var dock glad att se mig och sade: »Du är den enda verkliga vän jag någonsin haft. Ack, om det nu snart vore slut med mitt elände! Jag har sett döda hästar, och jag tror inte, att de alls känna något lidande mera. Det är bara ett, som jag särskilt skulle tycka om, nämligen att få stupa i mitt arbete och slippa bli förd till hästslaktaren.»

En liten tid därefter fördes på en kärra en död häst förbi vår droskstation. Det var Snäggan. Hennes önskan hade uppfyllts.

O, att människor voro så barmhärtiga och bestode en gammal häst en kula, innan det går till sådan ytterlighet!

Tjuguandra kapitlet.

EN VÄN I NÖDEN.

Svensson fick snart en ny häst i stället för »Generalen», men emedan det nu var vid utställningstiden, då en mängd främlingar kommo till huvudstaden, hade vi båda tillräckligt att göra, och vår husbonde naturligtvis allra mest. Emellertid ville han ej avstå från den vanliga söndagsvilan, ehuru frestelser därtill ej uteblevo. Ett undantag erinrar jag mig likväl, och jag vill omtala det, emedan det

visar, huru godhjärtad och oegennyttig min husbonde var. Han hade just kommit ifrån kyrkan tillika med sin hustru och barnen, då han vid trappan till sin bostad fick se en kvinna, som av trötthet hade sjunkit ner där med en liten gråtande, sjuk gosse i sin famn. Hon hade på förmiddagen kommit gående in från landet lång väg och hade varit tvungen att hela tiden bära det lilla sjuka barnet, och provinsialläkaren hade sagt henne, att, om hon ville behålla den lille, måste hon söka att få in honom på barnsjukhuset. Han var fyra år gammal och således rätt tung för den svaga modern, och ej ett steg kunde han gå, ty han var lam i benen. Modern frågade nu efter vägen till det uppgivna sjukhuset. Som det var långt dit och hon såg så medtagen ut, erbjöd sig nu Svensson att skjutsa henne dit, i synnerhet som det börjat regna och det var tydligt, att ett svårt oväder var i antågande. Hon tackade. »Men», sade hon, »jag är fattig och har ej penningar att betala er med.»

»Kära ni», svarade Svensson, »som ni ser, har jag här min goda hustru och våra två friska små. Om jag nu gör er denna lilla tjänst, så tycker jag att jag ej gör annat än betalar en tacksamhetsskuld till Honom, som är Herre över både hälsa och sjukdom.»

»Gud välsigne er», sade kvinnan och brast i tårar.

Snart var jag förspänd, och vi kommo ut med droskan. Just då Svensson skulle öppna vagnsdörren för att hjälpa upp kvinnan med barnet, kommo två herrar rusande med sina kappsäckar i handen. »Vi ha försenat oss», ropade de; »kör allt vad tygen

håller till Centralstationen, så att vi komma i tid till middagståget.»

»Droskan är upptagen», svarade Svensson lugnt.

»Upptagen?» sade den ene av dem; »av vem då?»

»Av kvinnan här.»

»Å, hon kan ju vänta», och därmed hoppade han upp i vagnen, följd av kamraten.

»Se så», sade han, »kör nu bara, så får ni hederliga drickspengar.»

»Drickspengar?» sade Svensson. »Behövs inte, eftersom jag inte dricker annat än vatten», tillade han skrattande.

»Nå så kör i alla fall! Vi ha viktiga affärer, och då vi kommo i vagnen först, så ha vi också rättighet till den i första hand.»

Nu spred sig åter ett leende över Svenssons hederliga anlete. »Jag har sagt er, mina herrar, att droskan är upptagen, men sitt ni gärna kvar, så länge ni behagar. Jag har tid att vänta.»

Därmed vände han sig ifrån dem och sade till kvinnan: »Var inte orolig; jag tänker de bli ej länge sittande där.»

Det blevo de icke heller utan hoppade snart ur, pratande något om nummer och stämning, varpå de skyndsamt avlägsnade sig under några mindre vackra tillmälen om Svensson.

Denne hjälpte nu sina skyddslingar upp i vagnen, och det dröjde ej länge, förrän vi voro framme vid sjukhuset. Här ringde Svensson på, och kvinnan steg ur under många tacksägelser.

»Lycka till nu», sade Svensson; »jag hoppas den lille gossen snart blir frisk.»

Han såg till, att hon kom in genom porten, varefter jag hörde honom sakta säga för sig själv: »*Vad I haven gjort en av dessa minsta* — —.» Sedan klappade han mig på halsen, såsom han alltid brukade göra, då han var glad.

Regnet började nu ösa ned, och just som vi stodo i begrepp att köra ifrån sjukhuset, öppnade portvakten dörren och frågade, om Svensson ville medtaga en person därifrån. Vi höllo stilla, och ett ståtligt fruntimmer kom ned för trappan. Svensson tycktes känna igen henne. Hon slog tillbaka sin slöja och utropade: »Nej, se Svensson, är det ni? Så glad jag är att träffa er här; ni är just den vän, jag för tillfället behöver, ty det är svårt att här ute få en droska vid denna tid på dagen.»

»Jag är glad, att jag var här, så att jag kan få stå till nådig fruns tjänst», svarade Svensson. »Vart skall jag köra?»

»Till Centralstationen, och om vi komma dit i tid, måste Svensson berätta för mig om Johanna och barnen och huru ni alla ha det.»

Vi kommo fram i god tid, och regnet hade nu upphört, så att damen en lång stund stod och talade med min husbonde. Jag fann, att hans hustru hade tjänat hos henne såsom kammarjungfru. Efter många frågor sade hon slutligen:

»Nå, vad tycker ni om ert yrke? Frestar det inte starkt på hälsan? Jag hörde Johanna tala om, att ni ofta hade en envis hosta och att hon var orolig därför.»

»Å, nog kan det vara svårt ibland, i synnerhet då man är tvungen att vara sent ute om vinterkvällarna, och då är Johanna ängslig. Men på det hela

taget mår jag tämligen bra, och jag vet rakt inte, vad jag skulle ta mig till, om jag inte finge ha hästar att se efter.»

»Gott, käre Svensson», sade damen; »det vore emellertid mycket illa icke blott för er skull utan för Johannas och barnens, om ni satte er hälsa på spel. Det finns ju goda enskilda kuskplatser, och för en så skicklig karl som ni borde det ej vara svårt att få en sådan. Om ni en gång skulle behöva tänka på att lämna ert nuvarande yrke, så låt mig veta det!»

Med många vänliga hälsningar till Johanna lade hon något i handen på honom, sägande: »Där har ni en femma till var och en av barnen; Johanna vet nog, huru de bäst kunna användas.»

Svensson tackade henne hjärtligt och tycktes vara mycket glad. Så vände vi stationen ryggen och blevo båda välkomnade där hemma.

Inkommen i min spilta, började jag språka med den nya kamraten, som jag hittills icke haft mycket tillfälle att få tala med. Han berättade mig, att han förut tillhört en förnäm herre och att han kallades »Vildhjärnan», därför att man funnit honom alltför yster. »Men», sade han, »det var väl inte underligt, om jag blev glad, då jag ibland kom ut, ty jag fick stå stilla alldeles för mycket. Och aldrig fick jag heller höra ett vänligt ord av någon människa. Bara strama tyglar och piskan på ryggen, om jag råkade göra något litet snedsprång. Så hände det sig en dag, att vagnen, som jag drog, under det hans nåd själv körde, törnade emot ett annat åkdon, så att den välte och hans nåd kastades ur, dock utan svårare skada, varvid jag blev rädd, satte av i sken och sedermera ej ansågs värd något

bättre öde än att säljas till en åkare. Men glad är jag att ha fått en så vänlig och förståndig husbonde, som vi nu ha, och honom skall jag visst aldrig göra någon förtret.»

Härmed hade jag nu kommit på förtrolig fot med min kamrat, och Vildhjärnan och jag förblevo vänner, så länge vi fingo vara tillsammans.

Tjugutredje kapitlet.

SVENSSONS NYÅR.

Dagarna gingo, och snart var det den tredje vintern jag tjänstgjort som åkarhäst. På nyåret blev som vanligt en munter tid i Stockholm — det Stockholm, som roar sig. För kuskarna och deras hästar är det emellertid lagom roligt emellanåt, då de timtals få vänta utanför någon förlustelselokal i ur och skur, under det herrskapet roar sig därinne i de varma, ljusa salarna, från vilka den sprittande dansmusiken höres ut på gatan. *Jag undrar i min enfald som häst, om de vackra, dansande fröknarna någonsin ägnat en tanke åt den trötte körsvennen på hans kuskbock eller åt hans tåliga djur, som få stå där i kölden, tills knäna styvna.*

Nu fick jag den drygaste delen av kvällsarbetet, emedan jag var bättre van att stå, och husbonden var rädd, att Vildhjärnan lättare skulle förkyla sig. Svenssons hosta var svår, men huru sent vi än kommo hem, satt hans hustru alltid uppe och väntade och kom ut och mötte oss med lykta, varvid hon såg ängslig och orolig ut.

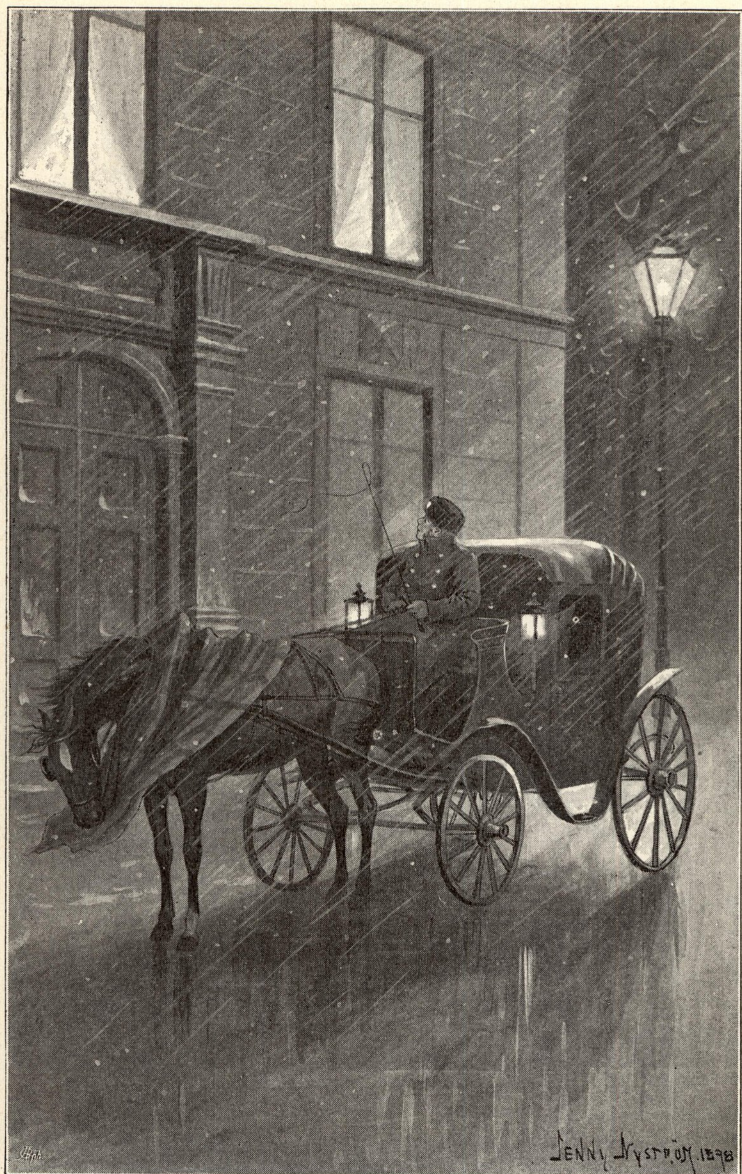
En afton på nyåret hade vi skjutsat ett par herrar till ett ställe, dit de skulle på supé, och vi fingo tillsägelse att hämta dem klockan 11. »Men», tillade den ene av dem, »det kan väl hända, att det dröjer några minuter över, ty där är spelparti; kom i alla fall inte för sent!»

På slaget 11 voro vi där, ty Svensson var alltid punktlig. Klockan slog emellertid kvarten, hon slog halv, hon slog tre kvart och slutligen även 12, utan att någon hördes av.

Det rådde en våldsam blåst, som tycktes komma från alla håll, med en obehaglig blandning av snö och regn, och intet skydd hade vi. Svensson steg ned från kuskbocken, gick fram och drog täcket bättre över halsen på mig, varefter han gick några slag fram och tillbaka stampande med fötterna. Därefter begynte han svänga med armarna för att hålla sig varm, men detta retade blott till hosta. Så öppnade han vagnsdörren och satte sig på botten av vagnen med fötterna på gatan och hade således en smula skydd. Klockan slog halv ett, men ännu kom ingen. Då ringde han på och frågade en betjänt, som kom ut, om han skulle vänta längre på herrarna.

»Ja», blev svaret, men nu skulle det ej dröja länge, förrän de kommo. Svensson var nu så hes, att jag knappast kunde höra, vad han sade.

Klockan 1 öppnades äntligen porten, då de båda herrarna kommo ut och stego i vagnen utan att säga annat, än vart vi skulle köra. Mina ben voro stela av köld, och jag tyckte, att jag knappast kunde stå. Då herrarna stego ur, sade de inte så mycket som ett ord för att uttrycka ledsnad över

JENNY NYSTRÖM 1898

att de låtit oss vänta utan blevo tvärtom onda, därför att de skulle betala för de två timmar, som gått utöver den bestämda tiden. Svensson tog icke mera, än han skulle ha, men ej heller mindre, och de sluppo därför icke att betala, men — det var en hårt förvärvad penning.

Slutligen kommo vi hem, men Svensson kunde knappast tala och hostade hårt och kort. Johanna gjorde inga andra frågor, då hon som vanligt kom ut och lyste med lyktan, än denna:

»Kan jag göra något?»

»Tack, låt Svarten få litet varm sörpa och koka litet välling åt mig!»

Detta yttrades med en hes viskning. Han kunde knappt andas, men icke desto mindre gned och torkade han mig med största omsorg som vanligt och gick till och med upp på skullen efter ännu en knippa halm till min bädd. Sedan jag fått, vad jag skulle ha, lämnade han mig och stängde dörren.

Det blev sent följande morgon, innan någon kom, och då var det endast Gustav. Han ryktade oss och gav oss foder men lade strööet tillbaka igen, som om det hade varit söndag. Han var mycket tyst och varken sjöng eller visslade, såsom han annars brukade göra. På middagen kom han åter och fodrade samt vattnade oss. Denna gång var Mia med honom. Hon grät, och av deras samtal kunde jag förstå, att Svensson var illa sjuk och att doktorn sade, att det var ett farligt fall. Så förgingo två dagar, och bedrövelsen var stor i hemmet. Vi fingo ej se någon annan än Gustav och någon gång Mia, som jag tror kom med för sällskaps skull, ty vår matmor var alltid hos Svensson,

och det måste vara alldeles stilla omkring honom. Tredje dagen, då Gustav var i stallet, kom Pettersson dit.

»Jag vill inte gå in där uppe, min gosse», sade han, »men jag önskade veta, hur det är med din pappa.»

»Det är mycket illa», sade Gustav, »han kan ej gärna bli sämre. Doktorn sade, att det är lunginflammation och att det blir någon vändning i natt, antingen till det bättre eller sämre.»

»Det var ledsamt», sade Pettersson, i det han skakade på huvudet; »jag vet två, som dogo av den sjukdomen i förra veckan. Och det brukar gå fort, men så länge det ännu finns liv kvar, kunna vi hoppas, och därför får ni hålla modet uppe.»

»Ja», genmälte Gustav hastigt, »och doktorn sade även, att utsikten att bli frisk var bättre för pappa än för de flesta, därför att han inte dricker. Han sade i går, att febern var mycket stark och att, om far hade varit en drinkare, skulle den förtärt honom såsom elden förtär ett stycke papper. Men jag tror, att han går igenom; tror inte ni det, herr Pettersson?»

Pettersson såg besvärad ut.

»Om goda människor i regeln gå igenom sådant, så är jag viss om att han gör det, min gosse; ty han är den bästa karl jag känner. Jag tittar väl hit i morgon.»

I god tid följande morgon var han där.

»Nå?»

»Pappa är bättre», sade Gustav. »Mamma hoppas, att han går igenom.»

»Gud vare tack!» sade Pettersson. »Och nu

måste han hållas varm och få vara i ro, och just därför vill jag säga ett ord om hästarna. Ser du, Svarten tar då rakt ingen skada av att få vila sig en eller två veckor i ett varmt stall, och du kan ju lätt motionera honom genom att leda honom några slag fram och tillbaka på gatan, så att han får räta på benen; men den unge här, om han skall stå utan arbete, så vänder han snart upp och ned på er allesammans, när han en gång kommer ut.»

»Ja, det ser redan så ut», sade Gustav; »jag har knappat in på havren för honom, men han är så livlig, att jag inte vet, vad jag skall göra med honom.»

»Just det, ja», sade Pettersson. »Vill du nu säga till din mamma, att hon skall vara snäll och tillåta mig komma hit och ta ut honom varje dag, till dess det börjar bli bättre med Svensson därinne, och ge honom ett par duktiga körturer, och vad jag får in därför, vill jag ge din mamma hälften av; det hjälper alltid till föda åt hästarna. I middag kommer jag och hör efter, vad svaret blir.» Därmed gick han utan att vänta på Gustavs tacksägelser.

Vid middagstiden tror jag han gick och talade med vår matmor, ty han kom då i sällskap med Gustav, selade på Vildhjärnan och tog ut honom.

En vecka eller mer kom han sålunda och hämtade Vildhjärnan, och då Gustav tackade honom eller sade något om hans godhet, så bara skrattade han, sägande, att det var tur för honom, ty hans hästar behövde någon vila, som de ej på annat sätt skulle kunnat få.

Svenssons förbättring fortgick alltjämt, men

doktorn sade, att han aldrig borde återgå till åkaryrket, om han inte ville dö i förtid. Barnen hade många överläggningar tillsammans om vad pappa och mamma skulle göra och huru de kunde hjälpa till att förtjäna något.

En afton kom Vildhjärnan in mycket våt och smutsig.

»Gatorna äro bara smörja», sade Pettersson; »du får dig bra motion, min gosse, för att få honom ren och torr.»

»Skall nog bli bra», sade Gustav; »jag ger mig inte förr. Pappa har lärt mig, hur jag skall göra.»

»Ja, det vore gott, om alla pojkar hade blivit lärda så bra som du», sade Pettersson.

Medan Gustav höll på att tvätta smutsen av Vildhjärnans ben och kropp, kom Mia in och såg mycket viktig ut.

»Vem bor på Skönsta, Gustav? Mamma har fått brev därifrån; hon såg så glad ut och sprang genast in till pappa med det.»

»Vet du inte det? Där bor ju majorskan Kronstjärna, den frun, som mamma varit kammarjungfru hos och som i somras skickade fem kronor till oss var med pappa.»

»Å, ja visst, hennes nåd Kronstjärna, som mamma så ofta talat om; jag undrar, vad hon kan ha att skriva om till mamma.»

»Mamma skrev till henne i förra veckan. Du har väl hört, att hon sade till pappa, att om han en gång tänkte lämna det yrke, han nu har, ville hon veta om det. Jag undrar, vad hon skrivit. Spring in och hör efter, Mia!»

Gustav fortfor att rykta Vildhjärnan, och det gjorde han lika bra som en gammal stalldräng. Efter en liten stund kom Mia glatt hoppande in i stallet.

»Å, Gustav, så roligt det skall bli! Mamma säger, att hennes nåd på Skönsta vill, att vi allesammans skola flytta dit. Hennes kusk skall flytta nu till våren, och då vill hon ha pappa i hans ställe. Vi få bo i ett litet trevligt hus med trädgård och äppelträd och hönshus och allt. Och i grannskapet bo många herrskapsfamiljer, så att du lätt kan få en plats hos någon av dem, antingen hos trädgårdsmästaren eller i stallet. Och så finns där en bra skola, som jag kan få gå i. Mamma är så glad, att hon skrattar och gråter om vartannat, och pappa ser så belåten ut.»

»Nej, vad det blir roligt!» sade Gustav. »Just en plats, som passar pappa, och jag vill gärna bli trädgårdspojke eller stalldräng.»

Det blev snart avgjort, att så fort Svensson blev frisk, skulle de flytta till landet, och droskan och hästarna skulle säljas.

För mig var detta ingen glad nyhet, ty jag var ej ung längre och kunde ej vänta någon förbättring i min ställning. Sedan jag lämnade Rosenlund, hade jag aldrig varit lyckligare än hos min käre husbonde Svensson. Men tre års arbete såsom åkarhäst, även under de lyckligaste förhållanden, tar likväl på krafterna, och jag kände, att jag ej längre var samma häst, som jag varit.

Pettersson förklarade genast, att han ville övertaga Vildhjärnan, och på droskstationen funnos nog de, som ville köpa mig. Men Svensson ville

inte, att jag skulle bli åkarhäst mera, och Pettersson lovade söka skaffa ett bra ställe för mig.

Avskedsdagen kom. Svensson hade ännu ej fått tillåtelse att gå ut, och jag fick inte ta avsked av honom.

Hans hustru och barnen togo ett ömt farväl av mig. »Jag önskar, stackars gamla Svarten, att vi kunde ta dig med oss», sade matmor. De smekte mig alla och kysste mig på halsen, och så blev jag bortledd.

Tjugufjärde kapitlet.

UTFÖR OCH UPPFÖR.

Jag hade blivit såld till en kvarnägare och mjölhandlare, och man trodde med säkerhet, att jag där skulle få både god föda och lagom arbete; dessutom var min nye ägare känd för att vara en rättänkande och god man. Det förhöll sig nog så, men då hans affär var ganska stor, kunde han ej själv se till allt. Nu hade han olyckligtvis fått sig en arbetsförman, som hade det felet att fordra för mycket av både folk och kreatur. Följden blev den, att jag fick draga alldeles för tunga lass. *Ingen häst, huru väl han än fodras, kan i längden stå emot överansträngning.* Jag fick här även göra bekantskap med en olägenhet, som jag hittills icke själv haft någon erfarenhet av ehuru jag hört andra hästar klaga däröver, *nämligen den att nödgas stå i ett stall med otillräcklig och olämpligt anbragt belysning.* Människor borde väl kunna förstå, att ljus är lika nödvändigt för en häst som frisk luft. I

det stall, varom nu är fråga och som hade en mycket långsträckt form, fanns blott ett enda smalt fönster vid ena änden.

Utom den nedslagenhet, som det beständigt rådande dunklet utövade på mitt sinne, försvagades därav även min syn, och då jag plötsligt kom från stallet ut i det klara dagsljuset, kände jag mig bländad. Snart började det göra ont i mina ögon, och jag snubblade ofta över tröskeln, emedan jag ej kunde se, var jag satte foten.

Jag tror bestämt, *att jag hade blivit blind, om jag nödgats stanna där länge,* och det hade varit en stor olycka. Jag har känt hästar, som varit blinda, utan att deras herrar vetat om det, ty en häst kan ju ej för människor klaga sin nöd. När då en sådan stackars blind häst, som blott svagt kan skymta föremålen, har svårt att följa vägen, så händer det, att husbonden tager detta för brist på uppmärksamhet och god vilja hos hästen och straffar honom därför — straffar honom, därför att han är blind!

Såsom förut nämndes, blev jag överansträngd genom alltför tunga lass, men huru svårt detta än kändes, så var det i alla fall icke *det svåraste.* Detta kom med en ny körkarl, som var en hård man, och det vittnar verkligen om bristande människokännedom, att min husbonde tog honom i sin tjänst. Han var mycket mörkhyad med svarta ögon och en näsa, som såg ut som en ugglenäbb, och när han talade, lät det så hårt, som när kvarnstenarna gnisslade mot varandra i kvarnen. En förskräcklig piska hade han med något skarpt i änden på snärten, så att blodet kunde springa fram efter slagen,

och han brukade till och med slå mig under buken eller måtta efter huvudet. En så ovärdig och grym behandling gjorde mig alldeles modstulen, men jag fick ändå hänga med, så gott jag kunde, ty människorna äro i alla fall de starkaste.

Mitt liv förekom mig så ytterst eländigt, att jag, liksom den stackars Snäggan, önskade få stupa under mitt arbete för att så slippa ifrån all uselhet, och en dag var det bra nära, att denna min önskan nått sin uppfyllelse.

Jag hade redan en varm och solig förmiddag på sensommaren dragit bort med flera tunga mjöllass utan att få vila. Middagsstunden var inne, men som det var ovanligt bråttom den dagen, ansåg man, att jag borde draga bort med ännu ett lass, innan jag fick min middagsrast. Fastän jag under det ständigt tunga arbetet fallit av betydligt och lidit en motsvarande minskning i krafter, så minskades ej därför lassens tyngd. Jag ville även nu göra mitt bästa i trots av all grymhet och orättvisa.

Det gick bra nog, tills vi skulle uppför en backe i närheten av Brunkebergs torg. Där tog min utmattning i förening med lassets tyngd överhand, och varken piskrapp eller ryckningar, varpå ej sparades, kunde nu längre hjälpa. I ett ögonblick, jag kan ej säga huru, förlorade jag fotfästet och störtade plötsligen tungt till marken. Jag låg alldeles stilla, jag kunde i själva verket icke röra mig, och jag trodde, att jag nu skulle få dö. Liksom i en dröm tyckte jag mig höra sorlet av röster omkring mig. En bland dessa yttrade medlidsamt: »Stackars häst! Så oförsvarligt att till den grad överanstränga och misshandla ett djur!» Då hörde

JENNY NYSTRÖM 1898

jag körsvennens hårda, hjärtlösa röst genmäla: »Å, bekymra er inte om hästkraken, det gör ingenting, om han stryker med, ty han är försäkrad.» Men så kom en polis och gav några tillsägelser; remmarna avskuros, kallt vatten hälldes över huvudet på mig, man höljde över mig något, och jag kände, att jag åter började kunna andas. Jag vet ej, hur länge jag låg där, men å nyo hörde jag samma vänliga röst, som förut beklagat mig, och en karl klappade och strök mig och sökte få mig att stiga upp. Det lyckades slutligen efter några fåfänga försök, och jag leddes under stapplande gång till ett i närheten beläget stall, som var både luftigt och ljust. Jag fick där litet sörpa med havregröpe, som jag tacksamt förtärde.

På aftonen hade jag hämtat mig tillräckligt för att kunna ledas hem till min ägares stall. Där gjorde de allt, vad de kunde för mig, sedan min husbonde fått reda på huru saken hängde ihop.

Följande morgon kom veterinären och förklarade, att här förelåg icke så mycket ett sjukdomsfall som fastmer ett fall av överansträngning. »Hade hästen haft någon svårare åkomma, såsom till exempel kvickdrag, spatt eller dylikt», sade han »så skulle jag ej ansett det värt att kosta på honom någonting, men som det nu är, kan ni behålla honom till höstmarknaden. Om han till dess blir väl skött och får fullständig vila, så kan ni ännu sälja honom med någon fördel, men till tyngre arbete blir han säkerligen aldrig mera duglig.

Min obarmhärtige körsven blev genast avskedad. Stalldrängen efterkom noga sin husbondes tillsägelser, och jag fick nu fullkomlig vila, tillräck-

10—230692. *Wendell, Vackra Svarten.*

ligt med god havre, hö, mjöldryck med kokt linfrö, och detta bidrog verksamt till återställande av de uttömda krafterna. Hösten kom, och jag befann mig åter på hästmarknaden å Ladugårdsgärdet.

Tjugufemte kapitlet.

ETT HEM TILL SIST.

Vid denna marknad befann jag mig naturligtvis i sällskap med gamla, utlevade hästar, somliga halta, andra behäftade med kvickdrag, somliga starrblinda, andra med svåra selbrott, de flesta så olyckliga, att ett skott för pannan skulle för dem varit en verklig välgärning.

Den sista tidens goda behandling i förening med en av naturen stark och god kroppsbyggnad hade emellertid, vad mig angår, gjort så mycket, att jag åter börjat hoppas på livet och därför satte upp huvudet och sökte se så glad ut som möjligt.

Funnos här många hästar, som sågo olyckliga ut, så var detta även och i föga mindre grad fallet med mången köpare och säljare. Här voro fattiga hästägare, som sökte sälja en gammal, utsvulten hästkrake för trettio till fyrtio kronor för att undgå den ännu större förlusten att nödgas döda honom. Här syntes fattiga arbetskarlar, vilka tiden och nöden tycktes hava förhärdat, se sig om efter en billig häst, vars sista krafter de möjligen kunde pina ut på legokörslor för att på så sätt förtjäna ett torftigt bröd åt sig och de sina. Här sågos hårda och hjärtlösa människor, fulla av girighet, lögn och bedrägeri, men jag såg även sådana, som jag i trots av deras fattigdom skulle villigt ha velat tjäna, därför

att jag hörde dem tala medlidsamma ord vid anblicken av sina stumma bröders elände.

Slutligen såg jag en herrelik lantman, åtföljd av en liten gosse, styra sina steg åt det håll, där jag stod. Han var bredaxlad och högrest och hade ett vänligt, friskt ansikte, som skuggades av en bredskyggig hatt, under vars brätten gråa hårlockar stucko fram. Han stannade framför mig och mina olyckskamrater och kastade en medlidsam blick på oss. Jag såg hans ögon vila på mig. Ännu hade jag manen och svansen i gott skick, vilket gjorde, att jag ej såg så illa ut. Nu spetsade jag öronen och såg på honom.

»Se där, Ville», sade han till gossen, »är en häst, som sett bättre dagar.»

»Stackars gamlingen!» sade gossen. »Tror du, morfar, att han kan ha varit en fin vagnshäst?»

»Ja, min gosse», sade lantmannen och kom mig närmare; »han kan ha varit vad som helst, då han var ung: se bara, vilka näsborrar och öron, vilken bog och vilken länd han har! Hos den hästen är icke så litet fullblod.» Han sträckte ut handen och klappade mig vänligt på halsen, en uppmärksamhet, som jag besvarade genom att räcka fram nosen, vilken gossen började smeksamt stryka.

»Stackars gamlingen! Se, morfar, så väl han förstår vänlighet. Kunde du inte köpa honom och göra honom ung igen, såsom du gjorde med gamla 'Fröken'?»

»Kära barn, jag kan inte göra alla hästar unga igen, och dessutom var gamla Fröken inte så gammal, fast hon hade blivit illa medfaren.»

»Jag tror inte den här hästen är så gammal heller, morfar; se bara på manen och svansen. Ack, om

du ville se honom i munnen, så kunde du ju veta, hur gammal han är. Fast han inte har något hull, så äro ändå inte ögonen så insjunkna, som de bruka vara på gamla hästar.»

Den gamle herrn skrattade. »Kära barn», sade han, »du är lika stor hästvän som din morfar.»

»Så se då i munnen på honom, morfar, och fråga vad han kostar! Jag är alldeles viss på att han blir ung, när han kommer på morfars ängar.»

Stalldrängen, som fört mig ut till salu, fann det nu vara tid att tala.

»Unge herrn där», sade han, »förstår sig riktigt bra på hästar, herrn, det är då visst. Ty saken är verkligen den, att hästen här endast varit utsatt för överansträngning, men han har inte blivit 'sprängd', sa' veterinären, och inte heller är det något annat fel med honom. Jag har skött honom, alltsedan han på sensommaren stupade för sitt alltför tunga lass, och det kan jag försäkra, att det är det snällaste djur, jag nånsin haft att göra med. Det torde nog vara skäl att våga en hundralapp på honom. Till våren är han värd två.»

Den gamle herrn skrattade, och gossen såg bedjande upp till honom.

»Å, morfar, sa' du inte, att du fick femtio kronor mer, än du väntat för unghästen. Då kan du väl köpa denna?»

Den gamle herrn kände på mina ben och såg mig därefter i munnen. »Tretton eller fjorton, skulle jag tro; var god låt honom trava litet!»

Jag reste på min stackars magra hals och lyfte en smula på svansen, varefter jag sträckte ut på frambenen, så gott jag kunde; de voro tämligen styva.

JENNY NYSTRÖM

»Vad är lägsta priset, ni kan ta för honom?» frågade den gamle, då jag kom tillbaka.

»Ett hundra kronor, herrn; det var det lägsta priset, min husbonde bestämde.»

»Bara på spekulation, en dålig spekulation fruktar jag», sade den gamle herrn, i det han dröjande tog fram plånboken och räknade upp hundra kronor i drängens hand. »Har ni något mera att uträtta här nu?» frågade han.

»Nej, det har jag icke, och jag skall gärna leda hästen till ert kvarter.»

Så skedde. Köparen och gossen gingo före, och den senare kunde knappast lägga band på sin glädje. När vi kommit fram till kvarteret, var en av min nya husbondes drängar där, och han red långsamt hem med mig till den lantegendom ungefär en mil från Stockholm, som för någon tid skulle bliva min uppehållsort.

Patron Ärlig — så hette min välgörare — gav befallning, att jag skulle få rikligt med hö och havre, och så länge det var vackert väder, skulle jag mitt på dagen få gå fritt på ängen. »Du, Ville», sade han till gossen, »får ha överinseendet över honom och ansvara för att ingen nöd går på honom.»

Ingen kunde vara på samma gång stoltare och gladare över något förtroende, och gossen tog det på fullt allvar. Icke en dag förgick, utan att han gjorde mig flera besök, då han alltid gav mig en liten extra godbit med vänliga ord och smekningar, varigenom jag blev mycket fästad vid honom. Han kallade mig »gamlebror», då jag, när han kom till mig ute, brukade följa honom, vart han gick.

Den fullständiga vilan, den goda födan, den mjuka marken och den måttliga rörelsen, allt detta

gjorde, att krafter och levnadsmod började återkomma. Under vintern blevo mina ben så mycket bättre, att jag rent av kände mig ung på nytt. Det blev åter vår, och en vacker dag förklarade patron Ärlig, att han hade för avsikt att försöka mig för kärran.

»Han börjar föryngras, Ville; det är alldeles nödvändigt, att vi ge honom litet lätt arbete. Nu är hans gång så bra man kan önska.»

»Ack, morfar, hur glad jag är, att du köpte honom!»

»Det är jag också, min gosse, men därför har han egentligen dig att tacka. Den som nu kunde hitta på ett lugnt och bra ställe för honom, där man riktigt förstod att värdera honom.»

Jag hade nu blivit spänd för kärran.

»Nå, vart skola vi åka, morfar?»

»Jag har tänkt, att vi skulle fara till Skönsta, ty jag erinrar mig, att hennes nåd där behöver en stadig och snäll häst till lättare arbete hemma vid gården, i trädgården och dylikt. Kanske hon köper denna.»

Det klack till i bröstet på mig av glädje, när jag hörde detta. Skulle jag då få återse min forne, käre husbonde och hans vänliga hustru och snälla barn?

Ni kan tro, att jag travade lätt till Skönsta och att jag blev hälsad med glädje av de gamla vännerna, som genast kände igen mig.

Majorskan köpte mig gärna, eftersom jag hade de bästa möjliga rekommendationer, och så fick jag på Skönsta ett hem, där jag vet, att jag får stanna i frid och ro till döddagar.

Pris: häft. 2 kr. 50 öre;
inb. 3 kr. 25 öre.

Stockholm 1923. P. A. Norstedt & Söner. 230692